

CSALÁDI REGÉNYTÁR

ÉLIANE 

oooooo IRTA oooooo

GRAVEN ÁGOSTNÉ

I.

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesítette a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indított, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűsége tiszta erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonkötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), vagy könyvkereskedésében, (Budapest, IV., Kecskeméti-u. 2. szám) valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A «Családi Regénytár»-ból megjelentek:

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény.
Irta Montal Mária. Fordította
Szentannai. — D'Arbout ezre-
des három párba. Elbeszélés.
Irta Beugny d'Hagerne.
Fordította dr. Rada I.

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések.
Irta Cyprián.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés.
Irta C. De Lamiraudie.

Ford. A. Vilma. — Hol a boldogság? Elbeszélés. Irta *Minna Canth*. Finnből fordította *Bán A.*

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Irta X. . . grófnő.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Agostné*. Fordította dr. *Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta *Kincs István*.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szellem. Történeti regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buol M.* Ford. *Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József* (Cyprián).

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — *Psyche lámpája*. Elbeszélés. Irta *Léon de Tinseau*. Fordította A. V.

XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta dr. *Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Víg regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta

Jeanne Mairét. Francia eredetiből fordította dr. *Rada István*. — Az utolsó betét. Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból fordította G. M.

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések. Irta *Vértesy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn elbeszélések. Finn eredetiből fordította *Bán Aladár*.

XXVIII. és XXIX. kötet.

Budai históriák. Irta *Tarczai György*.

XXX. kötet.

A Karassó mellől. Elbeszélések. Irta *Neumayer K. Dezső*.

XXXI. és XXXII. kötet.

Két világ között. Regény. Irta *Andor József*.

XXXIII. és XXXIV. kötet.

Masolino. Regény Zsigmond király korából. Irta *Tarczai György*.

XXXV. és XXXVI. kötet.

Küzdelmek. Olasz regény. Irta *Enrico Castelnovo*. Ford. *M. Hrabovszky Julia*.

XXXVII. kötet.

A méltóságos asszony emberei. Elbeszélések. Irta *G. Büttner Julia*.

XXXVIII. és XXXIX. kötet.

Sampaulo grófné. Angol regény. Irta *Henry Harland*. Ford. G. M.

XL. kötet.

A zengő hegy. Bükkvidéki históriák. Irta *Tarczai György*.

XLI. XLII. XLIII. kötet.

A műlovas leánya. Reg. három kötetben. Irta báró *Brackel Ferdinande*. Ford. dr. *Rada I.*

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

ÉLIANE

REGÉNY

Irta

CRAVEN ÁGOSTNÉ

Francziából fordította

Dr. Rada István

I.



Budapest

A Szent-István-Társulat kiadása

(VIII., Szentkirályi-utca 28.)

Stephaneum, a Szent-István-Társulat nyomdája
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28a.

I.

Franciaországban egykor az előkelő emberek egész nyáron falun s egész télen a városban laktak. A kik késtek, deczember 1-én, a legtöbben azonban Mindenszentekkor elhagyták a kastélyokat és benépesíték a Saint-Germain külvárost. Ma már nem így van. Majdnem egész télen a falun laknak s a Párisban időzés a virágok évadjával kezdőd-vén, rendesen junius első napjaival végződik azokra nézve, kik azt leghosszabbra nyújtják. Innét van, hogy az élvezetek időszaka nagyon megrövidült, különösen a fiatal leányoknak s hogy nagyon kevesen vannak, a kik azzal dicsekedhetnének, — miként egykor előttem egy más nemzedékből való nő tette — hogy első karneválja alatt 40 bálon volt s mind eltemette.

E változás korunk haladásának-e vagy hanyatlásának eredménye? Mindenki az üveg színe szerint fogja megítélni, a melyen keresztül a múltat, jelent és a jövőt nézi. Némelyek azt fogják mondani, hogy a nagybirtokosok, jobban érezvén kötelessé-

geiket, nem csupán azért laknak a falun, hogy élvezeteiket változtassák s magukat a városi fáradalmaktól kipihenjék, hanem, hogy betöltsék nagy hivatásukat s följútsák őseik hagyományait, melyeket feledésnek adott át az a nemzedék, mely elenyészett az egész renddel, a melyet fölforgatni segített s a mely romjai alá temette őt; mások azt fogják állítani, hogy egyedül a párisi tulhajtott és növekvő fényűzés nem engedi meg a távollevőknek az ottidőzést: de bármi legyen is az oka, e szokásváltoztatás átalakította a párisi társadalom képét. A szalonok, melyek egykor fő kellemét képezték, lassankint az idő behatása folytán bezáródván, nem nyíltak meg ismét. Az életkor, sőt a szellem tekintélye, nem találván többé elismerésre, elvesztette hatását és annak a sok kedves zárt körnek utolsó maradványai nem bírnak többé központtal, a mely azokat összegyűjthetné, hogy a hagyományokkal együtt, melyek sokkal becsesebbek, mint a szép nyelvezeté, föntartsa azt a kellemes társaséletet, melynek gondolata nemrég minden lélekben föltámadt, ha Párisnak csak nevét említették is.

Liminges marquisné a világon mindenkinél kevésbé szerette az új szokásokat. Egész ifjúságában november 1-én elfoglalta Varennes-utczai palotáját és május 1-én elutazott Erlon-les-Bois birtokára s eddig e szabály alól nem tett más kivé-

telt, mint hogy az előző évben Angolországba utazott; hogy miért, az elbeszélés folyamán ki fog tűnni. De ez évben ki lőn mondvá, hogy minden megváltozott; leánya tizennyolczadik évébe lépett s mindent hátlérbe szorított a kötelesség, őt a világba vezetni, azaz Párist mindaddig el nem hagyni, míg ama néhány száz egyén, kik ama nagy szónak egész jelentését megadják, még együtt van s míg a bálók és ünnepélyek szaporítják az alkalmakat a legszebb szereplők egyikének bemutatására, a minőt már régóta nem láttak a férjhezmenő kisasszonyok évenként megújuló rajában.

Junius eleje volt; a nap egyike volt azoknak, midőn azt mondják, hogy *egész Páris kint van*. Valóban, ha az ember látja a szabadban tolongó tömegeket s azoknak megszámlálhatatlan sokaságát, a kik a Champs-Élysée-n vagy a nyilvános kertekben üldögélnek s a kiknek, úgy látszik, nincs egyéb dolguk, mint a szép időt élvezni, akkor képes elhinni, hogy senki sem maradt otthon. S csakugyan, nem lehet tagadni, hogy az ember, ha szép időben egy vagy más okból kénytelen egész nap otthon maradni, általában bizonyos rosszullétet érez s hogy az orgonafa és a gyöngyvirág illata, párosulva a távoli zajjal, nagyon megnehezíti az embernek, hogy figyelmét valamely munkára nyugodtan összpontosítsa.

Liminges marquisené és leánya úgy tettek, mint mindenki: kint voltak s jelenleg a boulogne-i erdőben sétáltak, a hol a legelegánsabb párisi fogatok voltak láthatók, melyekben ismerősök és ismeretlenek ültek. Mindazáltal a fényes palota, melyet ép odahagytak, nem maradt egészen pusztán. A fiatal Liminges Éliane, a marquisené unokahuga, otthon maradt egészen egyedül s reá akarjuk különösen fölhívni az olvasó figyelmét.

Egy tágas és szépen butorozott szoba nyitott ablakától nem messze ülve, elmerültnék látszott, ha nem is a könyvbe, melyet kezében tartott s melyről gyakran fölemelte szemeit, legalább az őt körülvevő csenddel és magánnyal teljesen összhangzó ábrándozásba.

Ábrándozni, különösen, ha nőről van szó, leggyakrabban annyi, mint mélán és bágyadtan gondolkozni önmagáról. De Éliane lelkét nem ilyesmi foglalkoztatta. Könyökét egy könyvekkel és virágokkal megrakott nagy asztalra támasztva, nem önmagára gondolt, nem légvárakat épített, nem bizonytalan tereken kóborolt; határozott, szívének kedves s ma különösen élénk emlék vont felhőt homlokára, melyet a tavasz vidám benyomása képtelen volt széttépni. Csak tizenkilencz éves volt s eddig csak ama bánatok egyike érte, melyek az oly életben, minő az övé, nem igen hagynak hátra

tartós nyomot. Fiatal szíve mégis szomorú volt s már is azt vélte, hogy a jövő sohasem adja vissza neki azt, a mit a múlt adott neki és elvett tőle.

A csöndet, mely e ház részén uralkodott, egyszerre az előszobából hallatszó léptek zaja zavarta meg. A gondolataiban oly hirtelen megzavart fiatal leánynak alig volt ideje fölkelni, midőn az ajtó élénken fölnyílt s egy magas termetű, figyelmet keltő arczvonásokkal bíró fiatal ember megfontolt lépésekkel a szobába jött. De Éliane láttára, meglepetve és kissé zavarba jőve, hirtelen megállt. Nyilván azt hitte, hogy a szobát üresen találja.

— Bocsánat — mondá — visszavonulok, ha zavarom önt; nem jöttem volna be így, ha tudtam volna, hogy ön itt van. De ki képzelhette volna, hogy ez órában és ily időben ön máshol lehetne, mint a boulogne-i erdőben anyámmal és Blankával?

— Nem mentem ki s ön semmit sem zavar engem. De miért jött, ha azt gondolta, hogy senkit sem talál itt?

— Egy... egy könyvért jöttem, melyről biztos voltam, hogy máshol nem találom... Ezért ni! — mondá a könyvre mutatva, melyet Éliane az asztalra dobott, midőn fölkel.

— Tennyson-ért?

— Igen, el akartam olvasni azt a lapot, a melyet ön tegnap nekem mutatott s azt híven, hogy ön

kiment, kedvem jött letelepedni ebben az úgynevezett tanuló-teremben, a mely, mióta ön itt van, az egész házban az egyetlen szoba, melyre a kényelmes jelző ráillik.

— Nénémnek és Blankának ugyancsak hízelegne a bók, a melyet ön nekem mond! — mondá Éliane nevetve.

— Ők nem vennék ezt bóknak. Az ő ízlésük nem egyez meg az enyémmel s valószínűleg az önével sem. Fogadok, hogy az ő nézetük szerint ön csak nagy rendetlenséget csinált az önnek átadott birodalomban. Itt például, ez a nagy asztal, szemben az ablakkal, ezzel a virágokkal telt kék edénynyel, szépen rendezett könyvek között. Ez a másik kis asztal a karszék mellett... e könyvvállványok... az a vén kanapé, elválasztva a faltól, melynél száz év óta állt... és az a szép rózsza, egészen egyedül, kis kristályedényében, mintha véletlenül került volna oda s a mely mégis hiányzanék a szemnek, ha nem volna ott, azon a zöld szőnyegen, s az a zongora az ódon óra alatt s szemközt a fal másik oldalán a nagy kereszt. Mindez, lássa, teljesen nekem való, ki értek hozzá s a kinek ízlése és érzéke van a festőihez. De a nagy szőnyegezett terem, gömbölyű asztalával, rendszeresen elrakott székeivel és karszékeivel s maga a kis terem is a nagyhatalom rettentő nyomaival, melyek tönkre-

tették benne a stílt, mindez jobban megfelel az általános ízlésnek, mely családomban uralkodik s fogadok, hogy sokkal illőbbnek látszik előttük, mint a rendetlenség és rend e kellemes vegyüléke, melyért rajongok s a melynél fogva e szobát, még ha ön nincs is benne, többre becsülöm a ház minden szobájánál.

A fiatal leány, kihez mindez intézve volt, miután kezdetben nevetett, nagyon komoly lőn s arczára, mely egy pillanatra fölillant, ismét visszaült az előbbi gondolkodó és szomorú kifejezés.

— A mit most mondott, Raynald — mondá némi szünet után — nekem nem okoz örömet; különbözni másoktól, igen gyakran annyi, mint ellenkezni velük akaratumk ellenére s az Isten tudja, ha szeretnék-e ellenkezni az ön jó anyjával vagy Blankával, a kit gyöngéden szeretek, habár

— Habár nem hasonlít hozzá egészen.

— Ha nem hasonlítok hozzá, ez reám nézve bizonyára nem dicséret. Bármiként legyen is, most az ön családjához tartozom s az egy év alatt, hogy anyja magához fogadott, el kellett volna sajátítanom a ház minden ízlését és minden szokását s különösen levetköznöm a gyermekségem óta vitt élet különlegességeit. De ezért el kellene kissé feledni a multat... míg... habár határozottan nagyon boldog vagyok...

Egyszerre elhallgatott, nehogy hangja elárulja a megindulást, melyet el akart titkolni, mintha hálátlanság lett volna. De hasztalan volt, szemei nagy könnyekkel teltek meg s nem tudván azokat visszatartani, egy pillanatig csöndesen folyni engedte. Liminges Raynald meglepetve szemlélte őt és könyeinek okát kutatta.

Éliane gyorsan magához tért, hirtelen mozdulattal letörülve könnyeit.

— Nem fog engem gyakran így látni. De rám nézve e nap nem hasonlít a többiekhez.

Raynald félreértette szavait.

— Valóban, e nap sokkal szebb, hogy sem így egyedül és bezárkózva kellene tölteni, nem csodálom, ha rosszul érzi magát s hallatlannak találom, hogy anyám s nővérem ön nélkül mentek ki.

— Magam kívántam. Néném el akart vinni, Blanka nem akart menni nélkülem. De... e nap reám nézve szomorú évforduló s megengedték, hogy egyedül tölthessem.

Éliane elhallgatott. Már nem sírt... de ott állva, egy karszék hátára támaszkodva, megfeledkezett unokatestvére jelenlétéről s lassankint visszatért a gondolatmenetre, melyet annak megjelenése félbeszakított.

A mint ott így állt, tudta nélkül oly helyzetben, mely érvényre emelte termete kecsességét és nemes-

ségét, szürke selyemruhájában, széles fekete övével, hullámozó, sűrű, homlokán miként egy görög szobornál egyenes vonalban elválasztott és hosszú fonatokban hátára hulló hajával, mintául szolgálhatott volna egy festőnek. A lenyugvó nap világa, aranyos fényt vetve hajzatára s a körülötte levő tárgyakat beragyogva, tökéletessé tette a képet s Raynald csöndben, oly fiatal ember teljes figyelmével szemlélte, a kinek, mint előbb mondotta, ízlése és érzéke van a festőihez. Egyszersmind élénk érdeklődést és növekvő kíváncsiságot érzett.

Miért sírt Éliane? Mi volt oka a szomorúságnak, a mely különben nem látszott jelleméhez tartozónak?

Raynald nem tudta s égett a vágytól megtudni.

Éliane-t Liminges marquisné közel egy éve, fogadta magához. De akkor Raynald távol volt. Csak néhány napja tért vissza Olaszországból, hol a telet töltötte. A mi ez örökbefogadást megelőzte és indokolta, még majdnem egészen ismeretlen volt előtte. Csak annyit tudott, hogy unokanővére Angolországban nevelkedett s ez jelenleg arra indította, hogy szomorúságának magyarázatát az angol regények utóhangjaiban keresse, a melyekkel emlékezete dúsan meg lehetett rakva. Raynaldnak ugyanis regényes szelleme volt, a mi neki az ilyenmű irodalom iránt bizonyos előszeretetet kölcsönzött,

a mi miatt néhány barátja ki is gúnyolta. De midőn Párisban volt, nem igen foglalkozott a fiatal leányokkal. Mint mások, ő is csak azt mondotta, hogy mindnyájan hasonlítanak egymáshoz és hogy semmi különbséget sem vesz észre közöttük. A jövő elég hamar megmutatja, hogy e látszólagos egyforma-ság érintetlenül hagyja a szellemek, jellemek, értelmi és erkölcsi tehetségek közti végtelen különbséget. Raynald e fölfedezésre előbb rájött volna, mint mások, ha a legcsekélyebb jelentőséget tulajdonított volna neki. De eddig semmi ilyenmő érdeklődés sem támadt benne s az, melyet e pillanatban érzett, különösen onnan eredt, hogy az, ki előtte állt, egészen kivált a kisasszonyok csoportjából, a kiknél rendesen furcsa s majdnem meghatározhatatlan magaviseletet látott. Ez valóban nyugodtabb, egyszerűbb és csöndesebb volt, mint bármelyikük; nehézség nélkül elsajátította a helynek minden szokását, a hol volt. Hogy hallassa szavát, megvárta, mint Blanka, nála két évvel fiatalabb unokanővére, hogy megszólítsák. Készséggel követte őt a szalon félreeső helyére s egész este szótlanul eldolgozott. Mégis mindebben világos volt, hogy nem engedelmességből vagy utánzásból cselekszik, hanem bizonyos természetes tartózkodással, melyet legyőznie erejébe került. Benső világban látszott élni, melyet nem igen szeretett külsőleg mutatni. Mind-

azáltal, midőn megtörte a csöndet, azt is könnyű volt észrevenni, hogy eszméi eredetiek voltak s hogy megszokott saját fölfogása szerint olvasni, beszélni és gondolkodni.

Raynald, miután őt így sokkal tovább, hogy sem egymásnak az időről számot tudtak volna adni, szemlélte, eltökélte magában, hogy magyarázatot kér tőle s valóságos vallatást kezdett meg.

— Remélem, unokanővérem — mondá bizonyos ünnepélyességgel — hogy meg fog bocsátani a szerénytelenségért, melyet el akarok követni, de azt hiszem, jelenlegi helyzetünk megengedi, hogy önt úgy tekintsem, mintha nővérem volna.

Éliane, ki kezdetben nem hallgatott reá, kissé figyelmesebben emelte hozzá tekintetét.

— Az angol leányok élete — folytató Raynald — nem foly le, mint a mienké, zavartalan egyformaságban s ha nem titokról van szó, melynek letéteményese nem lehetek, talán enged kéresemnek, hogy előttem szívét megnyissa s az igazat nekem megmondja.

Éliane fölnyitotta nagy szemeit.

— Nekem nincs semmi bevallani vagy megőrizni való titkom! — mondá.

— Nincs?... akkor mondja meg, miért sírt s mily emlék van kötve e naphoz, melyet így, ily szomorúan s egészen egyedül tölt?

— E nap — felelé Éliane habozás nélkül, de megindult hangon — évfordulója azon napnak, melyen a mult évben nagyatyám hirtelen meghalt.

Raynald, e nyilatkozatot hallva, mely eloszlatta regényes gondolatait, zavarba jött és talán meg is könnyebbült; de meg volt akasztva a beszélgetés folytatásában.

Kiről beszélt Éliane? Mindkettőjüknek közös nagyapjuk volt, az öreg Liminges marquis, kire Raynald nagyon jól emlékezett, habár csak tíz éves volt, midőn az meghalt. De ennek már tizenhét éve mult, ez nem foroghatott szóban. Tehát anyai nagyatyjáról beszélt Éliane. Ki volt ez? Meglepő dolog, ő nem tudta... De mindenesetre különösnek tünt föl előtte, hogy egy fiatal, tizennyolcz éves szép leány oly mély és hosszas bánatba merült ez esemény folytán! Bárki volt is, előbbi kíváncsisága tárgyat változtatott ugyan, de nem kevésbbé maradt élénk. Mindig bizonyos titok fődte Éliane atyjának sorsát. Raynald csak annyit tudott, hogy Roger nagybátyja, mindenféle bolondság által tönkrement, nagyon fiatalon távozott hazájából, idősb testvéreire bízva adósságai kifizetését. Sohasem tért vissza s neve ritkán említettett családjában. Raynald homályosan emlékezett, hogy nagybátyja egy angol nőt vett el, a kit magával Amerikába vitt, a honnan ez néhány év mulva özvegyen és

maga is haldokolva tért vissza atyja hajlékába, hol meghalt, atyja gondjaira bízva gyermekét.

Raynald azóta sohasem gondolt e kis leányra s még kevésbé az ismeretlen nagyapára, a ki amazt tőlük távol nevelte, de midőn visszatértekor Éliane-t anyja hajlékában találta, a mély közöny, melylyel eddig az ismeretlen unokanővér sorsa iránt viseltett, nagy változáson ment keresztül. Most a legkisebb részletekig óhajtotta tudni, a mi reá vonatkozott s mégis nem kérdezősködhett, a nélkül, hogy el ne árulja tudatlanságát, a mely miatt egy ily közeli rokonnal szemben szégyenelte magát. Míg így habozott, Éliane tudta nélkül felelt a kérdések egyikére, melyeket ő nem mert föltenni.

— Nagyatyámat John Maxwellnek hívták! — mondá. — E név tán ismeretlen volt ön előtt?

— Megvallom! — mondá Raynald elpirulva.

Éliane szomorúan folytatá:

— Ezen nem csodálkozom; mi oly elszakadtan éltünk atyám családjától s Franciaország oly messze van Angolországtól. Pedig — folytatá, büszkén emelve föl könytől ázott szemeit — nagy, ép oly ősi, mint tisztelt. név az.

— Tehát nagyon szerette őt? — szólalt meg Raynald.

Éliane megtörülte szemeit s mielőtt felelt volna

unokatestvére kérdésére, vele szemben leült a kar-székre, a melynek hátára eddig támaszkodott.

— Azt kérdi, hogy szerettem-e? — mondá — s ha azt felelem, hogy igen, jobban, mint bárkit e világon, ön ebből azt fogja következtetni, hogy ő nagyon jó volt irántam s hogy én hálás leány vagyok; és ez valóban igaz is, de... de... oh! sokkal több ennél... Atyámra nem is emlékezem s kiskoromban anyámat is elvesztettem. Alig hogy emlékezem halavány és nyájas arczára. De őt! őt láttam mindig, mindenütt, életem minden pillanatában. Okosság, jóság, értelem, kegyesség, minden megvolt benne. Semmit sem tudok, a mire nem ő tanított volna; minden általa vagyok s nyolczadik éveamtől a tizennyolczadikig nem igen ismertem mást, mint öreg nevelőnőmet, Milsand kisasszonyt és káplánunkat, Clément atyát. És ez évek, Raynald, oly boldogok voltak, hogy azt hiszem, soha többé nem fogok oly boldog lenni s hogy éltem legszebb része lefolyt.

— Ugyan kérem! — kiáltott föl Raynald — ez igazán nagyon furcsa, sőt mondhatnám, képtelen egy gondolat. Az ön korában, Éliane, soha többé boldognak nem lenni, mert nagyatyja (egy kitűnő ember, nem kétlem, de végre is egy, nem tudom, hány éves öreg) nincs többé. De hogy van az, — folytatá némi szünet után — hogy e nagy szeren-

csétlenség hozta önt közelebb atyja családjához? Maxwellt úr tudhatta, hogy unokája nem az utolsó Liminges s azt hiszem, nem kellett volna elmulasztania, őt érintkezésbe hozni legközelebbi rokonaival.

Éliane elpirult s komoly, kissé megindult hangon felelé:

— Tudta ő ezt s nem hiszem, hogy hanyagságról vagy feledékenységről lehetne őt vádolni.

Pillanatnyi csönd és zavar állt be. Raynald észrevette, hogy oly téren halad előre, melyet nem ismer. Eltökélte, hogy fölvilágosítást szerez magának mindarról, a mi unokanővérére vonatkozik. Azonban félt, hogy őt megsértette és sajnálta, a mit mondott. De Éliane már nem látszott arra gondolni. Összefont karokkal, maga elé irányozva szemait, csak a multat látta.

— Egy év!... ma egy éve — mondá; visszavezetve így Raynaldot a tárgyra, mely önmagát foglalkoztatá s a mely nemsokára leköté a fiatal embernek is minden figyelmét. — Ugyanezen órában és szép idő volt, mint ma. Együtt voltunk a redwoodi könyvtárban, körülbelül, mint itt mi, ön és én. Ő az asztal mellett volt s fejét kezére támasztva, figyelemmel szemlélt engem, mint ön most s én beszéltem neki, mint önnek beszélek... Csakhogy akkor nem voltam szomorú, sőt ellenkezőleg. E kedves nagypapa boldog volt s én is.

Egy levél volt kezében s e levél, melyet sokáig várt és óhajtott, az ön anyjáé volt, Raynald... Egy idő óta, ez később nagyon meglepett engem, gyakran beszélt francia rokonaimról (a mit azelőtt ritkán tett). Közelédni érezte-e halálát és jobban ismervén, mint én, azokat, kik utána az ősi kastélyt elfoglalandók voltak, elhallgattatta-e a büszkeséget, melynek oly sokáig hódolt? Mindig azzal hízeltgett magának, hogy nincs többé semmi összeköttetése a családdal, melynek közönyössége sértette őt, mégis egyszerre eltökélte magában, hogy ír az ön anyjának... E levél kétségkívül nemes és megható volt, mert az ön anyját élénken megindította s válasza nemcsak lecsilapította nagyatyám hosszas neheztelését, hanem teljesen meg is nyugtatta őt jövőmet illetőleg... Mindama szomorú dolgok, melyek még az ön atyja életében és a mi gyermekkorunkban történtek, elmosódtak s ama pillanatban, melyről beszélek, azt mondá nekem, hogy Franciaországba fog vinni. «Mielőtt meghalok, ismerni akarom azokat, kik kincsemet öröklők.» Ezek voltak kedves nagyatyám szavai... Oh! még most is látom nyájas szemeit... mosolyát... hosszú fehér haját... Nézze Raynald — mondá élénken, leoldva az aranymedaillont, mely fekete szalagon függött nyakában — nézze e fényképet, mely az ő élethű képmása...

Raynald kezébe vette a medaillont. Figyelemmel szemlélte: a szilárdság és nyájasság, mely a fiatal leány vonásait jellemző, valóban megvolt nagyatyja vonásaiban is.

— Épen így függeszté rám szemeit — folytatta Éliane, visszavéve a medaillont és szeretettel szemlélve azt — ugyanily tekintettel, mint itt, midőn egyszerre... oh Istenem! mily pillanat! látom, hogy e tekintet elhomályosul s arcát hirtelen sápadtság borítja. Kiterjeszté karjait... kísérletet tett, hogy fölkeljen... de alig hogy fölállt, tántorogni kezdett és sulyosan visszaesett karszékebe. Midőn kiáltásaimra odafutottak, lezárt szemei egy pillanatra fölnyiltak s néhány érthetetlen szót mondott, az ablak felé tekintve, honnan kis kápolnánk tornya volt látható. Megértettem és kiáltottam: «Fussatok, fussatok, hívjátok el Clément atyát!» Nagyatyám mosolygott, én térdre hulltam előtte. Fejemre tette kezét és suttogá: «Ély!» így szokott engem szólítani, azután mondá: «Istenem...» De nem tudott többet mondani, ismét fölemelte kezét s homlokához akarta vinni... azután... nem tudom, mi történt. Midőn Clément atya megérkezett, azt hitte, hogy mind a ketten meg vagyunk halva... Ezután csak akkor láttam őt, midőn megengedték, hogy utoljára megölelhessem az ágyon, hová halála után átvitték...

Éliane kezeibe rejté arczát s néhány pillanatig akadálytalanul engedte könnyeit folyni. Fölemelve szemeit, unokatestvére oly meghatottsággal és rokonszenvvel nézett reá, hogy meg volt lepetve és hatva.

— Köszönöm részvétét, Raynald — mondá — s most már nem bánom, hogy valakinek beszéltem búbánatomról... Mivel itt senki sem ismerte őt, nem akartam ma róla beszélni s ezért óhajtottam egyedül maradni... De e hallgatás fojtó volt s érzem, jót tett nekem, hogy azt megtörhettem.

II.

Raynald megszorítá unokanővére kezét. Éliane pedig fölbátoríttatva rokonszenve által, elbeszélte neki, hogy magányban és fájdalomban töltött nyolcz nap után, Raynald anyjának megérkezése, a részvét, melyet iránta tanusított, anyai jósága valóságos fölülről jött segély volt rá nézve; hogy azután az utazás, a szórakozás, a megérkezés, Blanka gyöngédsége, mint enyhítették bánatát s a nélkül, hogy elmosták volna a mult emlékeit, mint változtatták át lassan egész életét. De mielőtt befejezhette volna elbeszélését, egy kocsí nagy zajjal robogott be az udvarra és a beszélgetés félbe lőn szakítva. Raynald fölkelt, az órára nézett s homályosan ama

gondolat villanván föl agyában, hogy anyja talán nem fogja helyesnek találni, hogy így letelepedett a tanuló-teremben akkor, midőn unokanővére egyedül volt ott, kinyitotta a kertre nyíló üvegajtót s nyugodtan lement a perron lépcsőin, míg Éliane teljesen ment lévén ily nyugtalanságtól, fölkel, hogy nékje és unokanővére elé menjen; de nem volt ideje, mert mielőtt egy lépést tett volna az ajtó felé, Blanka nagy zajjal fölnyitotta azt, azonnal bezárta és futva rohant a szobába.

Egy pillanatig szótlanul, kipirulva és lihegve állt. De kezével intett Éliane-nak, a mi azt jelentette, hogy mihelyt lélekzethez jut, valami nagyon érdekeset fog neki mondani.

A fiatal Blankának szokása volt néha a legnagyobb lelkesültséggel elbeszélni oly dolgokat, melyeket Éliane nem tartott oly érdeklődésre méltóknak, minőt tanusítani látszott. Azért türelmesen és nagy kíváncsiság nélkül várta, a mit mondandó volt. De e közöny nem tartott soká, mert gyöngéden szerette unokanővérét; ezért a legnagyobb meglepetés és legélénkebb érdeklődés kifejezése tükröződött vissza arcán, midőn Blanka végre fölkiáltott:

- Éliane!... azt hiszem, férjhez fogok menni...
- Te!... Blanka, te? Lehetséges-e?...
- Igen, — mondá Blanka — ki a pamlagra

dobta vöröstollas kalapját és most a tükör előtt állva, ujjaival még nagyobb rendetlenséget csinált szép szőke fürtjeiben. — Igen, én. Miért csodálkzol úgy? s mintha lehetetlen volna ez tizen-nyolcz éves korban, melyet e hó végén fogok elérni?

— Csak azért, mert ép ma reggel állítottad, hogy elmondtál nekem mindent...

— No igen!... most is azt állítom.

— És — folytatá Éliane — mert soha egy szót sem mondtál nekem, melyből azt következtethettem volna, hogy volt valaki... valaki, a ki... no, valaki, a ki neked annyira tetszett, hogy lehetséges volt azt gondolni...

— Igazat mondtam. Nem volt senki.

Éliane csodálkozott.

— Hát akkor hogy lehet másként három óra alatt? Kivel találkoztatok a sétán?

Blanka leült melléje.

— Épen ezt akarom elmondani — mondá bizalmas hangon. — Azt kérded, kivel találkoztunk? Hát, Éliane, a boulognei-i erdőben találkoztunk Crecy bárónéval és ott (a fák között, érted?) megállíttatta kocsiját s a miénket, hogy megkérdezze a mamától, elmegy-e hozzá ma este idejében és sokat jelentő arcczal hozzátevén: «Számítok rá, hogy Blankát is elhozza». A mama elfogadta.

s azután, midőn folytattuk utunkat, átölelt engem s azt mondotta, hogy fehér ruhámat kell rám vennem, mert az legjobban áll nekem.

— Mit jelentsen ez? Hogy függ ez össze?

— Ez annyit jelent (a mama maga mondta), hogy Crecyné unokaöccse, Monleon gróf, ma este nála lesz.

— S aztán?

— S aztán, e fiatal ember a legjobb partiek egyike Párisban: nagyon gazdag, jó családból való, sem apja, sem anyja nincs többé, tehát mától kezdve ura minden vagyonának ezért Párisban minden anya reá vetette szemét, de e napig nem tudták rávenni, hogy nősülésre gondoljon s a leányokat kerülte, mint a tüzet, félvén, nehogy néhány vigyázatlan szóval magát kompromittálja. Innét van, hogy sohasem láttam őt. Most már érted.

— Nem, igazán nem, — mondá Éliane — épen nem értem.

— Hogyan? te, ki idősebb vagy, ki oly függetlenséghez szoktál, mintha férjezett nő volnál, te nem érted, hogy Crecyné, midőn a mamát föl szólította, hogy engem estére hozzá elvigyen, értésére akarta adni, hogy ez azért van, hogy ott unokaöccsével találkozzunk. A mi azt jelenti, hogy ő végre nősülni akar s hogyha neki tetszem — itt önkéntelenül egy tekintet vetett a tükörbe,

mely elég világosan megmondotta, hogy a dolog nem nagyon félős — reám fog esni választása.

— Megvallom — mondá Éliane gondolkozó arccal — hogy mindezt, magamra hagyatva, sohasem értettem volna meg... S te elfogadod? hogyan?... azonnal.

— Mindenesetre! Ha ő is tetszik nekem, a mit valószínűnek tartok, mert azt mondják, hogy szellemes és nem kellemetlen külsővel bír.

Éliane hallgatott, egyszerűen azért, mert valóban nem tudta, mit mondjon. A boldog és békés, de teljesen visszavonult életben, a melyet eddig folytatott, ha valaha gondolt is a házasságra, ez attól, a mint most először beszélni hallott róla, annyira eltérő módon történt, hogy egészen zavarba jött s a nélkül, hogy tudta volna, miért, oly szomorú volt, hogy könnyei majdnem kicsordultak.

Blanka észrevette ezt.

— Mi bajod, Éliane? Egészen lesujtottnak látszol, talán valamit tudsz Monleon úrról, a mi előttem ismeretlen?

E föltevés földeríté Éliane-t.

— Monleon úrról? Oh! nem — mondá nevetve. — Úgy látszik, jelenleg éppen annyit tudok róla, mint te. De kérlek, hogy is tudhatnék róla többet? Most hallom először a nevét.

— Magam sem tartottam valószínűnek, de

komoly arczod támasztotta bennem e gondolatot. Jer, Éliane, beszéljünk őszintén és komolyan, miért látszott téged annyira megzavarni az, a mit mondtam? Talán a gondolat fájt, hogy egyedül fogsz itt maradni, míg én, ki fiatalabb vagyok, valószínűleg előbb fogok férjhez menni?

Éliane szemei szerfölött kitágultak.

— Blanka! — kiáltott föl — mily bohó gondolat ez! Hogy juthatott ez eszedbe? Ez azt bizonyítja, hogy nem eléggé ismersz engem.

— Biztosítlak, hogy legtöbb barátnőmről aggály nélkül és nem jogtalanul gondolhatnám ezt.

— Ez csak azt bizonyítja, hogy egyikük sem szeret téged annyira, mint én... De valóban, én azt hiszem, hogy mindez nagyon szomorú! — tevő hozzá s tekintetében ismét rendkívüli mélabú kifejezése tükröződött vissza.

— Szomorú? azt hiszed? Én megvallom, nem látom be, mi szomorú van abban, ha az ember egy gazdag, jó családból való férfiúhoz nőül megy, a kinek kezét akármelyik barátnőm mohón kapná s a ki a többiek fölött nekem adna előnyt.

— Igen, igen, értem — mondá Éliane — hogy kellemes lehet, ha az embert így mások elé teszik, de hogy tudhatja az ember előre, hogy maga is viszont fogja-e érezni a becsülést?

Blanka egy pillanatig gondolkodott.

— Azt hiszem — mondá — hogy elég nem érezni ellenszenvet, midőn a többi fontos dolgok mind megvannak.

— Fontos dolgok? — ismétlé Éliane?

— Igen, a név, a vagyon s azután... a jellem.

— A jellem! legyen; de hogyan ismeri az ember oly férfi jellemét, a kit sohasem látott?

— Oh! azt mindig tudja az ember... Annyi bizonyos Éliane, hogy mindenki így házasodik s részemről nem ismerek más módot... egymással megismerkedni, egymást megszeretni, egymást előre kiválasztani, mind ez a regényekben fordul elő, de ezek regények s én különben sem igen sokat olvastam...

Egy pillanatig hallgatott, azután hangos nevetésre fakadt, két szép fehér fogsort mutatva.

— Végtére is — mondá — most előre iszunk a medve bőrére. Ugyan, ne légy megint oly szomorú és komoly; nem tudtam mindezt magamba fojtani, habár nagy titok s a mama talán boszus volna e csacskaságért, mert ő egyetlen szócskát sem mondott róla senkinek, még Raynaldnak sem, annál kevésbbé Malseigne úrnak vagy Sylvestre kisasszonynak!

Ez utóbbi régi nevelőnője volt s még mindig a családban tartózkodott; Malseigne pedig hű házi barát volt, kit a család tagjának tekintettek. Bár

korosabb volt Raynaldnál, mégis benső barátok voltak...

— Nem — ismétlé Blanka — még fivéremnek, vagy e két régi barátnak sem s velük szemben én is könnyen meg tudtam volna fogni a nyelvemet. De előtted, Éliane, semmit sem tudok eltitkolni, mert téged különösen szeretlek, mert mióta itt vagy, boldognak érzem magamat s előtted szívemet föl-tárom egészen, félelem, titkolódzás nélkül, sőt könnyebben, mint anyám előtt! Neked jónak kell lenned, Éliane, hogy mindjárt az első pillanattól kezdve ily érzelmeket keltettél föl bennem!...

Karjait unokanővére nyaka köré fonta, oly édes tekintet kíséretében, hogy ez melegen szorította őt szívére, a mi sem korával, sem kölcsönös helyzetükkel nem volt összhangban. A két leány közt valóban határozottan az idősb bírt kevesebb tapasztalattal a világban és az őket egybefűző rokon kötelesség és Éliane igazán független helyzete daczára, ő és nem Blanka foglalta el a második helyet a családban.

De az idő haladt. A Liminges-palotában hét órákor ebédeltek s a marquisnének és leányának kilencz óra előtt Crecynénél kellett lenniök. Blanka tehát távozott unokanővérétől, hogy előkészületeket tegyen az estélyre, mely oly fontos volt s hogy öltözkéivel foglalkozzék, a mely talán életsorsa fölött fog határozni.

Éliane követni akarta őt; a két fiatal leány szobája egymás szomszédságában volt s oda a tanulóterem egyik ajtajától csigalépcső vezetett föl. De mielőtt Éliane átlépte az ajtót, nénje, Liminges marquisné megjelent a kertre nyíló ajtónál és hívta őt.

— Éliane — mondá kissé zavarodottan — ma Crecynéhez megyünk estélyre s mint rendesen, téged is ép úgy meghívtak, mint unokanővéredet... De nem tudom, ha hajlandóbb vagy-e kijönni ma este, mint reggel. Különben, kedvesem, tégy, a mint akarsz; tetszésedtől függ: elfogadni vagy visszautasítani.

Éliane habozás nélkül felelé:

— Ma reggel egész napra kértem az engedélyt, hogy itthon maradhassak; ha megengedi, néni, estére sem fogok elmenni.

Liminges-né oly élénkséggel ölelte át unokahugát, a melyről nem igen tudott magának számot adni.

— Tégy úgy, a mint tetszik, szívem, de félek, hogy így egészen egyedül nagyon unalmas estéd lesz.

— Biztos lehet benne, kedves néném, hogy ma csak egyedül kívánok maradni s meg fogom várni Blanka visszatértét, a nélkül, hogy csak egy pillanatilag is unatkozzam.

Liminges-né még egyszer átölelte unokahugát s észrevehetőleg megkönnyebbülten vonult vissza.

Képtelen volt Éliane-t nyíltan visszatartani; ez méltóságával ellenkezőnek látszott s úgy tűnt volna fel, mintha föltételezné, hogy vetélykedés lehetséges s hogy Blankát egy másik háttérbe szoríthatja. De azért mégis óhajtotta, hogy leánya ma egyedül jelenjen meg Crecynénél s hálás volt Éliane iránt, hogy öntudatlanul teljesítette óhajait.

Liminges marquisé oly nő volt, ki iránt lehetetlen volt a legmélyebb tiszteletet nem érezni. Még fiatalon özvegységre jutva, magát két fiatal gyermekének szentelte, kiknek ép úgy tudta kormányozni vagyonát, mint nevelését. Egyike volt ama nőknek, kikkel talán gyakrabban találkozhatni Franciaországban, mint egyebütt, a ki képes lett volna egy királyságot kormányozni s kivel semmiféle üzletember, ha még oly ügyes lett volna is, nem versenyezhetett akár javainak kezelését, akár pénzének elhelyezését illetőleg. Ezenkívül nemes, igazságos, nagylelkű volt, a szegények iránt kimeríthetetlen szeretettel viseltetett, de azért senki sem csalhatta meg, vagy zsákmányolhatta ki. Háztartása Párisban vagy a falun olyan volt, hogy általában példányképnek tartották. Cselédei jól szolgálták, mert meg tudta őket választani s mert mindig figyelemmel kísérve őket, megelégedettekké tudta tenni, alkalomadtával bő jutalomban, vagy szigorú feddésben részesítve őket. Semmi sem kerülte ki figyel-

mét, ezt tudta mindenki s ez némelyeket bátorított, másokat megzabolázott.

Termében, miként fia mondá, talán hiányzott az a kis költői rendetlenség, mely ma az elegancia jellemvonása. Nem voltak ott ugyan mindenféle karszékek, melyek közül némelyeknek, úgy látszik, nincs más céljuk, mint hogy az álmodt elősegítsék, másoknak pedig, hogy a csevegést megkönnyítsék, de a gömbölyű asztal körül csoportosított székek könnyűvé tették az általános társalgást, mely ott sohasem pangott. Szóval azért mégis *szalon* volt s midőn a marquisné otthon volt, ritkán volt elhagyatva.

Ennyi szép és jótulajdonát kissé ellensúlyozta ama megbocsátható meggyőződés, hogy másoknál kevésbbé van kitéve a tévedésnek s ezért a marquis-nénak, bármiről volt is szó, lehetetlen volt megértenie más szempontot, mint a melyből ő fogta föl a dolgot; de ez olyan szellemi tulajdon volt, mely miatt a közönséges életben senki sem szenvedett, mert igazságos és jóságos akarata, okos és mérsékelt nézetei önkéntelenül törvényt képeztek környezete előtt s mivel nem volt sem pörlekedő, sem szeszélyes, a neki való ellenállásnak még csak gondolata sem szülemlett meg gyermekei és cselédei lelkében.

Midőn az Éliane elbeszéléséből ismeretes körülmények folytán örökbe fogadta a fiatal árva leányt,

ki hozzájuk oly közel állt s ki mégis oly sokáig távol élt tőlük, életében először érzett bizonyos nyugtalanságot tette miatt s először gondolta, hogy talán csalódott, sógora özvegyére és gyermekére is kiterjesztve a haragot, melyet annak magaviselete keltett benne. Az öreg nemes és megható fölhívása, a ki halálához közel és a bajnak, mely napjainak véget volt vetendő, nyomasztó hatása alatt, unokáját sürgetőleg ajánlotta neki, mély benyomást tett reá. A halálhír, mely válaszát csakhamar követte, bánatot és majdnem lelkiismeretfurdalásokat okozott volna neki, ha ugyanakkor nem tudja meg, hogy a levél, a mely kevéssel halála előtt jutott Maxwell ur kezeihez s melyben meleg szavakkal hívta meg őt, hogy megismerkedjék unokája rokonaival, azt ezek körébe hozva, éltének utolsó örömet képezte. Mindezek és a részvét daczára, melylyel a szegény árva sorsa iránt viseltetett, eltökélte magában, hogy csak úgy hozza őt leánya közelébe, ha Blankáétól annyira eltérő nevelése daczára, nem lesz méltatlan ennek társnőjévé lenni. S épen azért, hogy erről meggyőződjék, maga ment el érte Angolországba. Ha aggodalmai a legkevésbbé is igazoltak lettek volna, habozás és aggály nélkül egyenesen a kolostorba vitte volna Éliane-t, hogy ott újra neveltesse, de a fiatal leány nemes arczára vetett egy figyelmes tekintet minden kétséget elosz-

latott, lelkének tisztaságát és egyenességét illetőleg. Azt is könnyű volt észrevenni, hogy szerény, komoly, egyszerű és jámbor vala s habár modora nem egyezett meg mindenben azzal, melyet a marquisé legjobbnak tartott, azt még sem mondhatta negéyesnek vagy közönségesnek s általában nagyon boldognak érezte magát, hogy leányának ily kedves barátont vihet, a kit ő kétség kívül csakhamar meg fog kedvelni. Különben nem volt rá nézve nehéz föladat Éliane-nál az anya szerepét elvállalni, mert habár John Maxwell ur javai teljesen másra voltak átszállandók, de gazdálkodása folytán unokájának mégis oly vagyont hagyhatott hátra, a mely nem volt ugyan oly jelentékeny, mint a mely Blankára várt, de bőven elégséges vala s a melynek ezenfölül közvetlen birtokában volt. «Ha csunya volna a helyett, hogy szép — és együgyű, a helyett, hogy szellemes — mondá a marquisé — még akkor sem volna nehéz férjhez adni.» És bizton számított rá, hogy ez nem sokára meg fog történni és semmit sem mulasztott el, a mit boldogsága biztosítására szükségesnek tartott. De jelenleg Blankáról kellett gondoskodni s ma, ismételjük, nagyon örült, hogy Éliane egyszerűvé tette a dolgot, neki hgyván a szabad mezőt.

Midőn Blanka az ebédre megjelent, fehér selyemruha fődte tagjait, a mely alól hosszú kék szoknya

látszott ki, keblén és hajában ugyanily színű szalagokkal; arcza élénkebb volt, mint rendesen s egész megjelenése oly szép, hogy lehetetlen volt nyugtalankodni az eredmény felől, a melyet előidéznie kellett. Liminges marquisé né még mindig szép termettel bírt s arczán még mindig meg voltak a szépség nyomai, melylyel sohasem csapott nagy zajt, mert ifju korától kezdve többre becsülte a hatalmat a csodálatnál s mindig jobban szeretett uralkodni, mint tetszeni. Mindazáltal jósága sok barátot szerzett neki s általában ép úgy szerették, mint engedelmeskedtek neki. Ő is felöltözött már az estélyre fekete atlaszruhába s őszülő, szép fekete haját csipke-főkötő díszíté, a mely neki nagyon jól állt; de szórakozott, ideges volt s az asztalnál ülőknek felelt, a nélkül, hogy ügyelt volna arra, a mit mondtak neki. Szerencsére kevesen voltak: jobb-ján és balján leánya és unokahuga, a ki az estét egyedül szándékozván tölteni, nem vetette le szürke ruháját; vele szemközt fia, e mellett Sylvestre kisasszony s a másik oldalon Malseigne vicomte; ezek voltak mindössze az étkezők.

Hogy a marquisé izgatottságát jobban megérthessük, tudnunk kell, hogy leányának házassága Monleon Yvesvel (a kit azonban sohasem látott) egész életének ábrándja volt. Blanka még a bölcsőben volt, midőn az egész párisi társaságot moz-

gásba hozta Monleon gróf halálának híre, a ki oly hamar követte a nejét, hogy eleinte azt beszélték róla, hogy öngyilkos volt; azután megtudták, hogy ő is sulyos szívbetegségben levén, midőn a temetésről hazament, összeesett. A gróf végrendeletében egyetlen, akkor nyolcz éves fiának gyámjául sógorát, Crecy marquist, idősb nővérének gyermektelen özvegyét nevezte ki, a ki a világtól egészen elszigetelve egy Franciaország központjában fekvő ódon kastélyban élt. Ez idő óta nem egy előrelátó anya irányozta szemeit a fiatal örökösre, de Liminges-né bölcsőbb és ügyesebb levén másoknál, föl tudta fődözni az öreg gyám egyetlen rokonát, a ki a párisi társaságban élt. Igaz, hogy Crecy báróné ott nagyon keveset számított. Férje ugyan jó családból való volt, de miután minden lehetőit elkövetett neje tönkretételére (a kiti csak vagyonáért vett el), eltűnt a világ színpadáról. Így egyedül maradt, férje magaviselete daczára, még mindig elég gazdagon és egy szép név birtokában; de kevés összeköttetése levén s kissé elszigetelten élvén, annál inkább hizelegtek neki Liminges marquisé előzenységei, a kinek távoli terveit ekkor még képtelen volt kitalálni.

Több, mint tizenhét év folyt le így, a nélkül, hogy valamit hallottak volna akár a nagybátyáról, akár az unokaöccsről, midőn egyszer csak megtud-

ták, hogy az első meghalt s hogy a második Párisba érkezett. Ez körülbelül két éve történt. Liminges marquisné ekkor aratta hosszú előrelátásának gyümölcseit.

Crecy báróné, mint a fiatal ember közeli rokona, volt az első, a kit az megérkeztekor meglátogattott. E naptól kezdve folyton szaporodtak a báróné ismerősei. De minden előzékenysége már rég másé, s minden rokonszenve azé volt, a ki először közeledett hozzá, a ki minden indok nélkül, mint mondá s midőn unokaöcscse még négy-öt éves kis gyermek volt, oly jóakaratot tanusított iránta, hogy mától kezdve kész volt a hálára s a legbuzgóbban segített előmozdítani az ő házassági terveit.

Addig is a marquisné minden aggály nélkül bizonyos kémszerepre adta magát, a melyet tervei kétségkívül igazoltak s a melynek segélyével először bizonyosságot tudott magának szerezni, hogy a fiatal Monleon Yves magaviselete teljesen kifogástalan s azután, hogy Crecyben, hol gyermekségét töltötte (s melyet még most is bírt) jó és nemeslelkű birtokos hírében állt, hogy általános szeretetnek örvendett. Ez adatok csak még jobban megerősítették terveiben s ama reményben, hogy ezeket megvalósíthatja, süket fülekre találtak nála egyéb sugallatok, melyeket Blanka jövőjét illetőleg naponkint hallhatott az előzékeny barátok egész seregétől.

Szerencsétlenségre, ez anyai gondok tárgya teljesen kivonta magát a gyöngédség alól, melyet iránta tápláltak. Makacsul vonakodott új ismeretséget szerezni és egyetlen szalonba sem akarta betenni lábát, még Crecynéét sem véve ki. Yves, alig, hogy újév napján megjelent nála, ellentállt minden meghívásának s végre kijelentette, hogy el van tökéelve sehova sem menni, míg csak nőszülni nem szándékozik. De ekkor, *becsületére* ígérte, hogy az első estét nála fogja tölteni, ha megengedi. Mivel ez idő elérkezett s mivel Crecyné tudtára adta unokaöccsének (biztosítva, hogy az anya és leánya mit sem sejtjenek), hogy ez este nála találkozni fog Liminges-nével és Liminges kisasszonynyal, nem lehet csodálni, ha a marquisé, minthogy barátnője mindenbe beavatta őt, nem volt oly nyugodt, mint rendesen.

De az étkezők közül csak Éliane vette észre ezt és nem tanúsított semmi meglepetést. Jobban csodálkozott Blankának, ha nem is nyugodt, de eléggült arczkifejezésén. Különben Éliane feje egészen zavart volt, mert az emlékek, melyeket ma fölidézett lelkében, összekeveredtek azzal, a mi az előbbi társalgásban előtte ki lőn nyilatkoztatva. Legalább is volt oly szórakozott, mint nénje. Raynald szintén az volt. Lopva nézegette unokanővére szabályos arczélét. Szerette volna ismerni minden gondolatát

és mint egy órával előbb, azokat kiolvasni szép szemeiből. Ezért a társalgás jobban untatta, mint rendesen, különben is csak jelentéktelen társalgás folyt Malseigne úr és Sylvestre kisasszony között, a kinek szokása ellenére lassú s kimért hangja ma jobban hallható volt másokénál.

Egyszer csak beszélgető társa, Raynaldhoz fordulva, egy kérdést intézett hozzá, a melyet közönyösnek vélt, de a mely nem volt az a jelenlevők mindegyikére nézve.

— Nem tudja, ki az a feketeszakálú, üde arcú, hizodalmas uracs, a ki tegnap este az operában Bellièvre-né páholyában volt?

— Nem... nem láttam — mondá Raynald szórakozottan. — Ah! de mégis! tudom. Megkérdeztem. A fiatal Monleon, a ki sehova sem megy.

— Hát akkor miért volt annak a szeretetreméltó unalmasnak a páholyában.

— Mert szomszédja a falun és gyermekségétől kezdve ismeri őt; s mivel csunya, nem fiatal, nincsenek gyermekei, következésképp nem is lehet gyanúsítani, hogy neki udvarol vagy leánya kezét akarja elnyerni. E két kelepcczétől fél s egyenlőképp kerülni látszik mind a kettőt. Laugier Henrik, ki mellettem ült, beszélte el ezt nekem: ő ismeri őt, hogy honnan, azt nem tudom.

Raynald elhallgatott s Malseigne nem folytatta

a társalgást. Liminges-nének és leányának sikerült majdnem közönyösöknek maradniok e váratlan sortüzelés alatt. De Éliane, sokkal kevésbé lévén megszokva önmagára vigyázni, mozdulatot tett, melyet nem bírt visszatartani s oly élénk pir ömlött el arczán, hogy azt a beszélők mindegyike észrevette s egy pillanatnyi szünet után, mintegy közös megegyezéssel, más tárgyra tértek át.

Az ebéd, mely hosszabbnak tűnt föl, mint más-kor, valahára véget ért. Fél kilenczkor a marquisenének jelentették, hogy a kocsi készen van s miután leányára még egy tekintetet vetett, hasonlót ahhoz, melyet egy felsőbb tiszt vet az ujonczra, kit először készül kivezetni diszben, jelt adott a megindulásra s Blanka bátran követte őt, menetközben megnézve magát a tükörben, mely a lépcső-fordulatnál volt.

Éliane egész az előcsarnokig kísérte őket, aztán egyenesen a tanuló-terembe tartott, míg Raynald és Malseigne szivarra gyújtottak s a kertbe mentek.

III.

Habár majdnem kilencz óra volt, a nap utolsó világa összevegyülni látszott az éj fényével s még tisztán látni lehetett a tanuló-teremben, mely nyugotra nézett s világosságát a ház azon oldaláról nyerte, mely előtt a kert hosszú távolban elnyult.

Egyike volt az azóta ritkáká lett helyeknek, melyeknek nyugalma semmiféle párisi *szépítés* nem zavarta. Ez órában a mindig békés negyed teljesen csöndes lőn. Minden utcai zaj megszűnt s midőn Éliane, a helyett, hogy meggyújtotta volna lámpáját, kinyitotta az ablakot, a virágágyakat szegélyező orgonák, rózsafák, szegfű illatával s ezer más tavaszi illattal balzsamozott léggel telt meg a szoba. Egy pillanatra azt hitte, hogy távol van a várostól és világtól, ama helyen, hol gyermekségét tölté; a nagy, mozdulatlan gesztenyefák, melyeknek leveleit a legkisebb szellő sem lengeté, sötét tömegekben domborodtak ki s elősegítették eme csalódást, őt az ősi kastély fasorának gesztenyefáira emlékeztetve, a mely ősi kastélyt elhagyott, a nélkül, hogy oda valaha visszatérne s néhány pillanatig elmerrült az emlékekben, a melyek miatt ma szemrehányást tett magának, hogy oly sokáig tudott azokkal nem foglalkozni.

A szobából, melyben volt, néhány lépcsőn egy terraszra lehetett jutni, a melynek közepén volt a kertbe vezető széles lépcsőzet. Fejére könnyű fehér sál tette s egy székre ült, honnan belátta a virágokkal telt ágyakat, melyek a két nagy gesztenyefasor jobbán és balján elnyultak.

Sokáig maradt ott, majd az eget, majd a kertet szemlélve. Gondolatai eleinte egészen a multtal

foglalkoztak. Ismét látta a jeleneteket, melyek egy évvel előbb e napon szemei előtt lefolytak s a melyeket néhány órával előbb részletesen elbeszért unokatestvérének. Mily érdeklődéssel hallgatta ő azokat, a kedves Raynald? Mily jó szive van! — mondá majdnem hangosan. Mily nagy köszönettel tartozott az égnek azért, hogy őt így saját családjába vezette s a gyermeksége óta ismert egyetlen szeretet megsemmisülése után oly szoros és oly édes kötelékeket adott neki vissza! De eme napig Raynald csak élénknek, tanultnak, értelmesnek tűnt föl előtte; tegnap este együtt olvastak egy angol költeményt s örömmel vette észre, hogy beszél e nyelven s ép úgy, miként ő, csodálja ugyanazokat a részleteket. Ma úgy tetszett neki, hogy iránta való rokonszenve nőtt s hogy köztük valami több van, mint egyszerű ízlés-megegyezés közönyös tárgyáról. A dolgok egész özöne oly gondolatgyorsasággal járta át lelkét, mely fölülmulja a vilámét, komoly, fönkelt, érdekes dolgok, a melyekről szeretett volna vele beszélni, mint azelőtt beszért azzal, a ki nem volt többé. Valóban, első ízben találkozott valakivel, ki őt nagyatyjára emlékezteté... Itt félbeszakítá ábrándozását s önkéntelenül mosolygott, mert unokatestvére képe, ragyogó ifjúságának fényében, rajzolódott le szemei előtt s azt gondolta, hogy e megjelenésben bizonyos

képtelenség van. De mégis folytatta gondolatainak menetét s nem sokára Blankáról kezdett gondolkodni. Ez ismét visszavezette őt fivérére: mit gondolna ő a felől, a mit neki Blanka tudtára adott? Mit mondana, ha megtudná, hogy az a «hizodalmas uracs», kiről az asztalnál oly könnyedén beszélt, nővére férjéül kiválasztott férfi volt, mielőtt őt valaha látták volna... Mit mondana?

Fölkelt, a korlátra támaszkodott s egészen új gondolatokba mélyedt, de a melyek mégis bizonyos összeköttetésben voltak.

E pillanatban eszébe jutott, hogy a mult évben nagyatya egyszer egyikét kapta szomszédai ama meghívásainak, melyeket mindig visszautasított. E meghívás egy bálra szólt. Akkor Éliane nevelőnője előtt, kinek e visszautasítás nem tetszett, így nyilatkozott:

— Szükségtelen, hogy unokám ismeretséget szerezzen ez országban, hol nem fog élni. Ély francia nő, miss Milsand, bármennyire nem tetszik is ez önnek. A név, melyet visel, híres francia név. Ebbe az országba fog nemsokára menni, ott fog élni és ha Istennek tetszik, ott fog egykor férjhez menni, hazája szokásai szerint, a melyek, mint mondják, nem mindenben egyenlők a mieinkkel.

Éliane-t nagyatya e válaszában csak egy dolog lepte meg: az, hogy közeli időről beszélt, midőn

el fogja veszíteni támaszát és sietve távozott a szobából, nehogy az őt sírni lássa. De ma e szavak egyszerre eszébe jutottak a Blankával történt beszélgetése emlékénel s szive váratlan aggodalomtól kezdett dobogni.

Valóban úgy volt-e az, a mit Blanka mondott neki? Lehetséges volt-e, mint unokanővére mondotta, ezt a legtermészetesebb dolognak találva, hogy valaki egy ismeretlenhez menjen nőül? Igaz volt-e, hogy előre szerettetni és kiválasztatni attól, a kinek valaki neje leend, valami ritka dolog, úgyannyira, hogy ez regényes képzeletnek tartatik? hogy viszonyszeretni, mielőtt az ember magát lekötne, hiábavaló agyrém? Végre lehetséges volna-e, hogy ez legyen az ő saját rendeltetése s hogy erre készítette őt elő nagyatyja, midőn oly gondosan megakadályozta, hogy mást megismerjen?

Midőn gondolataival e pontra jutott, fölemelte fejét, ajkai összeszorultak s arcza oly kifejezést öltött, mely meglepte volna azokat, kik eddig csak nyájas tekintetét és vidám mosolyát ismerték. Szorosán összekulcsolta kezeit s az égre tekintve, hal-
kan suttogá:

— Oh Istenem! valóban ez a te törvényed?

E pillanatban Raynald és Malseigne, miután majdnem csöndben elszítták szivarjukat, lassan visszatértek a ház felé. Malseigne természeténél

fogva keveset beszélt s nem lehetett mondani, hogy hallgatagabb volt, mint rendesen, míg Raynald, ki közönségesen zajos, csevegő és bőbeszédű, mióta egyedül volt barátjával, észrevehetőleg gondolkozó és aggódó volt.

— Ki az? — kiáltott föl egyszerre Malseigne -- ott lent... a terras végén? Az ember azt hinné, hogy jelenést lát.

Raynald egy pillanatig figyelmesen nézett maga elé.

— Éliane, ki az esti levegőt élvezi — mondá — de valóban, innen nézve, fehér fátyolával fején, mozdulatlanul állva ama helyen, látásában van valami természetfölötti.

Még néhány lépéssel előbbre mentek s ekkor tisztán látták a fiatal leány vonásait, a nélkül, hogy ez sejthette volna jelenlétüket.

— Nem tudom, hogy gondolkodik-e vagy imádkozik-e — mondá halkán Malseigne — de nagyon szép így. Ne zavarjuk őt, kár volna.

Raynald nem felelt. Visszafordultak és más útra tértek.

Útközben Malseigne mondá:

— Nem tudod, miért látszott őt úgy megzavarni az, a mit az ebédnél Monleonról mondtam?

-- Nem.

— Talán ismeri őt?

— Nem.

— Bizonyos vagy benne.

— Igen, ő Párisban csak azokat ismeri, kik anyámhoz jönnek.

— De nem lehetett-e Monleon Angolországban?

— Nem, bizonyára nem — felelé Raynald hevesen. — Ez nem lehet, ez lehetetlen.

— Lehetlen, hogy Monleon úr, kit nem ismerünk, Angolországban utazott? — mondá Malseigne úr nyugodtan — ugyan miért?

— Miért? Armand, ön kihoz türelmemből. Határozottan ezt nem mondhatom meg, de bizonyos vagyok benne.

— Akkor az az izgatottság furcsa.

— Megvallom, megfejtethetlen. De holnap meg fogom tudni az okát.

— Hogyan?

— Megkérdem tőle.

E szavakra a két barát kezet fogott és elvált, míg Éliane, nem is sejtve a hatást, melyet előidézett s még kevésbbé a találgatásokat, melyekre arczkifejezésének változékonyága okot adott, visszatért szobájába és bezárta ablakát.

Meggyujtva lámpáját, leült az asztal mellé, könyvet vett kezébe, hogy az időt a lehető legjobban eltöltse unokanővére visszatértéig. De hasztalan,

szórakozott és nyugtalan volt s valahányszor azt kérdezte magában, hogy mit csinál most Blanka, mindig kellemetlenül eszébe jutottak Malseigne szavai. Egy fekete szakállú és üde arcú, hizodalmas uracs... Úgy tetszett neki, hogy ez az alak előtte gyűlöletes volna.

— Szegény Blanka!.. Ha neki volnék, már az, a mit mondtak, elégséges lett volna arra, hogy ne menjek el e találkozásra. Mily furcsa mindez!...

De, nehogy újra kezdje előbbi elmélkedéseit, bezárta könyvét és a zongorához ült. Jó zenész, hangja szép, kellemes és tiszta volt s az egyszerű dolgokat, mint a románczokat, balladákat vagy egyházi énekeket, melyekhez több ízlés szükséges, mint művészet, ritka tökélylyel énekelte. Elkezdett trillázni, azután egyik dallamból a másikba ment át, míg végre kimeríté egyházi énekei és népdalai tárát, melyeket kívülről tudott s csak akkor vette észre, hogy majdnem két óra telt el, midőn a feje fölött levő ódon óra tizenegyet ütött.

Ekkor élénken fölkelt s ugyanazon pillanatban Blanka, kinek visszatértét nem hallotta, jelent meg a tanuló-terem ajtaján.

Éliane eléje futott s levette róla a könnyű fehér köpenyt, mely vállait takarta.

— Nos, Blankám, kedves kis Blankám, mi ujság? Beszélj, mondj el mindent,

— No hát — mondá Blanka komolyan, de nagyon nyugodtan, — bizonyosnak tartom, hogy rövid idő múlva Monleonné leszek. Ez az egész.

— Hogyan? ez az egész! De mit is mondhatnál többet? és hogyan lett az ily gyorsan eldöntve?

— Oh! nem úgy van eldöntve, mint midőn valami dolog el van végezve, hanem csak amúgy.

— És meg vagy elégedve?

— Igen, meg vagyok elégedve. Nagyon haragudnám, ha máskép volna.

Éliane-t ez ismét kihozta sodrából, mint reggel s nem tudta, mit kérdezzen unokanővérétől. — Végre némi csönd után folytatá:

— Tudod, Blanka, hogy szeretlek s hogy boldoggá tenne, a mit mondottál. De legalább teljesen szeretnék bizonyos lenni abban, hogy te az vagy.

— Hát az vagyok, Éliane. Esküszöm.

— Mégis oly nagyon komoly vagy.

Hangos nevetés visszaadta Blankának rendes arczkifejezését, de csakhamar ismét komoly lőn.

— Komoly — mondá — e szó nagyon különösnek tűnik föl előtttem, ha reám alkalmazzák, de úgy-e, csakugyan van, miért annak lenni egy kissé, midőn az ember érzi, hogy élete egészen meg fog változni; hogy új életet fog élni, egész egy sereg új és komoly kötelessége lesz? Ha az ember fiatal

és majdnem gyermek, mint én vagyok, az utolsó pillanatig haboznék és félne, ha nem volna elég bizalma az Istenben. De ő segíteni fog engem — mondá, kék szemeit a falon függő nagy elefántcsont feszületre emelve. — Ő segíteni fog engem, mert azt óhajtom, hogy mindig jó, erélyes és igazi keresztény nő legyek.

Éliane szemei könnyekkel teltek meg.

— Oh! igen, kedvesem, te boldog leszel, az bizonyos. Szeretlek, oly jónak tartalak, mint egy angyalt.

Valóban, Blanka e pillanatban nem is sejtett új világításban tünt föl előtte. Jól tudta, hogy jámbor, gyakran látta őt a templomban buzgón imádkozni; de azonkívül oly vidám, néha oly gyermek volt, sőt a modor, melyben ma az estély előtt vele arról az úgynevezett esetleges és mégis oly rég előre elkészített találkozásról beszélt, oly nagyon meglepte s hogy nyíltan kimondjuk, oly nagyon *fölháborította*, hogy árny borult Blanka iránti vonzalmára. Most ez az árny szét lőn tépve. Nem értette meg őt jobban, de annál inkább szerette és többre becsülte.

Nagyobb bizalommal folytatta kérdezősködését, mely reá nézve még nem egy meglepetést rejtett magában.

— Már ott volt ő, mikor ti megérkeztetek?

— Igen, Crecynénél ebédelt többekkel egyetemben, de a mama azt mondta, hogy könnyen föl fogom ismerni, mert azok közül, kik ott lesznek, ő az egyedüli, kit még nem láttam.

E magyarázatra Éliane ismét önkéntelenül meglepetést kifejező mozdulatot tett, de Blanka nem vette észre és folytatá:

— Valóban, a kik a szalonban voltak, mind ismerőseink, kivéve egyet s ez, midőn beléptünk, az ablaknál az öreg Kerdrey úrral beszélgetett. Nagyon hamar fölfedeztem őt, de oldalról nem igen tudtam szemügyre venni. Azonban észrevettem, hogy élénken megfordította fejét, midőn minket jelentettek. Egy pillanat múlva közelebb jött s Crecyné bemutatta őt a mamának. Néhány szót váltottak s ez idő alatt kedvemre megnézhettem őt.

— És... milyen? akarom mondani, minő alak? — kérdi Éliane kissé habozva.

— Fekete szakálla és kondor haja van; nagy, kissé erős, élénk színe van, jobb szeretném, ha halaványabb volna. Különböztet.

— Annál jobb! — mondá Éliane csodálkozva, hogy ez arczkép nagyon hasonlított ahhoz, melyet fejében alkotott s még jobban csodálkozva Blanka befejező szavain.

— Ő is szemügyre vett engem — folytatá — Blanka és később, míg a mama és Crecyné együtt beszél-

gettek, oda jött az asztalhoz, hol én voltam két-három vendéggel. Egy fénykép-albumban lapozgattam, mely több kitűnő személyiség arczképét tartalmazta. Egyszer így szólt hozzám: «Ez Thiers úr.» Kissé zavartan felelém neki, hogy nem szép. «Igaz, — mondá — de itt van Mignet úr, kinek igen szép arcza van.» «Oh! igen» válaszolám, a nélkül, hogy arczába mertem voltam nézni; de azt találtam, hogy hangja kellemes. Ezután a mamához mentem, ki már fölkelt, hogy elmenjünk. Midőn távoztunk, ő az ajtó mellett volt, a mama kezét nyujtotta neki s ő engem üdvözölt, ez az egész. De a mama a kocsiban azt mondta, hogy mindaz után, a mit családomról és rólam hallott, el van tökélve, engem nőül kérni, legalább ha teljesen vissza nem tetszem neki.

Itt Blanka nem tudott elfojtani egy mosolyt. Éliane szintén mosolygott.

— Remélem — mondá — hogy e tekintetben meglehetősen megnyugtatót szerzett ma este?

— Azt hiszem, igen! Legalább Crecyné azt mondotta, hogy azután, a hogyan engem nézett, nem kételkedik róla s hogy holnap reggel a mama bizonyára várhatja őt, mint a hivatalos kéréssel megbízottat. Láthatod tehát, hogy a dolog körülbelül el van döntve.

Éliane nem tehetett róla, szive elszorult és rossz-

szul érezte magát. Nem sajnálkozhatott unokanővére fölött, mert ez elégedett volt s még sem tudta, hogy miként kívánjon neki szerencsét.

Némi szünet után megszólalt:

— De hát, mikor fogjátok egymást igazán megismerni?

— Oh! azután! — mondá Blanka habozás nélkül.

— Mi után? Esküvőtök után?

— Nem, előtte, de miután minden el lesz határozva... Legalább is két hónap szükséges kelenyém elkészítésére s ez idő alatt eleget fogjuk egymást látni. Akkor mindennap jönni fog s minden reggel küld egy virágcsokrot.

— És ha esetleg, őt jobban megismerve, nem tetszenék neked?

— Oh! ez nem valószínű, nagyon jónak látszik.

— De mégis...

— Oh! ha azután igazán, *igazán* teljesen ellenzenes lenne rám nézve?

— Igen, ha fölfedeznéd, hogy nem szellemes, vagy nincs szive, vagy pedig, hogy nem bír a te ízléseiddel?

— A mi az én ízléseimet illeti... még nem is tudom, hogy vannak-e. Lásd, Éliane, én sok dolgot szeretek, mint például a zenét, a tánczot és korommal megegyező más multságokat, de oly módon, a melyről érzem, hogy nem mély. Ez ízlésekre

keveset adok s könnyen fogok engedni férjem ízléseinek. Kötelességem lesz neki tetszeni s iparkodni fogok, hogy meg legyen velem elégedve.

— Ez valóban nehéz lesz, ha most nincs megelégedve — mondá Éliane — ki előtt unokanővére végtelenül fölebbállónak tűnt föl annál, a kinek szánva volt.

— Egyébként — folytatá Blanka — hogy Monleon úrnak több vagy kevesebb szelleme van-e, azzal sem sokat törődöm; ha rossz szíve volna, az már egészen más lenne, de e tekintetben föltétlenül bízom anyámban, ő oly okos, oly körültekintő, annyira szeret engem, hogy soha eszébe sem jutott volna engem e fiatal embernek szánni, ha nem szerzett volna magának biztosítékot, hogy nincs neki sem rossz szíve, sem rossz magaviselete, tehát nem látom be, miért lenne reám nézve ellen-szenves.

— De végre is — kérdé ismét Éliane — ha ez megtörténnék, mit csinálnál?

— Mit csinálnék? Idejében megmondanám a mamának s ő fölbontaná az eljegyzést, ez volna minden, de ez épen nem valószínű.

Éliane többé mit sem viszonzott s a beszélgetés véget ért volna, ha Blanka, ki nem volt álmos, még hosszúra nem nyújtja s éjfél utött az óra, midőn a két fiatal leány végre rászánta magát, hogy fölmenjen

a lépcsőn, mely a tanuló-teremből szobáikba vezetett. Blanka, alig hullt le föléje a perzsa függöny, azonnal szép csöndesen elaludt. Éliane azonban még sokáig ébren volt.

Mindamaz eszmék, melyek egykor fiatal fejét átjárták a föltételekről, melyek alatt a házasságba bele lehet egyezni, fenekestől halomra dőltek annak következtében, a mit e napon látott és hallott. Ha Blanka helyébe képzelte magát s maga elé gondolni iparkodott, hogy minők lennének saját benyomásai hasonló helyzetben, szivét hevesen föllázadni érezte a gondolat ellen, hogy vakon s mások szavára, lánczra fűzni engedje magát, mint ő. S mégis, midőn az érzelmekre gondolt, melyeknek Blanka előbb kifejezést adott, elérzékenyült s tétovázott. Első beszélgetésük alkalmával bizonyára szerfölött nagy gyermeknek és fölületesnek tünt föl előtte; de ez este, habár még több szava különösnek látszott neki, mégis terveiben és elhatározásaiban okosnak, egyszerűnek, egyenesnek mutatta magát s anyja iránti gyermeki szeretetével és Istenbe vetett jámbor bizalmával meghatotta őt.

— Végre is — mondá magában Éliane — talán neki van igaza s a miről én ábrándoztam, valószínűleg agyrém, mely az életben nem valósítható meg. Kár! de ha igaz, mi a teendő? Meghajolni, ha lehet; ha nem, nagyon könnyű férjhez nem menni.

Ez utolsó gondolat nyugalmat árasztott lelkébe, mit csakhamar követett az álom s másnap nyolcz óra volt, azaz egy órával később, mint rendesen, midőn a két unokatestvér, Sylvestre kisasszony kíséretében, a templom felé ment, hova minden reggel eljártak misét hallgatni.

IV.

Az első reggeli órák majdnem a szokott módon folytak le; Raynald (a mi vele néhányszor megtörtént) nem reggelizett otthon. A marquisé, a leánya és unokahuga megszokott helyükön ültek az asztalnál a szalonban, midőn Crecy bárónőt jelentették.

Ez jel volt Blankának a szoba elhagyására; Éliane nemsokára követte őt a tanuló-terembe s a két, majdnem egyenlően izgatott leány, csöndben várta a végbemenendő tárgyalás eredményét.

Várakozásuk nem tartott sokáig. Husz percz mulva hallották Crecyné kocsijának távozását s Blankát értesítették, hogy anyja várja. Éliane-nak, ki egyedül maradt, szintén nem volt ideje hosszadalmas találgatásokba bocsátkozni, mert az ajtó nemsokára megnyílt. Blanka tért vissza anyjával... az egyik vörös és izgatott volt, a másik ragyogott az örömtől s hivatalosan tudtára adatott neki unokanővérének eljegyeztetése Monleon Yves gróffal.

Éliane, mint tudjuk, eléggé be lévén avatva, csak meglepetést mutatott, mit nénje megvárt tőle s magaviseletében semmi sem árulta el azt a bizonyos bámulatot, melyet alig tudott elfojtani. Nénje megmagyarázta neki, hogy még holnapig a titkot *egy kisé* meg kell őrizni, mert Monleon úr csak az estélyre fog eljönni, hogy formálisan bemutatassék Blankának, mint vőlegény.

— Holnap — folytatá — a dolog nyilvános lesz, de addig egy sereg egyénnek kell írnom, a kiknek tőlem kell megtudniok s pedig egyformán, hogy mindegyik azt higgye, ő tudta meg először — De mindenek előtt...

Meghuzta a csengetyű-zsinórt.

— Visszatért már fiam? Kérdé a belépő szolgától.

— Nem, marquisé asszonyom.

A marquisé türelmetlen mozdulatot tett.

— Mihelyt visszatér, mondd meg neki, hogy várom s hogy kéretem, azonnal jöjjön föl hozzám; — azután a szolgának egy kártyát adott át, a melyre, folyton beszélve, e szavakat írta: «Jöjjön el ma este, nagy ujságot mondok önnek».

— Itt van e kártya — mondá — vigyék el Malseigne vicomte-hoz.

Midőn a marquisé a szobából távozni akart, magához szólította leányát. Blanka hozzá ment.

— Talán meglehet — mondá neki halkan — hogy Monleon úr, ha beszélt Crecynével, nem fogja bevárni az estét... Azért ne menj ki... sőt talán jól tennéd, ha... de nem, e vászonruha s e vörös szalagok nagyon jól állnak neked, ne változtass semmit öltözkéden, csak légy készen a megjelenésre, ha hivatlak.

Ez anyai előérzet beteljesült. A döntő találkozás, mely visszavonhatatlanul határozott Blanka sorsa fölött, csakugyan nem este ment végbe, hanem délután, csakhogy oly módon, melyet a marquisé nem látott egészen előre s a mely egy kissé változtatott az eddig oly híven követett programmon.

Ugyanis Monleon gróf négy óra felé, vagyis oly órában, midőn tudta, hogy nem várják, megérkezve, jónak látta előre beküldeni névjegyét s míg a küldött visszatértét várta, az előcsarnok végén egy, a kertre nyíló ajtót vevén észre, arra tartott s lement a terraszra vezető lépcsőkön. Alig tett néhány lépést, midőn szemtől-szembe állt Blankával, a ki a tanuló-teremből jöve, szalmakalappal fején s kosárral karján, dalolva, egy csokor virágot akart szedni... Az idegen láttára megállt s a feléje jövőt csak akkor ismerte föl, midőn már elég közel volt, hogy az őt először üdvözölhette, azután neki kezét nyujthatta...

Blanka rendkívül elpirult s kissé borzadva tekin-

tett maga körül s úgy látszott, mintha el akart volna futni.

De a hang, mely tegnap este oly kellemesnek tűnt föl előtte, barátságosan így szólt hozzá :

— Kisasszony, kérem, ne vonja meg tőlem kezét, mert kedves anyja által, sőt merem mondani, kegyed által is föl lettem hatalmazva arra, hogy ide jöjjek.

Blanka erre kissé magához tért s oda nyújtá kezét.

— Itt van, uram.

Monleon megcsókolta s egy pillanatig az övében tartá azt.

— Tehát, kisasszony, e kéz az enyém! nemde, akarja kegyed?

— Uram, anyám azt mondotta...

Hirtelen elhallgatott...

— Kedves anyja — folytatá Monleon ur — szívesen elfogad engem vejének, de hozzátette, hogy mielőtt megnyertem beleegyezését, biztosítva volt a kegyedéről; szabad kérnem kegyedtől e biztosítás megújítását?...

— Uram...

— Kérem, kisasszony, feleljen; erre nagyon sokat adok.

— Uram...

— Kisasszony!!..

— Igen, uram.

E két szó mindent megmondott. Még csak egy pillanatig voltak egyedül, mert Liminges-né, Monleon jelenlétéről értesülve, oda sietett. Kissé meg volt lepetve, midőn látta, hogy a bemutatás úgyszólván fölöslegessé lett s az ismerkedés megtörtént a kellő formalitás nélkül. De különben sokkal jobban meg volt elégedve a gyors megoldással, hogy sem boszankodott volna a rendes szabályok e megbocsátható áthágásáért, melyet az követett el, ki azokat eddig oly lelkiismeretesen megtartotta.

Egyébként Monleon urat most közlről szemügyre lehetett venni. Az első tekintetre nagyon is bizonyos volt, hogy alakja nem előkelő s habár termete magas volt, növéseben nem volt semmi elegáncia, sőt fekete haja s kissé erős arcszíné néha kemény kifejezést kölcsönöztek neki, de ajka kedélyességet és jóságot fejezett ki, tekintete nyílt és jóakaró volt s a nélkül, hogy az ember tudta volna: van-e szelleme vagy sem, sőt fölfedezve, hogy nem sok van neki, könnyen bizalmat keltett s az ember jól érezhette magát társaságában. Voltak komolyabb tulajdonai, volt néhány hibája is, de sem az előbbieket, sem az utóbbiak nem voltak oly természetűek, hogy az első benyomást jelentékenyen módosították volna.

Az estélyre a szalon korán megtelt sokkal több

emberrel, mint egyébkor, mert azoknak kiválasztott serege, kiknek a boldog esemény tudtára adatott, *mielőtt valaki valamit tudott volna*, sietett baráti kötelességét teljesíteni s egyszersmind kíváncsiságát kielégíteni. A nagy újság tehát már bejárta a házat s a marquisenének nem kellett kiadni a rendeletet, hogy itt-ott néhány gyertyával többet gyujtsanak meg s hogy néhány virágedényt tegyenek az asztalokra és szekrénykékre; szóval a szolgák (mindannyian régiek és hívek) ragyogó arczáról világosan le lehet olvasni, hogy *a kisasszony férjhez megy* s hogy mindegyik már a lakodalmon képzelte magát.

E vidámság közepette, mely a levegőt eltölté, egyedül Raynald látszott kissé komolynak. Nagyon későn tért haza, a miért anyja némi szemrehányásokat tett neki, mert a marquisné sohasem szerette, ha egész reggel távol volt s ma még jobban haragudott, mint máskor, mert az újságot akarta vele közölni.

Raynald nem is sejtve az okot, összehuzta szemöldeteit a feddésre s kedve nem a legjobb volt midőn anyja minden bevezetés nélkül tudtára adta, hogy nővérének házassága Monleon úrral el van határozva s hogy egy óra múlva meg fog ismerkedni jövődöbéli sógorával.

— Monleon úrral? — ismétlé szerfölött meg-

lepetve, Monleon ur, az én jövődöbeli sógorom!
Ő lesz Blanka férje?

— Persze, ha mondom.

— S meg vagy elégedve?

— Mindenesetre.

— És Blanka? mit szöl hozzá?

— El van ragadtatva, mert van is erre oka.

— És ő?

— Hisz ő választotta ki Blankát az összes párisi
kisasszonyok közül!

Raynald egy pillanatig hallgatott, azután mondá:

— És Éliane, mit gondol e felöl?

— Éliane? Mit akarsz, hogy gondoljon? Mit
érdekel az? Nemsokára majd reá is rákerül a sor
s ha itt lesz az ideje, őt illetőleg meg fogom tőle
kérdezni nézetét. Blankát illetőleg nem volt okom őt
megkérdezni. De tőled most megkérdezem a tiedet.

— Az enyémet? Mi nézetem lehetne nekem e
tárgyról, anyám? Én nem ismerem Monleon
urat. Tegnapelőtt este távolról láttam először éle-
temben s bizonyára nem találtam őt szépnek.

— Pedig az.

— Izlés dolga, de végre is, ha ínyedre van s ha
nővéremnek tetszik, akkor minden a legjobban
van. Kétségkívül jobb szerettem volna, ha Blanka
nem megy oly férfihez, ki előttem teljesen ismeret-
len. De végre is, azt hiszem, te ismered őt?

— Igen ... ismerem — mondá Liminges-né kissé habozva. — Legalább eléggé, hogy tökéletesen meg legyek nyugodva Blanka sorsa felől.

— S Blanka is kétségkívül ismeri őt s megfelel tetszésének?

— Oh! a mi nővéredet illeti, Raynald, remélem, előre is bizonyos vagy benne, hogy ő a házasság dolgában sohasem táplál más véleményt, mint az enyém.

— Tudom, hogy így van a legtöbb fiatal leánynál.

— S meg vagyok róla győződve — mondá Liminges-né bizonyos hévvel — hogy nem sorolod nővéredet a független és regényes kisasszonyok közé, a kik a szabály alól kivételt képeznek.

— Bizonyára nem — mondá Raynald mosolyogva. — S így nincs mit mondanom; a legudvariasabb leszek e sógor iránt, ki rám nézve a felhők-ből pottyán le.

E párbeszéd néhány perczczel az estély előtt ment végbe, melyen a jelzett bemutatás megtörtént és jövendőbeli sógora sokkal kevésbbé volt neki visszatetsző, mint várta. Mindazáltal Raynald korántsem osztozott az általános vidámságban s lassankint félrevonult a szalon egyik szögletébe. Életében első ízben látta saját szemeivel a házassági előkészületeket s tudta, hogy e házasság mindenkinek tetszésével találkozik s különösen kedvére van

nővérének, kinek arczáról az elégedettséget le lehetett olvasni, de mégis bizonyos kellemetlen érzet, mint jég hatott szívére s szerfölött szomorúvá tette őt.

A szoba szögletéből, hol helyet foglalt, Blankát szemlélte, kinek kezében virágcsokor s ujján pompás gyémántokkal körülvett smaragd-gyűrű volt, melyet vőlegénye húzott arra; míg a reggel szedett virágokkal diszített haja és fehér muszlinruhája még jobban kiemelték azt a majdnem gyermeki kifejezést, melyet, közel tizennyolcz éve daczára, még mindig megőrizett s mely különös módon ellenkezett az ünnepélyes eljegyzéssel, melynek a ragyogó jegygyűrű jelképe volt. De vidáman és zavar nélkül beszélt Monleon gróffal s Raynald nemsokára látta, hogy mind a ketten Éliane felé közeledtek. Ez jöttüket észrevéve, fölkel s a lehető legfesztelenebbül nyújtá kezét unokanővére jegyesének, őt bizonyos jóakaró kíváncsisággal szemlélve, a mi világosan bizonyította, hogy először látja őt. Ez nem fejtette meg a tegnapi esti izgatottságot. Mindazáltal Raynald, habár egy kissé még zavarban volt, egyszerre visszanyerte jókedvét s az estély kevésbé sötét színben tűnt föl előtte. Miért? nem kérdezte önmagától. Épen nem volt szokása nagyon figyelmesen vizsgálni gondolatmenetét vagy szívének érzelmeit.

A beszélgetés, mely a bemutatást követte, különben nagyon rövid volt. Élianének alig volt arra ideje, hogy számot adjon önmagának a jó benyomásról, melyet reá az ép szemügyre vett vonásokon kifejezett nyájasság és szívélyesség tett, midőn a két jegyest a terem másik végére hívták, hol őket más szerencsekivánatok várták, azután pedig egymás mellé leültek a szoba egyik szögletében s az őket környező számos jelenlevők daczára, végre elérték azt, a mit első *négyszemközti* beszélgetésüknek lehetett mondani.

Éliane Sylvestre kisasszony mellett, az egyik nyílt ablaknál levő thea-asztalnál maradt. De a derült nyáréj szépsége által vonzva, nem sokára a balkonra ment. Raynald, ki fokozatosan közeledett hozzá, csakhamar ott volt mellette.

— Mily szép est! — mondá Éliane — s mily jó nap ez, mert végre is szerencsét kell önnek kívánni, úgy-e? mivel nővére oly boldog!

— Igen, úgy látszik, valóban az s én örvendek ennek. Blankát gyöngéden szeretem s nem tudnám elviselni, ha őt boldogtalannak látnám. De ez nem igen valószínű.

— Miért?

— Oh! mert ő azok sorába tartozik, kik boldogságra születtek... Ezek mindig oly boldogságról ábrándoznak, melyet föltalálni sem nem nehéz, sem nem ritkaság.

Éliane nem felelt: mindaz, mit tegnap óta gondolt, eszébe jutott, valamint, hogy kívánsága volt unokatestvérét megkérdezni, de most már nem merte.

Míg ő habozott, Raynald megszólalt:

— Éliane! megengedi, hogy egy kérdést intézzek önhöz?

— Kérdezhet mindent, a mit akar.

— Tehát tegnap az asztalnál, midőn Monleon úr neve kimondatott, miért jött oly nagy zavarba?

A kérdés à propos jött s reá felelni annyit tett, mint kiejteni az ajkain lebegő kérdést; mindazáltal első mozdulata az volt, hogy elfordítá fejét s érzé, hogy a tegnapihoz hasonló élénk pir futotta be arczát, mert egyszerre megérté, hogy e tárgyról nagyon kényes Blanka fivérével beszélni. De mivel zavara ennek kíváncsiságát csak fokozta és ez kérdését majdnem parancsoló sürgetéssel ismételte, felelé:

— Blanka megsugta nekem e házassági tervet s midőn váratlanul s pedig nem épen előnyös módon, Monleon úr nevét hallottam említeni, gondolom, ezért pirultam el... többre nem emlékszem.

— Ez az egész? — mondá Raynald kétkedve.

— Oh nem, Raynald — mondá Éliane egyszerre — ez még nem minden. Miért ne mondanám meg önnek, hogy Monleon úr említésénél tegnap először tudtam meg, hogy Franciaországban gyakran megtörténik, hogy egy fiatal ember

oly nő elvételére gondol, a kit nem ismer... Midőn azután egyszerre nevét előttem kiejtették, azt hittem, hogy valaki kitalálta gondolatomat s kiolvasta a meglepetést és megvallom, a visszatszést, melyet éreztem... Ma látom, hogy a mit én oly furcsának tartottam, nemcsak lehetséges, de mindenki előtt egészen egyszerű. Ebből azt kell következtetnem, hogy csalódom, vagy legalább, hogy érzelmeim különböznek másokéitól... De végre is... mivel önnek mindezt elmondtam s mivel most őszintén beszélünk, szeretném tudni, Raynald, mit gondol ön e szokásról?

Raynald feszült figyelemmel hallgatta őt s válasza nem sokáig késett.

— Hogy én mit gondolok? — mondá határozott hangon. — A mit ön; utálok és sohasem fogok neki hódolni.

Éliane szive dagadt az örömtől.

— Oh! mily boldoggá tesz ön! — suttogá, a nélkül, hogy tudná, mit mondott vagy hogy miért mondta.

— Igen — folytató Raynald — s egyszersmind azt is elmondhatom e tárgyról, a mit gondolok. Nem szoktam róla beszélni, mert ha kifejezést adnék az igénynek, mely szivemben és lelkemben honol, mióta ismerem magamat, azt bizonyára képtelenségnek nyilvánítanák.

— S mi ez az igény?

— Nem más... mondá Raynald izgatottabb hangon — mint szeretni azt, kinek lekötöm életemet és a mi talán még önhittebb ábránd, bizonyosnak lenni a viszonszerelemről.

— Én azt képzeltem — mondá Éliane egyszerűen — hogy mindenki így házasodik vagy pedig épenséggel nem. Ez kétségtől onnan van, hogy életemet a világtól távol töltöttem.

— Igen, ez onnan van. De... meg fogja most változtatni nézetét? — mondá Raynald őt szemlélve. — Ez nem lehetetlen, mert mindenki azt mondja önnek, hogy nincs igaza.

— Nem! — mondá Éliane szilárd hangon. — Részemről bizonyos vagyok benne, hogy sohasem változom.

Mindaketten elhallgattak. Azonban a tárgy nem volt kimerítve, de:

«Être trop bien d'accord parfois est un danger.»*

Talán homályosan megértették ezt, mert beszélgetésüket nem nyújtották hosszabbra s majdnem azonnal visszatértek a terembe. A marquisé ez este még nagyobb nyájassággal és jókedvvel járkált körül, mint rendesen, nem is sejtve, hogy a látóhatár szélén egy kis felhő elsötétítéssel fenyegeti azt a rózsás színt, melyben most a jelent és jövőt látta!

* Nagyon egyetérteni néha veszélyes.

V.

Elhatározták, hogy az esküvő július végén fog megtörténni s hogy addig Párisban maradnak, hat hét alig lévén elégséges a fényes lakodalom előkészületeihez. Ez által a marquisné Erlon-les-Bois birtokára való elutazásának rendes korszaka nagyon el lőn napolva, a mely birtokán az év felét töltötte. De az ember nem minden évben adja férjhez egyetlen leányát s ez bizonyára oly ok volt, mely miatt megszeghette rendes szokásait.

Egyébiránt meg kell vallani, hogy a kis körben, melynek személyeit ismerjük, az idő senkinek sem volt hosszú. Majd amaz ürügy alatt, hogy Élianének meg kell mutatni Páris környékét, majd pedig, hogy látnia kell a múzeumokat és műemlékeket, melyeket még nem ismert: majdnem naponkint tettek sétákat, melyeket mindenki nagyszerűeknek mondott. Reggel, kimenés előtt, Blanka ruháit próbálgatta s este, visszatérés után, az érkezett ajándékokat csodálta, melyeknek száma mindennap szaporodott. Mindennek örült természetes vidámságával s még megmaradt gyermetegségével, de egyszersmind komoly hálaérzelmével is, mert a nyugtalanító gondolatokat, melyek lelkében sorsának közeli megváltozása miatt néha támadhattak,

mérsékelte a bizalom, melyet mindig jobban és jobban fölkelített benne leendő férje.

Monleon Yves, az igazat megvallva, minden szívet megnyert jó érzéke és jelleme által. Sőt különböző séták alkalmával oly műveltséget árult el, melynek meg volt a maga értéke. Midőn valamely butor korszakáról, valamely ingaóra vagy műtárgy stiljéről kellett nyilatkozni, ízlése és tudománya e nemben kifogástalan volt... Igaz, hogy mikor akár valamely hely tisztán történeti becséről, akár valamely tájék szépségéről volt szó, nagyon meghidegült vagy szórakozott és szívesen átengedte a szót Malseigne-nek vagy Raynaldnak, kik fölváltva feleltek Éliane kérdéseire. Mert Éliane tudott kérdezgetni, nem mintha maga nagyon tanult lett volna, de a miket tudott, úgy voltak neki előadva, hogy minden iránt fölkelítették érdeklődését s könnyen fölfogta, bármi volt is az, a mit nem tudott. Pedig ez egy nőnél, különösen azok szemeiben, kiket kérdez, ezerszer többet ér, mint a tudás...

Malseigne Armand, habár sohasem tolta magát előtérbe és teljesen távol volt tőle a hatásvadászat, egyike volt amaz embereknek, a kikről azt mondják s nem egészen jogtalanul, hogy *mindent tudnak*. Valóban annyi könyvet olvasott, annyi országot látott s független és magános, fölváltva majd hosszú tanulmányoknak, majd hosszú utazásoknak

szentelt életében annyi emléket gyűjtött össze, hogy mi sem volt előtte teljesen ismeretlen. Raynald keveset tanulmányozott mélyebben, de éles és ügyes fölfogása volt, mely mindent nehézség nélkül fölkarolt, a mi eléje tárult s különben is, a mit tapasztalt, természetesen és könnyed ékesszólással tudta előadni, mit sohasem fejtett ki előnyösebben, mint e csevegésekkel vegyített hosszú séták alatt, midőn, egyik tárgyról a másikra térve, néha a legkomolyabbakat érintették s a melyek a lélek legmélyebb húrjait hozzák rezgésbe. Éliane ilyenkor komoly és figyelmes lőn, míg Yves és Blanka fölhasználták az alkalmat, hogy ne hallgassanak és csak önmagukkal foglalkozzanak.

Mit mondtak ilyenkor egymásnak azok, kik most föl voltak jogosítva egymásnak mindent mondani? Majdnem semmit azokból, a mik a szerelmesek rendes szótárát alkotják. De terveket alkottak a jövőre, melyekben fényes és néha silány távlatok nemes és magasztos rajzokkal vegyültek össze. Majd együtt megbeszélték butoraik színét és fogataik alakját. Majd hasznos és alkalmas tervekről beszéltek, melyeket Yves szép birtokán, Crecyben, szándékozott megvalósítani s melyekbe előre beakarta avatni azt, ki nemsokára segítő társa leend. Blanka arcza ilyenkor elveszté gyermekes és mosolygó kifejezését s a legélénkebb érdeklődés

tükröződött vissza szemeiben, mert ha a költészet és érzelem húrjai gyöngén rezegtek nála, nem úgy volt ez a nemeslelkűség, kegyelet és önodaadás húrjaiban. Átalában véve, bármilyenek voltak is beszélgetésüknek tárgyai, könnyen észrevehették, hogy egymással teljesen megegyeznek véleményre, ízlésre és elhatározásra s pedig növekvő bizonyossággal, hogy a jövő szép napokat tart fenn számukra.

Különben már az elmúlt napok is boldogok voltak s nem csak reájuk nézve. Éliane, az előtte oly furcsának látszó előkészületek eredményének tanúja, már nem nyugtalankodott unokanővére sorsa miatt s aggodás nélkül átadta magát a jelen varázsának. Életének első szakaszában kétségkívül gyakran érezte magát teljesen boldognak, de eddig sohasem élt ama ragyogó légkörben, melyet az ifjúság áraszt maga körül. A jelen örömei s a jövő homályos reményei reá nézve először alakították át a lét érzetét élénk és benső élvezetté. Az erkélyen történt beszélgetésük óta egy pillanatig sem beszélt tanúk nélkül unokatestvérével; de az e napról fönnmaradt boldog benyomás folyton megújult benne az együtt töltött napok alatt, melyeket az év és az élet tavaszának kifolyásai szépekké tettek. S mégis sem egyik, sem másik nem óhajtotta a boldogságot, melyet Blanka és Yves képviseltek; pedig

boldogság volt; s ha ez esetben nem az ő nyelvükön beszélt, talán könnyű volt azt lefordítaniok arra, melyet saját szívük is meg tudott érteni...

Éliane ezenfölül érezte a különböző benyomásokat, a nélkül, hogy elemezte volna azokat. Boldognak érezte magát, ez volt az egész; szelleme és szépsége szintén érezték a befolyást s kinyíltak, mint a virágok és gyümölcsök az enyhe égalj befolyása alatt.

E kellemes korszak vége előtt, mely alatt, a a többé-kevésbbé mindenki által érzett bizonyos komolyság daczára, olyanok voltak, mint a gyermekek szünidőben, egy váratlan élvezet kapcsolódott a többihez s Éliane-nak oly gyönyört nyújtott, melyet az elmúlt esztendőben leginkább nélkülözött.

Monleon úr tudta, hogy Blanka jól tud lovagolni. Ez oly pont volt, a melyről előre tudakozódott, mielőtt a Crecynénél megtörtént találkozásra elment volna, mert nagy lovagló és nagy vadász levén, oly nő kellett neki, a ki, mint mindenben, úgy ebben is osztja hajlamait. De Blanka rendesen csak falun szokott lovagolni s csak hosszú és nehéz alkudozás után, melyet Yves oly makacssággal vitt, mely nála ép oly föltűnő volt, mint jó tulajdonai; mondom, csak miután legyőzte Liminges-né ellenállását, engedett meg ez néhány sétalovaglást korán reggel, hogy körülbelül bizonyos legyen, hogy senki-

vel sem fognak találkozni. Blankát és jövődöbéli férjét kísérték fia, unokahuga és Malseigne úr, mert Sylvestre kisasszony a sétalovaglásban nem helyettesíthette, mint rendesen tette, a többieket.

Blanka elragadó volt a lovon s kecsesen és bátran lovagolt. De mégis nem volt meg nála az a tökéletes fesztelenség, melyet Éliane-nak a naponkinti szokás kölcsönözött s melytől Franciaországba érkezéig sohasem tért el. Reá nézve lovagolni nem volt valami nagy mesterség, hanem gyakorlat, melynek érezte hiányát, s melyet örömmel vett most föl újra.

Eme, a kora reggeli órákban tett séták bizonyos mámmal tölték el a rövid időszakot, a melyből minden résztvevőnél kitörülhetetlen emlékek kellett fönmaradnia. Kettőnél azért, mert a boldog évek hosszú sorozatának kezdete volt, a többinél ellenkező okból, de mindenkire nézve egyike volt amaz időszakoknak, a melyekre az emlékezet édesen vagy szomorúan, de az egész élet tartama alatt visszatér.

Julius utolsó napjai elérkeztek s Blanka menyegzője nyolcz nap múlva volt megtörténendő, e napokat visszavonultságban szándékozott tölteni a kolostorban, hol alig öt év előtt első áldozását végezte.

Az utolsó sétalovaglást reggel tették meg s Raynald most Malseigne úr társaságában ép befejezte

reggelijét ennek a Champs-Elysée közelében levő lakásán.

A náluk szokásos hosszas csöndek egyike után Malseigne egyszerre megszólalt:

— Meg kell vallani, hogy a bátorság, sőt a vakmerőség egy nőnél, ha alkalmas időben mutatkozik s nem ejt semmi csorbát szelidségén és szerénységén, egygyel szaporítja csak többi bájait!... Beszélhetnek az érdeklődésről, melyet a félenkség és gyöngeség keltenek föl, van egy neme a bátorságnak, mely erős s önmaga fölött uralkodni tudó lélek jele, a melyben részemről összehasonlíthatlanul több varázst talállok.

— Igen — mondá Raynald, feelve a gondolatra, melyet barátja csak félig fejezett ki — igen, valóban elragadó volt tegnap! Elragadó lélekjelenléte és nyugodtsága által, midőn az az ostoba diák, hirtelen elhaladva mellette, megijesztette lovát. Elragadó volt akkor is, midőn Monleon azt a bolondot kérdezte tőle, hogy ugratott-e át valaha korláton s midőn az előtte levőn, mint a madár, átröpült; s mégis egész modora különösen kellemes és nőies. S ez teszi a félenkség hiányát oly eredetivé. Általában véve, Armand, látott-e már valakit, a ki hozzá hasonlít?

— Megvallom, nem; de ezt csak azóta vettem észre, mióta jobban ismerem őt. Az utóbbi hetekig

csak szembetűnő szépségét láttam. De beszédmodora is olyan, mely minden mástól megkülönbözteti őt. Adja Isten, hogy a kedves leány boldog legyen! s hogy az élet boldog és vidám sorsot tartson fönns számára!

— Adja Isten! — mondá Raynald. És ismét csönd lőn.

— Ebből látom — szólalt meg ujonnan Mal-seigne, meggyújtva szivarját — hogy kitűnő anyád, a ki nem gyűlöli a házassági hadjáratokat s ki ép most végzett egy fényeset, nem fog késni egy másik, egészen hasonlót kezdeni és pedig unokahúga érdekében.

— Egészen hasonlót? Hisz jól tudja, hogy nem az, Armand! — felelé Raynald élénken.

— Tudom, a mit Éliane e tárgyra vonatkozó nézetéről mondottál... De ki tudja? A mi jelenleg szemei előtt végbemegy, megváltoztathatja nézetét.

— Kétlem.

— S aztán az sem lehetetlen, hogy akad oly parti, mely neki valóban megfelelhet.

— Vagyis oly férfi, a ki őt igazán szerethetné?

— No igen, miért ne? Ez, azt hiszem, nem lenne valami rendkívüli. Hisz ő mintegy arra van teremtvé, hogy szenvedélyes érzelmet gyulaszson föl.

— Mindenesetre.

— S tudod, hogy ennél nincs ragadósabb valami?

— Azt hiszi, Armand?

— Úgy gondolom, te jobban tudod, mint én.

— Tudtam! — mondá Raynald ábrándos hangon... igen, talán ezt hittem életemben... de ma, úgy látszik, már nem vagyok benne bizonyos.

Malseigne az eddigi beszélgetés alatt meglehetősen szórakozott volt, de barátja hanglegjtésében volt valami, a mi egyszerre fölébreszté azt az éleslátást, mely nála a szórakozással váltakozott. Gondolata gyakran elbolyongott, mint a magára hagyott ló, de a melynek gyeplőit ismét könnyen és határozottan lehet kezelni, ha bizonyos cél felé kell igazgatni.

— Te már semmit sem tudsz, — ismétlé lassan, Raynald arczába tekintve. Azután homlokára ütve, fölkiáltott: — Ah! Istenem! vaknak, ostobának vagy bolondnak kell lennem! Te szereted unokanővéredet! Mily szerencsétlenség! — Eldobta szivarját, fölkelt s izgatottan járt föl és alá a szobában.

Raynald szintén fölkelt s arcza oly kifejezést öltött mintha feddeni vagy tanácsot adni akarna. Összefonta karjait s fagyos hangon mondá:

— S miért ne szeretném?

— Miért? Mert nem szabad szeretned Éliane-t, mivel nem veheted őt nőül.

— Sziveskedjék megmondani, mi akadályozhatja engem, ha Éliane beleegyezne?

Malseigne úr félbeszakítja sétáját s barátja elé állva, felelé:

— Mert anyád soha, érted, *sohasem* fog beleegyezni e házasságba.

Raynald homlokán, fölindulástól vagy haragtól, könnyed sápadtság ömlött el, ajkai reszkettek s viszonzá:

— Azt hiszem, nem egyszer mondtam önnek, Armand, hogy van egy pont, a melyre nézve el vagyok tökélve, ura maradni cselekedeteimnek. Ha anyám azt hiszi, hogy valakit reám diktálhat s kijelölheti, a kit szeressek, életemben először és egyszer ellene fogok állni akarataának.

— És ezt jól teszed.

Raynald meg volt lepelve.

— Nos, akkor?

— Igen, jól teszed, ha nem az ő akarata folytán vesztesz magadra nehéz kötelmeket, de rosszul teszed, ha súlyos bánatot okozasz neki a tied által.

— E tekintetben, ismételve mondom, magam ura vagyok s az akarok maradni.

Malseigne úr jelenleg nem akart ellentmondani Raynaldnak, sem helyeslését kifejezni, tudta, hogy az egyik hasztalan, a másik veszélyes lett volna; ismét elkezdett sétálni szobájában s nem válaszolt.

Agglegénynek tartotta önmagát, habár tulajdonkép csak harminczöt éves volt, de nem volt meg benne semmi abból az önösségből, melyet föltételezni szokás azoknál, a kik ily magánosan öregesznek meg. Raynald atyja benső barátjának levén fia, mindig a legbensőbb viszonyban volt ennek családjával. Elég koros és eléggé bölcs belátású, hogy beavattassék a marquisné legtöbb gondjába, de elég fiatal, hogy gyermekeinek barátja legyen : az előbbi iránt gyermeki tisztelethez hasonló érzelmet, az utóbbiak iránt pedig atyai szeretethez hasonló vonzalmat táplált. Arcza fiatalságát megőrizte ; az idő és a szenvedés, melyek haját korán megszürkítették, nem változtatták meg vonásainak sem szabályosságát, sem nemes kifejezését. Most egyszerre boszuságot, szomorúságot és nyugtalanságot fejeztek ki.

Raynald, ki valószínűleg haragra gyult volna, ha a társalgás úgy folytatódik, mint kezdődött, ismét nyugodt lőn, midőn látta, hogy barátja elhallgatott s midőn ez végre leült karszékebe, hirlappal kezében, mintha nem is gondolna többé beszélgetésük tárgyára, ő ismét visszatért reá.

Igaz, hogy egy hónapig látta a mindennél gyönyörűbb kellemet, a nélkül, hogy a legkisebb gondolat is megzavarta volna. Eddig még csak azt sem kérdezte meg önmagától, hogy valóban sze-

reti-e unokanővérét; csak azt tudta, hogy szépsége elbűvöli, hogy szelleme és jelleme eddig soha nem érzett érdeklődést és vonzódást keltett föl benne. Belátta, hogy az sokban fölötte áll, hogy közelében némely nézeteinek könnyelműségét új, nemes érzelmek váltják fel lelkében, melyek boldoggá tették... Mintegy álomban élt... De most, hogy felébresztették, miért lenne ez ébredés szenvedés? S ellenkezőleg, miért ne lenne ez álom édes valósággá az életben?

Körülbelül ez azon vallomásoknak és kérdéseknek összege, melyekkel Raynald végre váratlan bőbeszédűséggel felelt azokra, melyeket barátja többé nem intézett hozzá.

— Miért? ismétlé ez, miután figyelmesen végig hallgatta őt. — Hisz mondtam már; mert anyádnak e tárgyról határozott nézete van. Azt itt nem vitatom meg veled, nem tudom, hogy teljesen okos és alapos-e, csak azt tudom, hogy nem fogja megváltoztatni. És így, Raynald, azt kérdem tőled, magadra veszed-e a harcot, a mely nem lehet szerencsés sem reád, sem arra nézve, ki ártatlan oka lesz? Elviselné-e ő a gondolatot, hogy zavart hozott a hajlékba, mely szeretettel fogadta be őt akkor, midőn egyedül volt a világon.

— Joga volt a helyhez, melyet későn foglalt el közöttünk — mondá Raynald élénken és keserűen. — Anyámnak iránta és nagyatyja iránt nagy jogtalan-

ságokat kellett jóvá tenni és új s kegyetlenebb jogtalanság lenne őt büntetni az érzelmekért, melyeket akaratlanul támaszt s talán . talán áldozattal sujtani őt azokért, melyeket érez.

Malseigne erősen ránézett.

— De nem azt mondtad-e ép előbb, ez utóbbi pontot illetőleg, hogy épenséggel nem vagy benne bizonyos?

— Határozottan nem mondtam ezt. De valóban teljességgel nem tudom, mit gondol felőlem.

— És azt állítod, hogy eddig sohasem beszéltél hozzá úgy, mint most nekem róla szóltál?

— Soha, esküszöm De végre is, ha észrevette azt a tökéletes összhangot, mely köztünk uralkodik, ha a jó befolyásról, melyet reám gyakorol, ép úgy számot adott önmagának, mint én, s ha mindez szívében fölkelte azt az igazi és mély vonzalmat, mely nélkül sohasem fogja magát lekötöni . .

— Szegény Raynaldom, ha így volna, az áldozat rettenetes lenne — mondá Malseigne zavart hangon s egyszerre a szokottnál jobban elsápadva — igen, ez rettenetes lenne s én nem merném ezt neked tanácsolni!

— Bocsánat, Armand, hogy akaratlanul szomorú emléket idéztem föl önben. De megvallom, barátom, azt gondoltam, hogy különösen jogom van jelenleg az ön rokonszenvére számítani.

Malseigne magához tért a pillanatnyi elérzékenyülésből, mely elfogta őt.

— Rokonszenvemre? — mondá hévvel — mindenesetre az a tied. De Raynald, itt nem az én rokonszenvem, de a te kötelességed, majdnem azt mondom, hogy becsületed forog szóban. Mindegyik arra kötelez, hogy semmit se szólj Éliane-nak, míg meg nem nyerted anyád beleegyezését; s mivel ehhez még idő kell, esküdjél meg, hogy tovább is hallgatni fogsz s kerülni fogsz minden olyast, a mi szó nélkül is fölfedhetné előtte érzelmeidet.

— Miért kívánja tőlem ez ígéretet?

— Kívánom, mert ha sejtelmeim megvalósulnak, ha akadály (mely legyőzhetlen lenne) emelkednék föl köztetek, gondolom, Raynald, hogy önszived szenvedését nem szeretnéd tetézni a gyötrő gondolattal, hogy az övét megzavartad.

Raynald nem felelt. Armand folytatá:

— Nagyon lehetséges, hogy mindeddig benned csak Blanka fivérét, majdnem saját fivérét látta. El kell ismernem, hogy együtt tett sétáink alkalmával sohasem iparkodtál hozzá föltűnő módon közeledni, a mely magára vonta volna figyelmét vagy a miénket. Különben is sokkal büszkébb, sokkal egyszerűbb, sokkal kevésbbé van elfoglalva önmagával, hogysem könnyen kitalálhatná, a mit másokban fölkelt, vagy hogy talán megérthetné, a mit

érez. Azért azt hiszem, hogy még elég idő van arra, hogy mint becsületes férfi cselekedjél, vagyis mint olyan férfi, a ki képtelen oly ígéretet tenni, melyet nem tarthat meg.

Rajnald néhány pillanatig gondolatokba mélyedt, azután komolyan mondá:

— Tudja, Armand, hogy szeretem és tisztelem anyámat, ugyannyira, hogy nem is akarom vizsgálni, vajjon bizonyos körülmények között vissza tudna-e élni tekintélyével. De, ismétlem, ha mint Párisban mondják, meg akarna *engem házasítani*, inkább saját tetszése, mint az enyém szerint, s ha betöltött huszonhat évem daczára, nem engedné meg, hogy önmagam határozzak sorsomról, akkor, úgy-e, belátja, hogy ellenállásom megengedett lenne?

— Igen, ezerszer igen; de ettől az.

— Igen, tudom, ettől különbözik az a másik eset, hogy én válaszszak az ő beleegyezése nélkül, a mit tennem tilt a szeretet és tisztelet.

Malseigne igenlőleg intett fejével.

— Legyen — mondá Raynald — megengedem a megkülönböztetést, annál is inkább, mert Éliane kétségkívül még kevésbé egyezne bele, mint én, hogy anyám beleegyezését mellőzzük.

— Erről meg vagyok győződve s ez egy okkal több, hogy nekem megigérd, a mit tőled kívánok,

Raynald ismét gondolkodott egy pillanatig, azután mondá:

— Jól van, Armand, itt a kezem, becsületszavamat adom önnek, hogy hallgatni fogok, míg meg nem nyerem anyám beleegyezését. De remélem, hogy e kötelesség rövid ideig fog tartani.

VI.

Raynald tett ígéretét kétségkívül annál könnyebben megtarthatta, mert másnap távozott Párisból, hogy egy kis birtokot meglátogasson, melyet váratlanul ép örökölt és mert a menyegzőig alig volt alkalma unokanővérét látni. E távollét folytán nem volt már jelen a kis családi viharál, mely jövődöbeli sógora és anyja jelleme következtében majdnem jelentőséggel teljessé lön.

Mondottuk, hogy Monleon úr makacs volt, s nemsokára kíváncsi lön megtudni e hiba vagy (a körülmények szerint) jótulajdonság hatását ugyanazon jótulajdonságra vagy ugyanazon hibára, mely ép oly mértékben megvolt Liminges-nénél, jövődöbeli anyósánál.

A sétalovaglásokat illetőleg már megtörtént az első összeütközés, melyben Yves vívta ki az első diadalt; most egy második kivívásáról volt szó egy másik, még fontosabb pontot illetőleg, a melyben ismét teljesen eltérő nézetek voltak.

Yves, mint bebizonyította, rendkívül szerette azt a rendszert, melynek segélyével, a nélkül, hogy egy fiatal leány tetszését előre megnyerni igyekeznék az ember, mégis a legtökéletesebb biztonsággal meg tudja választani jövőendő élet-társát. Sőt e tekintetben azt vallotta, hogy a szerelem csak elvakít, míg a jó forrásból nyert tájékozások biztos és oly kezességet nyújtanak, melyet oly férfi, a ki szerelmes, nem képes megszerezni. Eddig mi sem volt megegyezőbb a marquisné nézeteivel. Sőt abban is egyetértett vele, hogy nagy előítélettel viseltetett Angolország iránt, s előre utálta mindazt, a mi e szomszéd szigetről jött. S mégis, tudta nélkül, ennek nem egy szokását elsajátította. De azért, ha ezt szemére vetették is, ez még sem volt elégséges arra, hogy nézetét megváltoztassa. Így történt, hogy az ép gyakorolt reggeli lovaglásokat illetőleg, a marquisné akár ezerszer is ismételhette, hogy *ez angolos s ő is angolosan viseli magát, midőn azokhoz ragaszkodik*, Yves nem akart azokról lemondani, s a marquisné engedett, azzal vigasztalva magát, hogy senki sem tudja.

De most nem kevesebb makacssággal ragaszkodott egy ma már körülbelül általánossá lett szokáshoz, de a mely akkor nem volt meg s a mely ellen különben Liminges marquisné elég hangosan

nyilatkozott: t. i. mellőzni az ebédet és a nagy estélyt, melyek egykor a menyegző napját befejezték, elutazva nejével az egyházi szertartás után közvetlenül. Először is Crecybe akarta őt vinni, azután két vagy három hónapra az Alpokon túl, hogy, mint mondá, *«lássa Olaszországot s később sohase gondoljon reá»*.

Ez elhatározás oly erős vihart támasztott, hogy Blanka megborzadt tőle. Még sohasem látott senkit, ki ellentállt anyjának; más részről érezte, hogy leendő férjének akarata nem olyan, mely fölött egykönnyen diadalt lehet aratni. Malseigne urat hívta segélyül. Yves pedig Crecy bárónét; s néhány napig élénk és heves viták folytak. Malseigne minden lehetőt megtett, hogy a marquisenének bebizonyítsa, hogy Blankára semmi illetlen vagy sértő sincs Monleon úr kívánságában, hogy esküvője után azonnal utazni akar nejével. A marquisé folyton azt ismételte, hogy angol leánynak kell annak lennie, a ki ezt illőnek tartja; de az ő leánya szerencsére nem az. A báróné pedig megengedte, hogy unokaöccse eredeti, de azt mondotta, hogy úgy kell venni, a mint van; s azt állította, hogy ha kényszerítenők őt, hogy menyegzője napján akarata ellenére jelen legyen egy ebéden vagy nagy estélyen, úgy viselné magát, hogy mindenki rosszul érezné magát.

— De — viszonzá a marquisé — Monleon úr oly ügyes társalgó, hogy azt hiszem, képtelen volna valami rendkívüli tulzást elkövetni. Senki sem várja, hogy az új férj e napon sokat foglalkozzék a társasággal. Az asztalnál Blanka mellett fog ülni; az egész ebéd alatt egymással fognak beszélgetni, a mi semmit sem lesz föltűnő, míg így egészen egyedül elmenni, hogy együtt utazzanak, ez a bizarság és illetlenség netovábbja.

— Beismerem, — felelé a báróné, — de ha valami eszme erősen befuródott Yves agyába, akkor, higgye el, jobb vele nem ellenkezni. Ez esetben meg fogja látni, hogy majd oly savanyú és elégedetlen arcot vág, mely oly rosszul fog összeilleni a menyegző napjával, hogy mindenki észreveszi s egész sereg kommentárral fogják kísérni.

— Ezt akkor is megteszik, ha angolosan elutaznak; biztosítom önt, hogy sokat fognak beszélni.

— Valószínűleg, de ezek nem lesznek leányára nézve oly kiméretlen kommentárok, mint a melyeknek elkerülését önnek tanácsolom; s aztán van valami, a mit ön bizonyosra foghat, hogy t. i. bármit mondjon is ön, az ő nézetét sohasem fogja megváltoztatni.

A marquisé ez utolsó érv zavarba hozta, de elkezdett hasonló akaratszilárdsággal Blanka jövőjéről aggódni s komolyan megkérdezte ezt, hogy

megnyugtatóst szerezzen magának a felől, vajjon nincs-e megrémülve. Liminges marquisének jogosnak tartotta, hogy leánya közreműködése nélkül foglalkozzék annak megválasztásával, a kinek ez neje leend, mert, őszintén kimondva, erre sokkal illetékesebbnek vélte önmagát, mint őt. De másrészt korántsem szándékozott fölládozni vagy csak kockáztatni is leánya boldogságát, a melyet ép biztosítani volt célja; és bármennyire előhaladtak voltak is a dolgok, nem habozott volna mindent széttépni, ha Blankát nyugtalannak vagy megrémültnek látja; de legnagyobb meglepetésére, őt egészen ellenkező állapotban találta, Blanka a legjobban érzé magát. Ő gyermeksege óta hozzá volt szokva, ellentmondás nélkül engedelmeskedni s akaratát mindenben alávetni anyjáének, a nélkül, hogy az ellentállás csak eszébe is jutott volna. Hogy jutott volna most ez eszébe azzal szemben, a ki nemsokára még sokkal kizárólagosabb tekintéllyel fog előtte bírni? Blankának nem jutott osztályrészül ama képzelődések egyike, melyek azokra nézve, kiknél megvannak, gazdagság és kín egyszersmind. Eszméi egyszerűek, reálisak, egyenesek és kevésbé bonyolultak voltak. Alig, hogy elfogadta Monleon úr kezét, már is hódolt neki, mint új fejedelemnek; s azután észrevevén, hogy majdnem minden dologban egyenlő érzelmekkel s

egyenlő ízléssel bírnak, a bizalom és vonzódás magától jött, s majdnem odáig jutott, hogy őszintén azt hitte, mindig neki van igaza. Anyja tehát úgy találta, hogy Blankát távolról sem nyugtalanították Monleon ur ugynevezett különösségei, sőt inkább azért volt nyugtalan, hogy ő habozott azoknak engedni. A szóban forgó tárgyat illetőleg is ép így cselekedett volna. Nem volt jobban az utazás mellett, mint nem félt a hagyományos lakodalmi nagy ebédétől. A mit egyedül akart, az volt, hogy Yves ki legyen elégítve s hogy semmi felhő el ne homályosítsa a derült eget, a mely alatt oly békésen haladt jövője felé.

Az egész dolgot kölcsönös kiegyezés dönté el. A marquisé lemondott az estélyről és beleegyezett az elutazásba. De viszont Yvesnek el kellett fogadnia egy nagy reggelit, mely a Liminges-palotában egyesíteni fogja a két család minden rokonát, barátját és ismerőseit, s a mely után Blanka követni fogja azt, ki akkor ura és feje leszen.

A nap végre elérkezett. E nap annyiban hasonlított a halál napjához, hogy majdnem mindenkire nézve egyenlő, habár mindenkinek oly különböző sorsot hoz! . . . Blanka, kit csak szebbé tett a komoly és ájtatos arczkifejezés, felöltötte menyasszonyruháját. A kocsi várta s fivére, ki őt az oltárhoz volt vezetendő, ott állt, megindultan és komolyan,

készen neki karját nyújtani. Liminges marquisé, mielőtt a házat oda hagyták volna, még egyszer karjaiba ölelte leányát, azzal az aggodalommal vegyes gyöngédséggel, melyet eléggé ismernek a szegény anyák, kik akkor veszik észre, hogy az önmagok által oly nagy gonddal előkészített és várva-várt pillanat rájuk nézve a legfájdalmasabb az életben. Végre elmennek és megérkeznek. A fényesen kivilágított templom annyira föl volt díszítve virágokkal, hogy majdnem tulságosan illatos volt. Mindazok, kik az évad daczára még Párisban tartózkodtak, valamint egész serege azoknak, kik csupán azért tértek vissza, hogy a fényes esküvőn jelen legyenek, az oltár körül álltak, melynek lábánál Blanka és Yves térdeltek. Emezt csodálattal szemlélték a templom hajóját betöltő kíváncsiak, és kritikus tartózkodással a szentélyt elfoglaló előkelő világ. Megjegyezték, hogy hangsúlyozva mondja az igent, s hogy habozás nélkül kel föl az evangéliumkor, a mik világos jelei a tekintélynek. S viszont, hogy negélyezés és emberi tekintet nélkül imádkozik és hajtja meg fejét a mise alatt, mely a menyegzői áldást követi. Blanka leborul és kedves arczát könnyek áztatják. Fejét csak akkor emeli föl, midőn a misének vége van és férje várja őt. Megtörli szemeit és mosolya ismét megjelen. Yves karját nyújtja neki s mindenki a sekrestye

felé tart, hol az új házaspárnak szerencsét kell kívánni, ama szokás szerint, melyről el lehet mondani, a mit Hamlet mondott arról, mely szerint királyi nagybátyja pohár-üritéseit lövésekkel kísérték, «hogy illőbb volna megszegni, mint megtartani», mert rendes eredménye leirhatatlan zavar és pillanatnyi, de teljes megfélekedezés a hely szentségéről, a hol vannak.

Az eredmény ez alkalommal jobban mutatkozott, mint bármikor s a rendesnél számosabb jelenlevők tolongtak, egymást taszigálták és lökdösték azok nyomában, kik az új párt közvetlenül követték. Éliane, ki nem tudta, hogy mi történik s ki nem várta a tömeg e rohamos hullámvásását, épen nem sietett helyét elhagyni, melyet csak az imént foglalt el, s a hol lenszinű ruhája és rózsaszinű kalapja s még inkább kecses termete és nemes vonásai tudta nélkül nagyon szórakoztatták szomszédait. Így mozdulatlanul maradva, maga előtt elvonulni látta: először Blankát, férje karjára támaszkodva, azután a marquisnét, az öreg Longvilliers herczeg, veje közeli rokonának karján és Raynaldot, ki egy öreg hölgyet vezetett, a ki Longvilliers herczegné volt. Utánok ment egy fiatal leány, kit feltűnővé tett öltözkéének eleganciája, fekete szemeinek élénksége, fürtjeinek hosszúsága, a melyek a feje tetején levő kis fehér kalap alól hulltak alá a rózsaszinű

ruhára, mely igen pontosan föltüntette a szép termet vonásait. Ezek után jött Crecy báróné, oly öltözkében, melynek vörös színe kissé rikító volt az évadhoz, de a mely szándéka szerint eléggé jelezte, hogy az esküvőn a legjelentékenyebb személyiségek egyike. Különben tele lévén rakva csipkéekkel és annyi gyémánttal, a mennyit reggel föl lehet rakni, a nélkül, hogy átlépné a jó ízlés határait: arcza zavartalan örömtől ragyogott, mert végre érezte, hogy véglegesen be lőn fogadva ama válogatott párisi társaságba, a mit eddig, daczára a névnek, melyet viselt, sohasem sikerült elérnie.

Igy az egész menyegzői kíséret elvonult Éliane szemei előtt s ő még nem is gondolt arra, hogy megmozduljon, midőn egy személyiség, ki előtte teljesen ismeretlen volt, de a ki nem egyszer irányozta felé titkon tekintetét, most egyszerre hozzá jött, nagy zajjal földöntve az útban álló székeket és fölajánlta neki karját.

Éliane ezt először némi meglepetéssel, azután hálával fogadta, mert észrevette, hogy ha most nénjét követni és az új házaspárhoz csatlakozni akar, nagy tömegben kell áttörnie.

— Kisasszony, kegyednek közvetlenül kellett volna követnie Liminges marquiséét. Különben örvendek, hogy nem tette, mert ez alkalmat nyújt nekem, hogy kegyednek szolgálatára legyek.

Éliane egyszerű főhajtással felelt e bevezetésre, mialatt ismeretlen védője erélyesen eltávolított néhány kíváncsit, kik őket a vendégek hosszú sorozatától elválasztották.

— Bocsánat uram Kérek egy kis helyet . .
Bocsánat . engedelmet kérek, asszonyom. Kísasszony, ne féljen. Erre, erre Végre itt vagyunk . . . Most pedig ne engedjen senkit maga elé . . . Ezeknek nincs joguk itt lenni . Mily tolongás, igazán botrány! s úgy beszélnek, mint valami köztéren! . . .

Mindeme fölkiáltásokra és figyelmeztetésekre Éliane mit sem felelt. Nehezen haladt előre, segítette a kartól, melyre támaszkodott, de még nem tudta, hova vezetik. Végre megkérdezte.

— Hova megyünk? Hát oda, kísasszony, oda szemközt, a sekrestyébe, melynek ajtaja innen látható. Majd mi reánk is kerül a sor, ha a még előttünk levő százötven személy százötvenszer szerencsét kíván Monleon grófnak és grófnénak boldog egyesülésükhöz.

Éliane hallgatott; de miután még néhány perczig folytatta e kínos utat, egyszerre megállt.

— De végre is — mondá — miért fáradjak annyit, hogy e pillanatban Blankához jussak, mikor mindenki be akar menni. Otthon sokkal jobban hozzáférhetek, mint e tömegben.

— Inkább óhajt itt várakozni, kisasszony?
a templom egyik szögletében, hova azonnal visszatérek, mihelyt itt lesz az ideje távozni?

— Oh! igen, jobb szeretném; köszönöm, uram — mondá Éliane. — És eleresztve annak karját, ki őt annyi fáradsággal segítette helyére juttatni, sietve kimént a tömegből s észrevéve a templom egy elhagyatott részében egy oszlophoz támasztott zsámolyt, oda ment letérdelni.

Társa követte őt s csak akkor távozott mellőle, midőn a választott helyről megnyugvást szerzett magának.

— Most visszamegyek az áradatba s iparkodom elérni Liminges-nét. Sziveskedjék addig itt maradni.

— Igen, uram. Ha néném keres, úgy-e, lesz szives neki megmondani, hol vagyok?

— Legyen nyugodt.

— Valóban, uram, nem is tudom, hogy mondjak önnek köszönetet.

— Nincs mit köszönnie; boldog vagyok, hogy szolgálhattam kegyednek s az leszek, ha visszajöhetek kegyedért.

Éliane, hogy biztosan megismerhesse, őt kissé figyelmesebb tekintetet vetett reá: nem volt sem szép, sem rút; szőke szakálla és előkelő külseje volt. Egy pillanatig szemeivel kísérté őt, azután eltűnt előle és többé nem gondolt reá.

Igy magára hagyatva a magános szögletben, Éliane összetett kezeire hajtá fejét s nagy megkönnyebbülést érzett... Természetes és különös könnyűséggel bírt arra, hogy a külső világtól elvonuljon s gondolatait arra irányozza, a melyben egyedül volt önmagával s az Istennel. Egy pillanat múlva kívül volt a zajon és mozgáson, mely előbb körülvette és föllélekzett.

Nem szabad elfeledni, hogy e fiatal leány, nevelése daczára, mely több tekintetben mások fölé emelte, életét oly elzárkózottságban töltötte, hogy nem egy tárgyról egyszerű és kezdetleges fogalma volt. Egyedül tapintatának és tartózkodásának köszönhetette, hogy nyilván el nem árulta tudatlanságát a világ szokásait illetőleg, s hogy nem lőtt bakokat, melyekre más képes lett volna. A körülmények e természetes eredménye nála tovább tartott, a visszavonult élet következtében, melyet még Franciaországba jötte után is folytatott, mert ő és nénje megegyeztek, hogy addig nem lép a világba, míg nagyatyjának gyászéve le nem telik. Ez utóbbi gyöngédségében és gondoskodásában, melylyel unokáját megakadályozta, hogy ez megismerje ama világ szokásait, melyben nem fog élni, talán nem gondolta meg eléggé, mily hátrányos lesz, ha őt így mindentől elzárva, engedi fölnövekedni, vagy ha meggondolta, azt hitte, hogy e hátrány nem

igen nagy s hogy az idő majd ellenszert hoz reá. Különben Éliane-ban, fiatal kora daczára, volt egy adomány, mely a gyermekkorban is meg lehet, mert ez a Szentlélek ajándékainak egyike, a ki benne lakik keresztsége óta. Ez ama bölcsesség volt, mely ez életben a jót és rosszat amaz érték szerint becsüli, melyet maga az Isten azoknak tulajdonít. Felnőtt a nélkül, hogy valami nehézséget tapasztalt volna a törvény egész egyszerűségében való gyakorlati alkalmazásában. Ez ábránd volt, de oly ábránd, melynek alapja a legmagasztosabb igazság. Mert habár Éliane élénk és költői képzelő tehetséggel bírt, az igazságot mindenekfölött szeretete s még ábrándjai is, melyek néha kiragadták őt e világból, csak előzetes valóságok voltak. Annál, a mit a legtöbb fiatal leány tesz, ritkán állapotott meg, mert természeti hajlammal bírt arra, hogy önmagából kibontakozzék, akár a végtelen világossághoz emelkedve, mely elfeledtette vele önlétét, akár szenvedélyes érdeklődéssel foglalkozva másokkal. Azért talán el lehetett róla mondani (a szó nemesebb értelmében), hogy *rajongó* volt: de azt nem, hogy *regényes*.

Olyan lévén, minőnek lefestettük, a *nagy-világ* a föld bármely tájékán is, nem volt eleme. Benne mindenütt rosszul érezte magát és a nélkül, hogy megtudta volna mondani, miért, a párisi világban

(melyről azt mondják, hogy a legjobb) elemén kívül érezte magát s néha alig tudott lélekzeni.

Mindazáltal ez alig öntudatos szenvedés föl volt függesztve az ép lefolyt hetek alatt. Föltalálta a szabadlevegőt, a gyakorlatot, melyhez szokva volt; élvezte néhányszor az erdők és mezők illatát s különösen jól esett neki, hogy szabadon közölhette gondolatait s oly szavakat hallhatott, melyeket érdemes volt meghallgatni és megjegyezni. Armand társalgása, ha belejött a beszédbe, oly érdekes volt, hogy nem lehetett tőle megválni; és Raynald, mindig barátját iparkodva előtérbe tolni s pedig gyakran saját hátrányára, oly nemesnek, oly értelmesnek, néha oly komolynak, mindig oly természetesnek mutatkozott, hogy Éliane nem félt bevallani önmagának, hogy őt úgy szereti, mint testvért. Mint testvért, a kivel mindig egyetértett s a ki őt meghallgatta és sokkal jobban megértette, mint nővére.

E boldog napokat Blanka visszavonulása követte s ez Éliane-nak még boldogabb napokat hozott, mert megnyerte az engedélyt, hogy unokanővérét a zárdába követhesse s ott tölthesse vele az egész hetet. Itt jobban érezte magát, mint bárhol, mert egy magános és csöndes óra mindig elégséges volt, hogy égi gondolatok, mint láthatatlan angyalok kara, vegyék őt körül. Az a könnyűség, melyel gondolatait fölemelni s lelke szárnyait minden

megeőltetés nélkül kiterjeszteni tudta, hősnőnkre nézve a boldogság és erő titkos forrása volt, mely, miként az élővíz a természetben, jellemében üdéséget, erélyt s békés mozgalmat idézett elő, a mi az életet körülötte élénkké és nyugodttá tette s vidám függetlenséget kölcsönzött neki. Midőn e jótékony nyugalmat átmenet nélkül, zaj és kikerülhetetlen, de a megelőző napokkal teljesen ellentétes izgalom követte, Éliane-nak nagy fáradságába került az áradatba belevegyülni s negyvennyolcz óráig csak kínos és fárasztó kábultságot érzett. Az esküvő előestéjén, midőn a házassági szerződés aláíratott, először volt jelen azon, a mit ő nagy, előkelő társaságnak tartott. Blanka fényes díszben jelent meg, a minő már nem fiatal leánynak való volt. Maga Éliane is úgy volt öltözködve, mint életében soha s először hallotta maga körül azt a csodálkozó suttogást is, mely többé-kevésbbé megzavarja és fölizgatja még a jobban elzárt sziveket is. Vajjon ő hozzáférhetetlenebb volt-e, mint mások? Nem állítjuk. De e pillanatban több zavarodottságot érzett, mint büszkeséget; mert amily könnyű volt neki visszavonulnia a világtól Blankával a kolostorba: most époly kellemetlen volt abba a visszatérés, úgy hatott ez reá, mint mikor egy komoly és ünnepélyes dallamot, melylyel a lélek és emlékezet még telve van, trombitaharsogás vagy táncz-zene vált föl.

Három nap óta most először tudta magát összeszedni. Az ideges izgatottság, melyet érzett, csillapult, a szórakozottság, mely miatt nem tudott önmagán uralkodni, most gondolatoknak és imáknak engedett helyet, melyek ma természetesen jöttek lelkébe és ajkaira, s boldognak érzé magát, hogy néhány pillanatig nyugodtan és zavartalanul átadhatja magát azoknak.

VII.

Raynald, miután Longvilliers hercegnét biztos helyre vitte, elfoglalta helyét anyja mellett, ki az új párral volt. A falhoz támaszkodott s e pillanatban teljesen szabad lévén, nem volt más dolga, mint a tömeget szemlélni, mely, miután nagy nehezen bejutott a szűk ajtón, megtölté a sekrestyét. De, gépiesen feelve a sok üdvözlésre s számtalan kézszorítást viszonzva, szemeit meglepetéssel s végre nyugtalansággal vegyült figyelemmel irányozta maga elé. A templomban egy kis rózsaszínű kalapot látott, melyet most hasztalan keresett. S habár a látóhatár tisztulni kezdett s helyéről már a menet végét is látta, a rózsaszínű kalap és viselője sem közelben, sem távolban nem voltak láthatók.

Nemsokára egy fiatal ember, ki előtte elhaladt, miután főhajtással üdvözölte őt, kezét nyújtá neki:

— Jó napot, Raynald, fogadd szerencsekiváratimat.

— Köszönöm, Horace; mióta vagy Párisban?

— Tegnap óta, csupán ez ünnepélyre tértem vissza.

— Ez nagyon szép tőled.

E szavak után Raynald szórakozott szemei visszatértek az előbbi irányba, míg a fiatal ember a marquisnéhoz közeledett. Ez, őt észrevéve, örömteli meglepetéssel kiáltott föl:

— Trévalse úr! Legyen üdvözölve; nekem azt mondták, hogy távol van.

— Voltam, asszonyom, de...

Raynaldnak eszébe sem jutott arra hallgatni, a mit mellette beszéltek, de egyszerre nagyon figyelmes lőn, midőn Horace de Trevals unokanővére nevét ejtette ki.

Első szavait nem értette meg tisztán, de hallotta, midőn anyja mondá:

— Igazán? Ön nagyon jó! Hát csak üdvözölje gyorsan az új párt, azután legyen szives hozzá visszatérni s mondja meg neki, hogy néhány pillanat múlva az egész tömeg széteszlik, ismét keresztül megyünk a templomon s akkor majd csatlakozhatik hozzánk. Mindenesetre elvárjuk önt a reggelire.

Trévalse gróf nem mondatta kétszer magának

sem a megbízást, sem a meghívást, melyet ép kapott. Elégült arczzal üdvözölte a marquisnét és azonnal eltűnt. Raynald csak akkor látta őt ismét, midőn egy negyedóra múlva (ép midőn Longvilliers hercegnét kocsijáig vezette) a távolból észrevette a templomból kilépő unokanővérét a gróf karján.

Az új pár elindult s a marquisné őket követni készült, midőn unokahúga feléje jött. Nemsokára oda ért s ekkor Horace de Trevals gróf megkérte a marquisnét, hogy mutassa be őt, a mit az, úgy látszik, készséggel teljesített. Éliane meghajolt, még egyszer zavarodottság nélkül megköszönte a nyert szolgálatot, azután a kocsiban elfoglalta a helyet, hol egy órával előbb Blanka ült anyja mellett, míg Raynald sietett elfoglalni a magáét vele szemben.

A marquisné izgatott, de boldog, lelkesült volt és szokása szerint, midőn minden kedvére ment, nem tudott csöndes maradni.

— Szegény gyermek! — kiáltott föl — míg a kocsi rohanva robogott tova. Mily boldogság, így biztosítva lenni, hogy jövője fényes és boldog lesz!... Mily szép volt!... de Monteon is az volt. Még azok is, a kik nem látták még őt, nagyon szépnek találták, mindenki azt mondta nekem!... De végre is nagyon szomorú, férjhez adni az embernek egyetlen leányát. Anyának kell lenni, hogy

az embernek fogalma legyen ily napról! Szerencsére te az enyém maradsz, Éliane, legalább egy időre — folytatá mosolyogva és letörülve a szeméből kicsorduló könnyeket — míg te itt vagy, gyermekem, azt hiszem, hogy még van leányom.

Éliane meghatottan csókolta meg nénje kezét s ez nem vette észre a reszketést, melyet fiának okozott.

Otthon a marquisenének sokkal több dolga volt, hogysem sokat érzékenykedhetett volna. Minden pompásan volt elrendezve. A virágokkal tett termek, a nyílt nagy ablakok, a kertben egy láthatatlan zenekar andalító zenéje, minden oly ünnepies színezettel bírt, hogy részünkről sajnáljuk, hogy mindig jobban és jobban fogynak a mennyegzős napok a nagyvilágban. A társaság fényes és számos volt; a reggeli választékos és élénk, a nélkül, hogy nagyon zajos lett volna. Yves, elég gyakran tekintgetve az órára, az egész reggeli alatt jó arcot vágott, mindenkinek tudott olyast mondani, a mit kellett s unalmáról csak a sürgetés tanuskodott, melylyel nejét figyelmeztette, hogy itt az idő fehér ruháját fölváltani uti öltözkéivel.

Blanka azonnal fölkelt. Midőn távozott a szobából, Éliane utána ment s a fiatal leány és a fiatal asszony egy pillanatra egyedül voltak a szobában, hol édes bensőségben egy évet töltöttek együtt.

Mind a ketten meghatva és hallgatógok voltak, az ember azt hitte volna, hogy Blanka ekkor és csak ekkor vette először fontolóra a sorsában beállt változás jelentőségét — s midőn a pillanat elérkezett, hogy Istenhozzádot mondjon anyjának, fivérének, a barátoknak, kik őt gyermek-sége óta körülvették s véglegesen távozzék a házból a hol született, kissé gyermeteg biztonsága egészen elhagyta őt, szive összeszorult s anyja nyakába ragaszkodva, egy pillanatra borzalmat érzett, meggondolva, hogy Monleon úr nemso-kára elviszi őt s ezentúl az fogja pótolni mind-azokat, a kiket eddig szeretett. Ez, habár nem volt neki minden kicsiségben finom gyöngédsége, sze-rencsére, annyi tapintattal mégis bírt, hogy néhány pillanatilag engedte őt anyja karjaiban csendesen sírni, midőn végre nyájasan, nem türelmetlenül, de tekintélylyel mondá:

— Blanka, jer, mennünk kell.

Mindenki visszavonult ez utolsó Istenhozzád pillanatában, a mely után a vendégek nemsokára eltávoztak, mert tudták, hogy Liminges marquisné még az nap este szintén távozni fog Párisból.

A marquisné az öröm, szomorúság és izgatottság között, bizonyos erkölcsi mámorban volt, amely miatt nem tudott eszmélni, de a mely megengedte neki, hogy kellőkép cselekedjék. Érezte a nagy ürt, mely

körülötte támadt. De gondolatait akkorra hagyta, a mikor majd tanuk nélkül foglalkozhatnak azokkal. Különben szomorúsága daczára is meg volt elégedve nemcsak a jelennel, de a jövővel is, a melyben már előre látta más czélok elérését, úgyannyira, hogy utolsó vendége távoztáig kellemmel és nagy megerőltetés nélkül játszotta a háziasszony szerepét.

Ez utolsó vendég Horace de Trévals volt.

Midőn búcsút vett a marquisnétől, ez így szólt hozzá:

— Kétségkívül tudja ön, hogy Páristól Erlon csak két órányira van. Nagyon szép volna, ha meglátogatna bennünket.

— Mindenesetre, nem fogom elmulasztani, mivel ön megengedi.

— A jövő héten találkozni fog ott Longvilliers úrral, nejével és unokájukkal s mint rendesen, Malseigne Armand úrral és még másokkal.

— Rám nézve elég, ha önöket ott találom, aszszonyom.

Éliane néhány lépésnyire volt nénjétől. Horace meghajtá magát előtte. Éliane gyermekkori szokásaként kezét nyújtá feléje s ezt annál nagyobb szívéllyességgel tette, mert a sok ismeretlen között ez, e napon többször fölkeresvén őt, majdnem régi ismerősnek tűnt föl előtte. Horace megfogta az

oda nyújtott kis kezét s tiszteletteljes udvariassággal megcsókolta, a mi Élianét zavarba hozta.

Hirtelen visszavonta kezét s midőn Horace távozott, pirulva mondá:

— Ez a Trévals úr nagy tisztelettel, vagy nagyon barátságosan bánik velem.

Raynald meghallotta ezt.

— Azaz — mondá élénkebben, mint akarta — ön bánt vele nagyon kegyesen.

De hangja vidám volt. Egész nap sokat unatkozott s Horace barátja nem egyszer kihozta őt a türelemből, különösen a reggeli alatt, midőn sikerült neki Éliane mellett helyet foglalni. De most csak önmagára gondolt s a közeli utazásra Erlonba, *vele*. A szavak, a melyeket anyja az esküvő után a kocsi-ban mondott, még visszhangoztak fülében s ő azoknak óhajaival leginkább megegyező magyarázatot adott. Armandnak minden nyugtalansága és minden tanácsa kiment a fejéből, kivéve azt az egyet, hogy egyelőre hallgatni kell. Mit törődött ezzel? A dolog nem volt sürgős, ha csak azért nem, hogy édes élete folytatódhassék vagy csak annyiban változzék, hogy még édesebb legyen, midőn beszélhet és szívének óhajtása szerint cselekedhetik!...

Midőn a csönd ismét helyreállt s a marquisné magára maradt a nagy, üres házban, kezdé érezni a visszahatás első jeleit, a melynek természetesen kö-

vetni kellett a nap izgalmait; de Éliane, teljesen megkimélvén őt a szükséges uti előkészületek fáradaimától, úgy tudta intézni a dolgot, hogy sem egyedül, sem tétlen nem volt s a nélkül, hogy az ő szórakoztatására vagy vigasztalására gondolni látszott volna, ezt el tudta érni s megakadályozni, hogy őt csönd vagy magány vegye körül.

Az est beálltával utra keltek s két és fél órai utazás után megérkeztek az Erlon les Bois kastélyba, hol Éliane most fordult meg először. Fölmentek a virágokkal szegélyezett perron lépcsőjén. Áthaladtak egy tágas előcsarnokon s Éliane egy vörös damaszszal bevont nagy terembe követte nénjét, a melyben Raynaldnak tizenhatsz éves korából való nagy arc képe függött. E terem egy magas kandallón álló lámpa világítja be gyöngén, de az est oly szép volt, hogy az egyik, még nyitott ablakból, a ragyogó csillagok fényénél ki lehetett venni a vidék egyes vonásait. Éliane oda ment s egy tekintetet vetett az éjben a mozdulatlan szép fákra s a látóhatárt övező erdős halmokra. Rezeda- és napraforgó-illat szállt föl hozzá a kertből...

Nehéz leírni, a mit érzett, de az érzet váratlan és édes volt. Mindig szerette a falut s Franciaországba érkezte óta nénje még nem hagyta el Párist; de még sem jutott eszébe örvendeni a fölött, hogy ma először jött ide, mert egy idő óta,

valahányszor önmagára gondolt, mindig azt mondta önmagában, mily szomorú lesz reá nézve unokanővére menyegzőjének napja. Előre félt az esttől, melyen először lesz nélküle, egyedül egy ismeretlen és egészen más helyen, mint a hol együtt éltek. De mindezen érzetei hiúk voltak, mert most oly vidámnak érezte magát, hogy szíve ellágyult. Ámbár nagyon szerette Blankát s Blanka eme napig jobban szerette őt, mint bárki Francziaországban. De a barátságánál sokkal hatalmasabb valami e pillanatban kitölté a távolléte által támadt ürt... Vannak lelkek, kikre nézve a természet él és beszél s ha bennük e drága ajándékhoz a *szentség* járul, közvetlen érintkezésbe léphetnek, miként assisi-i szent Ferencz, az egész teremtéssel s mint ő *«fivéreik»*-nek és *«nővéreik»*-nek nevezhetik a napot, holdat és a csillagokat, a lég madarait s az állatokat, melyeknek néma tekintete néha oly titokzatosan látszik kérdezni az emberét...

Éliane ily lélek volt s rá nézve a falu volt az igazi élet és világ s nem érzett ott unalmat soha; de ettől egészen különböző öröm homályos érzete vegyült a most leírt benyomásba. Raynald az uton kissé többet csevegett, mint rendesen s ő is oly vidámnak látszott, a minek nem volt tekintetbe vehető oka. Habár a vasuton (hol hallotta beszédét, a nélkül, hogy látta volna) nem minden

szava volt egyenesen hozzá intézve, de mindaz, a mit mondott, feleletnek tünt föl előtte saját gondolatataira s kétségtelen, hogy e pillanatban boldognak érezte magát, ha meggondolta, hogy ő itt van s hogy másnap ismét együtt beszélgethetnek és talán együtt sétálhatnak, mint Párisban. Több mint két hete, hogy unokatestvérét majdnem egészen elvesztette szemei elől, annyira hű maradt ez ígéretéhez s óvakodott közelébe menni s ezt ő észrevette, a nélkül, hogy bevallotta volna önmagának, hogy az lesujtotta őt.

A gondolatok, ha az ember ellenőrzés nélkül megereszti féküket, gyorsan haladnak s Éliane elmélkedése nem tartott három percznél tovább, midőn észrevette, hogy Sylvestre kisasszony egy nagy bőrrönd tartalmának kirakásával foglalkozik a szalon és a marquisné vele szomszédos szobája asztalaira. Járt-kelt egyik szobából a másikba s Éliane segélyére ment, járva-kelve, mint ő s tehetsége szerint iparkodva könnyíteni e kitűnő személy terhén, ki sohasem vette észre saját erőinek kimerülését s csak arra gondolt, hogy máséit kimélje.

— Kérem, Sylvestre kisasszony, hadd vigyem én el ezeket a könyveket. Hova rakjam őket?

— Oda arra az asztalra, a karszék mellett.

— És ezt a *necessaire*-t?

— Nem bírja el, nagyon nehéz.

— Éliane mosolyogva kivette kezeiből.

— Mondja, hova kell tenni?

— Arra a tükör-asztalra s ezt a másikat a kis asztalra.

— S ezt e kis órát?

— A kandallóra: ezek ama tárgyak, melyekről a marquisné maga gondoskodik.

— Vagy pedig ön, úgy-e?

— Igen, nagyon gyakran. Remélem, hogy a szegény Julie most vacsorál, meghalna az éhségtől.

— Talán ön is, kisasszony?

— Nem, de azt hiszem, fáradt vagyok.

— Könnyen elhiszem. Ma egy órával előbb fölkel, mint a nap.

— Hogy lehetett volna aludni a napon, midőn az én kedves gyermekeim Végre is boldog lesz, legyen áldott az Úr neve!... Mit gondol, Éliane, hol vannak most?

— Azt hallottam, hogy éppen akkor lesznek Crecyben, mikor mi ide érünk.

Beszédközben Éliane folyton rendezgetett.

— Ez étuit? — kérdé.

— Oh! adja ide, hadd nyissam ki: az ő arcképe.

Sylvestre kisasszony fölnyitotta az étuit; valóban két szép miniature volt benne, melyek egyike Blankát, a másik fivérét ábrázolta.

— Mily szépek mind a ketten! — mondá.

— Igen, az bizonyos — mondá Éliane — s egy pillanatilag szótlannul szemléli a két arczképet. Hova kell tenni őket?

— Adja ide... Oda viszem arra a kis állványra a marquisné karszéke mellé.

Föl akart kelni.

— Oh — mondá — igazán fáradt vagyok.

— Az bizony! kedves Sylvestre kisasszony, maradjon karszékében s engedjen elvégezniem mindent.

Sylvestre kisasszony követte tanácsát, de alig támasztotta a fejét a karszék hátára, szemei önkénytelenül lezáródtak s nemsokára halk horkolást hall Éliane, mire megfordítja fejét. Látva, hogy öreg barátnője elaludt, hozzá ment és nyájasan fölébreszté őt.

— Mondtam már, hogy hagyjon engem dolgozni s feküdjék le, kisasszony, én itt maradok s majd helyettesítem önt nénémnél, míg Julie visszatér.

— Köszönöm, Éliane, ön nagyon jó, gyermekem. Igen, talán igaza van...

S észrevevén, hogy valósággal aludt, nem tett többé semmi ellenvetést, szobájába ment és lefeküdt, míg Éliane bevégezé a bőröndben volt tárgyak rendezését, saját ízlése szerint.

Ez alatt a marquisné, eléggülten és fáradtan, a szalon egyik támlásszékében pihent; két szolga a szoba végén levő asztalon egyszerű vacsorát készített az utasoknak; Raynald pedig a kandalló mellett állva, homályba burkolva, kísért szemeivel Éliane-t, a nélkül, hogy ez sejtette volna. Ez kalapját és úti köpenyét egy székre dobta, kissé rendetlen haja és vászonruhája bizonyára nem mutatták, hogy igényt tart az eleganciára s unokatestvére mégis azt hitte, hogy sohasem talált ennyi szépséget járásában, ennyi kellemet minden mozdulatában. Ha Raynald költő lett volna, a fiatal, hajlékony s egyszersmind nemes termetet egy nimfájéhoz, sőt egy görög istennőéhez hasonlítja. De e helyett egyszerű prózában azt mondotta magában, hogy az ő jelenléte átalakította e kastélyt egészen, s ha ő nem, hát, hát senki sem lesz ennek úrnője.

Itt megmondjuk, hogy e birtok Raynaldé volt. De semmi kedve sem lévén a falusi élethez, anyja gondjaira bízta, míg (a nélkül, hogy ez megszűnne ott az első helyet elfoglalni) végre rá nem gondolja magát, hogy megnősüljön, ott letelepedjék s kezébe vegye saját ügyeit.

Majdnem tíz óra volt, midőn Éliane bevégezte nénje szobájának rendezését. Visszatért a szalonba s a marquisné főlegyenessedett karszékében.

— A vacsora kész — mondá — üljetek, gyer-

mekeim, az asztalhoz. Én itt maradok a karszékben. Küldjetelek nekem egy piskótát s egy pohár malagabort. Hol van Sylvestre?

Éliane megmagyarázta eltűntét. Azután, a nélkül, hogy kérette volna magát, helyet foglalt az asztalnál, melyen a vacsora készen állt, Raynald vele szemben ült le. Eleinte csöndben étkeztek; azután csak néhány szót váltottak, mint ez megtörténik, mikor az embernek sok mondani valója van; végre a társalgás lassankint élénkebb lőn. Az asztalon lévő két gyertya csak az ételekre és a két étkezőre vetett világosságot. A rosszul világított terem végén azt vélhették, hogy egyedül vannak. Ez nem történt meg velük azóta, midőn Raynald először beszélt Éliane-nal a tanuló-teremben.

Mily változás ment végbe azóta Raynaldban!... Mindazáltal egy szó sem árulta el gondolatait; de hangja, tekintete, sőt vidámsága is, kifejezéseli és rokonszenves volt. Éliane elcsépelt dolgokat felelt neki, melyeknek szavaitól egészen eltérő kellemet kölcsönzött édes mosolya és az örömteli érzet, mely keblét dagasztá...

Raynald, így látva és hallva őt, elmerült a gondolatokba, hogy egykor... talán nemsokára *joggal* foglalja el e helyet vele szemben s hogy nemsokára meg lesz neki adva, hogy ez édes látomást örökre megszilárdíthatja! Így tervez néha a boldogság

egy sors felől s úgy látszik, egy szó elégséges volna azt előidézni és örökre megállapítani; de majd erő, majd gyöngeség folytán e szó nem mondatik ki. A képzelt boldogság eltűnik. Az élet, melynek mosolygónak és derültnek kellene lennie, komoly vagy zavart lesz s gyakran ama szép reggeléhez hasonló világosság többé sohasem tér vissza, hogy csak egyetlen napra is fényt árasztson.

A marquisné odahagyta karszékét és unokahuga karjára támaszkodva, hálósobájába ment.

Belépve, a szokottnál rendezettebbnek találta és kellemes rózsailat lepte meg.

— Éliane — mondá — te rendezted mindezt? S azt a virágcsokrot, azt is te tetted oda?

— Igen, néni, a virágokat Párisból hoztam magammal s szerencsére nem igen hervadtak el. Ugy-e, jó helyen vannak Blanka arczképe előtt?

A marquisné megölelte unokahugát.

— Neked van izlésed, Éliane, de még több szived. Az Isten áldjon meg, gyermekem!... Most menj pihenni, a leányom szobáját készíttettem el számodra... Julie majd el fog vezetni.

Éliane, mielőtt távozott, lehajolt, hogy megcsókolja nénje kezét.

— Nincs többé mit parancsolnia? — mondá.

— Neked parancsolni?... Nincs, de köszönet-

tel tartozom neked, Éliane ... és pedig sokért. Semmi hiányt sem érzek, te jó voltál irántam egész nap, mint egy angyal s hogy ez este nem érzek szomoruságot, azt neked köszönöm!

Azután karjaiba szorítva őt, fölkiáltott:

— Ah! mért nem vagy igazi leányom s mért nem tarthatlak magamnál örökké!

Raynald anyja karszéke mögött állt, midőn ő e szavakat kimondotta. Miként reggel, most is meg volt hatva; de most nem egyedül. Éliane szíve is gyorsabban dobogott s midőn fölemelve szeméit, tekintete unokatestvérével találkozott, zavartan süté le azokat, a minő zavart eddig még sohasem érzett Raynald előtt.

VIII.

Ha a marquisnének legkisebb sejtelve lett volna a szavak hatásáról, a melyeket reggel s a melyeket ép előbb mondott, aligha aludt volna el damaszfüggönyei alatt oly nyugodtan és oly eléggülten. Talán csodálkozást kelt, hogy ily egyszerű eszme nem szállta meg lelkét. Csodálkozást kelt, hogy oly okos és tapasztalt nő, mint ő, nem gondolt arra, hogy veszélyes lehet fiára nézve egy fiatal leány közelsége, a kinek szellemét, jellemét és bájos szépségét maga is folyton észrevette; de minden

világismerete mellett, a marquisné teljesen nélkülözte azt a bizonyos tapasztalatot, mely a bennünket környezőök jellemének figyelmes tanulmányozásából származik. Szeretettve egy kedves, nemeslelkű és közönyös férjtől, a kinek kevésbbé volt képessége, mint nejének, családjá és háza kormányzására, a jogar ifjúságától fogva neki volt átadva és hosszú özvegysége azt csak megszilárdította kezei közt.

A parancsolás és bölcsencselekvés megszőkottsága eddig környezetében mindenkinek könnyűvé tette az engedelmességet s ő nem igen sokat vesződött a tőle függő egyének jellemének tanulmányozásával. Ennek az volt az eredménye, hogy soha nem találván akadályokra, vagy könnyen eltávolítván azokat maga elől, megszokta azokat soha előre nem látni. Gyermekei eddig csak gyöngéd tiszteletet és határtalan szeretetet tanusítottak iránta s habár Raynald huszonnégy éves korában egy pillanatra meglepte ama határozatával, hogy keletre utazik s hosszabb ideig Olaszországban tartózkodik, a nélkül, hogy e terv kezdeményezése tőle jött volna, mégis eszébe sem jutott neki ellentmondani, mert e korszakban úgy is szerette volna őt eltávolítani Párisból. Raynald tehát anyjának teljes beleegyezésével utazott el; de távolléte alatt ennek gondoskodása nem szűnt meg iránta, mint nővére

iránt s mindkettőjük egész jövője lerajzolódott képzeletében: előbb Blanka férjhez fog menni és pedig Monleon úrhoz (a mi rég el volt határozva, mielőtt őt ismerték volna), azután néhány hónappal később, vagyis, midőn fivére huszonötödik évét betölti, ez megkéri és megkapja a szép Longvilliers Constance kezét.

Addig is közvetve tudakozódott a fiatal és nemes örökös nő nagyszüleinél s a készség, melylyel ezek az Erlonba való meghívást fogadták, eléggé biztató volt s a marquisné teljesen nyugodt lehetett a közvetlenebb tudakozódások eredményéről, melyeket tenni szándékozott.

Eddig minden dolog természetesen látszott követni a lökést, melyet nekik adott. De ez nem volt minden s reggel óta új terv fogamzott meg a marquisné termékeny agyában. Trévails úr sürgőldése unokahuga körül az egész reggeli alatt, nem kerülte ki figyelmét s elégséges volt arra, hogy képzeletében a tervezgetések új lánczatát keltse föl, melyek már is bevégzett tényeknek látszottak előtte s azért volt oly érzelemteljes, midőn sajnálatát fejezte ki, hogy unokahugát nem tarthatja magánál, mert (mit gondolt volna szegény Raynald, ha sejti! mit gondolt volna maga Éliane?), mert, mondom, biztosra fogta a fényes házasságot, mely oly hamar meg fogja őt tőle fosztani. Trévails

úr valóban nemcsak gazdag, előkelő származású volt s klubjában és másutt szeretetreméltó és jó társalgó férfiúnak tartották, hanem egykor még nagybátyja, Longvilliers herceg, címét is öröklendő volt, miért is a marquisné, a házassági küzdőtéren, hol az első győzelmet ép kivívta, oly személyiséget látva maga elé jönni, a ki vejével egyenlő volt méltóságra, majdnem csodálkozott jó szerencséjén s előre megbocsátotta más anyáknak az irigységet, melyet bennük keltett s meg a rosszakaratot is, mely azt valószínűleg követni fogja.

Mindeme gondolatok eredménye volt ama meggyőződés, hogy itt az ideje fiával beszélni s őt késedelem nélkül előkészíteni arra, hogy, mint szükséges, jól fölhasználja Longvilliers kisasszony tartózkodását az Erlon-kastélyban.

Míg a marquisné elaludt, elringattatva az álmoktól, melyekben fia a főszerepet játszotta, ez is megtette a magáét s szivarját szíva a nyílt ablaknál, anyjának még nagyobb meglepetést készített, mint a mely önmagára várt. El volt tökélve, hogy föltárja előtte szívét és pedig, ha lehetséges lesz, mindjárt holnap, mert most, hogy sokszor leendett alkalmá Éliane-t látni s pedig egyedül látni, érzé, hogy Malseignenek tett ígéretének megtartása fölülmulhatná erőit. Különben a mai napig ez ígéretnél sokkal hatalmasabb valami segítette azt megtar-

tani; ez bizonyos nyugtalanság volt, mely borzalommal változott, valahányszor komolyan meggondolta, hogy barátja aggodalmai megvalósulhatnak; mit tenne akkor? Épen ezt nem igen szerette önmagától előre kérdeni, de legalább meg volt győződve, hogy nem beszélhet Éliane-nal, míg maga e kételyben van, mindazáltal e kétely nem akadályozta, hogy örvendjen az ő jelenlétének, mint tette három hó óta; de most, hogy Erlonban voltak, minden egészen másképp volt s új volt a remény is, hogy anyja távolról sem ellenkezik vágyaival, sőt azok teljesülését maga is óhajtja. Ily magyarázatot adott a gyöngéd és hizelgő szavaknak, melyeket a marquisé a fiatal leányhoz intézett s ez tette oly ékesszólóvá a tekintetet, mely Éliane-ével találkozott, a tekintetet, melyre ez még akkor is gondolt, midőn este hosszú fürtjeit a szokottnál lassabban kibontotta s melynek emléke még akkor is ébren tartotta, midőn éjjél már rég elhangzott.

Másnap mégis majdnem egyszerre kelt föl a nappal, égve a vágtyól, kinyitni ablakát és napfénynél látni a tájt, melyet tegnap este árnyba burkolva szemlélt. Nagy volt elragadtatása, midőn szemét az előtte föltárult látványra vetette. Még könnyű ködfátyol fődte a Szajna beláthatatlan, kecses kanyarlatokkal átszelt síkságát, de a messze

látóhatárt övező erdős halmokat s közelebb a park és a szomszéd erdő fáit már bearanyozták a nap első sugarai. Az ablak alatt a kert színpompában ragyogó virágágyainak illata áradt szét s tovább zöld és virágos pázsit nyult el a folyamot szegélyező útig. Éliane bizonyos mámorral szívta magába a reggeli levegőt és sokáig maradt e látvány előtt, mozdulatlanul és boldogan; boldog volt, hogy élt; boldog, hogy fiatal volt; boldog, hogy szép volt az idő és boldog, nem tudta, miért, de csak érezte, hogy boldogabb, mint máskor.

Felöltözködött s miután bevárta, hogy az óra fél hetet üssön, föltette szalmakalapját s szép csöndben lement, gondosan bezárva maga után az ajtókat s azt gondolva, hogy ő volt a legfrissebb a házban. De alig tett két lépést a kertben, midőn Sylvestre kisasszonynyal találkozott, ki teljesen kipihente tegnapi fáradtságát s szokott idejében fölkelve, már a veteményes kert és a baromfi-udvar felé irányozta lépteit. Éliane kijelenté, hogy ő is óhajtja mindezt megnézni, és Sylvestre kisasszony ekkor vette észre, hogy Éliane-ban oly arravalóság van a falusi életre, minőt eddig nem is sejtett nála. Szerette a kertészetet s érdeklődött minden iránt, a mi a tyúkházat és istállókat benépesítette. Ezért iránta táplált jóakarata növekedett s már vidáman visszaindultak, midőn a veteményes kert

ajtájánál rendkívül meglepte őket, hogy egyszer csak Raynald állt előttük. Ő legalább is két órával előbb fölkel, mint rendesen.

— Ön! Raynald úr, ön hét óra előtt kint — mondá Sylvestre kisasszony.

— Valóban ez nem szokásom — mondá Raynald kezét nyújtva Éliane-nak, a kivel, hogy így találkozott, egészen el volt ragadtatva és meglepetve, de az idő oly szép volt, hogy nem tudván aludni, az a gondolatom támadt, hogy belovagolom az erdőt mielőtt valaki fölkelne a házban.

— Akkor egy kissé korábban kellett volna kelnie, a mint láthatja.

E pillanatban egy angol groom jelent meg, Raynald lovát vezetve.

— Mily pompás gondolat! — mondá Éliane, szeliden simogatva a szép ló sörényét, mely majdnem olyformán nézett, mintha megismerte volna őt. Nézze csak még Chamyl is örvend a kilátásnak, hogy egy ideig nyargalhat ez üde reggeli órában és ama szép fák között! Igazán nagyon boldog s ön is!

— És — mondá Raynald élénken — miért nem tesz ön is hasonlóké? Tíz percz alatt Roxane rendelkezésére áll.

— Roxane itt van? — mondá Éliane kipirulva az örömtől, hogy a szép kanczát viszontláthatja, melyen Párisban lovagolt.

— Oh igen, két nap óta minden nyerges ló itt van. Rajta, vegye föl lovagló-ruháját s kilencz óra előtt bebarangoljuk a parkot és az erdő egy részét. Kérem, ne habozzék.

De Éliane, lesütve szemeit, nagyon ingadozni látszott, midőn Sylvestre kisasszony a társalgásba vegyült oly módon, melyet Raynald minden dicséreten fölül állónak tartott.

— Blanka — mondá — mindig lovagolt így reggelenként fivérével, igaz, kissé későbbben, de kissé korábban vagy későbbben, az nem sokat tesz. A marquisné jobb szerette, ha e séták így reggel voltak, mint napközben.

— Igazán? — mondá Éliane. — S miért?

— Oh először azért, hogy e testgyakorlat ne fényes nappal történjék és azután... a szomszédok miatt.

— A szomszédok miatt?

— Igen, bizonyos volt, hogy ily korán nem találkoznak velük s így kikerülik kritikájukat.

— Minő kritikának lehetett volna kitéve Blanka, ha fivérével sétál?

— Ez nem igen szokás ebben az országban.

— Úgy-e, ez nem aggasztja önt? — mondá Raynald — tudja meg hát, hogy vannak emberek és szomszédságunkban sokat ismerünk, a kik egy korombeli férfit nem tartanak képesnek arra, hogy egy séta alatt egyedül örködjön nővére fölött.

— De akkor ... mondá Éliane.

Raynald szavába vágott.

— Ön nem nővérem, ez egészen más — mondá félig nevetve.

Éliane elpirult.

— Szép ok! — mondá.

— Azaz rossz, igen, megvallom, de komolyan azt hiszem, hogy ez órában elkísérhetem önt, habár ... ön reám nézve semmi más, mint unokanővérem ...

Hangjában volt valami, a mi annyira meghazudtolta ez állítást, hogy Éliane zavarba jött. Néhány lépést tett a ház felé.

— Éliane — mondá Raynald esdeklő hangon — kérem egyezzen bele. Sylvestre kisasszony, kérem, segítsen meggyőzni unokanővéremet, hogy a mit neki ajánlok, teljesen illő dolog.

— Valóban — mondá a jó Sylvestre, kinek talán sem éleslátását, sem bölcsességét nem fogja az olvasó bámulni (de ő e tulajdonságokat sohasem vette igénybe saját felelősségére, midőn jogosan vagy jogtalanul azt hitte, hogy a marquisé által fölállított elvet alkalmaz) — valóban, Éliane, ha a legkisebb vágya van így éhgyomorral lovagolni, nem tudom, miért kéreti magát, mert meg vagyok győződve, hogy a mit a marquisé leányának annyiszor megengedett, az önnek sem lesz tiltva.

Raynald így fölbátoríttatva, nem engedte meg,

hogy unokanővére tovább habozzék s a fiatal leány, végre meggyőzve távozott, hogy felöltse lovaglóruháját, míg Raynald kiadta a rendeletet lova fölnyergeltetésére. Húsz percz múlva egymás mellett ügettek a parkban.

Mindig nagy élvezet lovon szelni a levegőt, mely élvezetet még nagyobbítván az üde reggel, a természet szépsége s a titkos boldogság, mely szívüket eltölté, elég sokáig hallgatagok voltak. Vannak bizonyos benyomások, melyek nem szenvedik meg az azokat kifejezni akaró szavak zaját. Mégis, midőn áthaladtak a határon, mely a parkot az erdőtől elválasztotta, kicsinyenkint meglassították járásukat s míg lovaik puha mohaszőnyeget tapostak s míg a nagy fák között fejük fölött a madarak énekeltek, a szó ajkaikra jött.

— Mily édes óra! — mondá Raynald. — Ez erdő sohasem tűnt föl nekem ily szépnek; e csönd és a fák jó illata, e kellemes és üde árnyék, mindez oly megnyugtató és oly részegítő, különösen a párisi mozgalom és zaj után!

— Pedig azt hittem, hogy ön csak Párist szereti, hogy határozott ellensége a falunak, legalább azt vélem, hogy ezt nem egyszer hallottam öntől.

Raynald kissé elpirult.

— Megvallom... ezt mondtam; s valóban, azelőtt nem szerettem a falut.

— Ezt nem tudom érteni, különösen most, hogy Erlont ismerem.

— Most engem is meglep ez... de ennek sok oka volt... részben talán a bevégzett ügyesség, melylyel anyám ügyeimet mindig vezette. Nagy nehézségembe került volna megszerezni ugyanazon képességet. Még inkább nehezemre esett volna tőle elvenni az uralmat, melyet élvezettel és javamra gyakorolt. Évek multak így s a dolgok maradtak, a mint voltak, midőn húsz éves voltam.

— Pedig szép rendeltetés, élni az embernek otthonában, oly helyen, minő ez és bírva a jó megvalósítására szolgáló eszközöket, a melyről álmodozunk; ez kötelességteljesítés és egyúttal a legnagyobb függetlenség! a határtalan anyagi tevékenység mezeje s mégis nyugalom, mely, azt hiszem, mindig szükséges, hogy a szellem emelkedett és erőteljes maradjon.

— Igen, igen, Éliane — felelé Raynald meghatottan — igaz, a mit ön mond s mindez *ma* világos előttem, de akkor... amaz izgatottság és kíváncsiság uralma alatt voltam, melyet a világ szül és dicsőít, unatkoztam itt egyedül anyámmal, korán reggel visszatértem Párisba, későn jöttem ide vissza, szüntelen jártam-keltem...

— És mit csinált Párisban, Raynald?

Ez egyszerű kérdés zavarba hozta azt, kihez

intézve volt. Kérdé önmagától, vajjon felelhet-e teljes őszinteséggel s találkozhatik-e pirulás nélkül az egyszerű és tiszta tekintettel, mely őt kérdezte.

— Mit csináltam Párisban? — mondá végre — Istenem! Éliane, ha másoktól kérdezné ezt, talán azt mondanák, hogy neim igen feddésre méltó módon töltöttem időmet; azt mondanák, hogy egy ledér, tétlen, bűnös világban élve, kevésbbé voltam bűnös, kevésbbé tétlen, kevésbbé ledér, mint mások; sőt azt hiszem, hogy nagyon jó hírnévnek örvendtem. De ha azt kérdezi, hogy mit gondolok magam, feleletemet megtalálja az utazásban, melyre vállalkoztam, miután három évig ily életet éltem.

— Abban az utazásban, midőn elhagyta Párist és Franciaországot?

— Igen, midőn elmentem, tevékenységemnek igazi táplálékot s különösen gyöngeségemnek szükséges támaszt keresni. Azon időben Armand hosszú utazásai egyikéről tért vissza, hamar észrevette, hogy ferde irányban haladok s a rábeszélés és tekintély ama vegyülékével, mely neki sajátja, megmentett, engem útnak indítva. Szegény Armand! mint óvószert ajánlotta nekem az eszközt, melyet önmaga ép gyógyszerként használt.

Éliane érdeklődött Malseigne iránt. Ehhez talán elég ok lett volna a barátság, melyet Raynald iránta tanusított... De lehetetlen volt benne föl nem

ismerni a fensőbb természetet, mely vonzalmát jó-téteménynyé és megtiszteltetéssé tette a fiatalabb barátra nézve, a ki annak tárgya volt.

— Gyógyszerként? — mondá — minő baj ellen?

— Egy hozzá méltatlan szerelem baja ellen.

— Hozzá méltatlan? — mondá Éliane meglepetve.

Raynald, úgy látszott, megbánta, a mit mondott.

— Rosszul tettem — mondá — árulást követtem el, hogy beszéltem a régi, remélem, végre behegedt sebről, mert Armand volt akkor jó szellemem, mint volt már nem egyszer azelőtt, de visszatérte óta már nem az, a ki...

Raynald egyszerre elhallgatott, mert érezte, hogy szóáradat tört föl szivéből ajkaira s hogy majdnem sokkal többet mondott, mint kellett volna. Szerencséjére e pillanatban egy keresztút-féléhez értek az erdőben s nehéz volt megválasztani az utat azok közt, melyeknek ama hely központja volt.

Raynald pillanatig habozott és maga körül tekintett.

— Ez úton megyünk majd balra — mondá — mely bennünket a park egyik rácsajtájához vezet, de előbb tegyünk még néhány lépést jobbra e vén erdőben... itt vannak e szép fák, melyektől — úgy-e tudja? — Erlon-les-Bois nevét nyerte; most tegyen még egy lépést és tekintsen alá.

Éliane előre hajtotta lovát s így az erdő szélére érve, egyszerre oly látvány terült föl előtte, mely csodálkozó fölkiáltást csalt ki belőle. Ugyanazon táj volt, melyet ablakából csodált; csak hogy e helyről nézve, maga a kastély, mely a folyó mellett ki-magasló domb tetején zöldben állt, volt a fővonal-sok egyike.

— Mily pompás kilátás — mondá — s mily szép innen a kastély egész környezetével! tegnap este legkevésbé sem ítélnék meg.

— Igen, a kastély szép, atyám egészen átépíttette s ő nagyon értett hozzá, de a mit önnek mutatni akartam, az ama kis kastély, mely a folyó tulsó oldalán látható.

Éliane tekintetével követte az irányt, merre unokatestvére mutatott s egy festői külsejű épületet látott, mely a folyó szélén állt, majdnem szemközt Erlonles-Bois-val.

— E lak neve — folytatá Raynald — Erlon-du-Gué, mert épen ama pontján áll a folyónak, a hol egykor ezen átjártak s a hol még ma is át lehet járni, midőn a víz sekély s ha az ember nem akarja megtenni azt a kerülő utat, melyen a hídhöz lehet jutni. Hogy visszatérjünk a házra, nagyatyámnak (és az ön nagyatyjának) egyik rokona, Seuil báró, harmincz éven át bérben bírta. Eredeti egy ember volt, embergyűlölő, hozzáférhetetlen hipochondri-

kus, de nagyon tudományos és a ritkaságok nagy kedvelője, minek folytán a kis ház igazi múzeummal lőn. S tudja, hogyan földöztem föl ezt?

— Gondolom, időről-időre meglátogatva az öreg rokont, mi?

— Téved! sohasem tettem be hozzá lábamat. Nem akart látni közülünk senkit. Mily nagy volt tehát meglepetésem, midőn ez évben visszatérve Franciaországba, megtudtam, hogy Seuil báró meghalt s hogy nekem hagyta a ház egész tartalmát, a mely oly sokáig volt lakóhelye!

— Azt hiszem, nagyon egyszerű eszme volt annak hagyni a butorzatot is, a ki már a falakat bírta, nemde?

— Nem oly egyszerű, mert e butorzat közt nemcsak ritka tárgyak vannak, hanem egy rendkívül értékes könyvtár és drága festmények is. Különben nemcsak végtelen hálával adózom egész életemben Seuil bárónak, de megvizsgálva mindazt, a mit maga köré gyűjtött, az ő ízlését annyira megegyezőnek találom az enyémmel, hogy utólagos vonzalmat érzek iránta s vigasztalhatatlan vagyok, hogy azt életében nem mutathattam ki.

— S mikor vette ön birtokba e kedves halott hagyatékait?

— Nagyon rövid ideje. Nem is sejtve a reám várakozó kellemes meglepetést, nem igen siettem

meglátogatni e helyeket. Emlékszik, Éliane, a napra, melyen beléptem az ön tanuló-termébe, midőn ön egyedül volt ott?

— Igen, emlékszem e napra.

Pillanatig mind a ketten elhallgattak... azután Raynald folytatá:

— Kevéssel azután volt. A tavasz végén, melyet éltem legszebb tavaszának tartok, majdnem oly szép és derült napon, mint a mai, jöttem ide... Gondolhatja meglepetésemet és elragadtatásomat, midőn a gyönyörű lakba beléptem, melynek így tulajdonosa lettem. Az egész napot a drágaságok vizsgálásával töltöttem s végre letelepedtem a báró dolgozó szobájában, hol néhány legszebb festménye s kedvencz könyvei voltak. Kifáradva a vizsgálódásban s kezemben még egy ritka és drága könyvet tartva, elszunnyadtam, legalább azt hiszem, mindenesetre álmodtam, gyönyörű álmom volt. A lenyugvó napnak az ablak színes üvegein át szobámba hatolt sugarai bearanyozták azt s a mély csendben számot adtam magamnak az életemben beállt nagy változásról: eddig ismeretlen érzet boldogsággal s egyszersmind aggodalommal tölté el lelkemet. Iparkodtam kifejezni, a mit éreztem, de senki sem volt ott, hogy megértsen, midőn egyszerre azt vettem észre, hogy nem vagyok egyedül. Ön volt előttem, Éliane, abban a szürke ruhában, melyet

akkor viselt, fürtökben fekete övéig hulló ragyogó hajával s azt mondtam önnek, hogy mindezen világgosságot, mindezen boldogságot, mindezen változást az ön jelenléte okozza!

Raynald elhallgatott s Éliane, miután egy pillanattig szemlélte őt, elfordította szemeit. Mint tegnap este, most is zavarban érezte magát. De a tartózkodás és ön-maga fölötti uralom, melyek daczára a nála néha nyilvánuló függetlenségnek, sőt vakmerőségnek, jellemének fő vonásait képezték, megakadályozták, hogy azt külsőleg mutassa és pillanatnyi csönd után kissé reszkető, de azért nyugodt hangon mondá:

— De remélem, hogy a költői részleteket leszámítva, ez álom meg fog valósulni, mert gondolhatja, hogy a mit nekem e csodás lakról most elbeszél, forró vágyat kelt bennem annak meglátogatására.

A hanghordozás, az édes hang, a nyugodt tekintet magához térítették Raynaldot. Majdnem elárulta magát s későn jutott eszébe ígérete; azért majdnem megkönnyebbült, azt gondolhatván, hogy nem értetett meg s izgatottan és zavarodottan ígérte meg unokanővérének, hogy mennél előbb el fogja vezetni a kis Gué-kastélyba. Azután az idő eljáván, a parkba vezető útra tértek, meggyorsítva lovaik járását; s midőn Raynald unokahugát a kastély kapujánál leszállni segíté, azt képzelte, hogy híven

megtartotta az ígéretet, melyet barátjának tett s melyet egy órával előbb önmagában megújított.

IX.

Liminges marquisné még pongyolában, a hálószobája mellett levő kis teremben, az ép érkezett levelek olvasásával volt elfoglalva, midőn Éliane megjelent. A fiatal leány levetette lovagló-öltönyét s most fehér nyári ruha fedte tagjait, mely még jobban kiemelte a szokottnál élénkebb arcszínét.

A marquisné meg volt lepelve.

— Szép színben vagy ma reggel, kedvesem — mondá, félbeszakítva egy pillanatra a levelek olvasását, hogy őt szemlélje; — úgy látszik, a falusi levegő jót tesz neked.

— Igen néni, azt hiszem, csakugyan; de most a szép színem talán attól van, melyet az erdőben előbb élveztem.

— Már az erdőben voltál?

— Igen . . . Raynalddal, ki egy szép sétalovaglast tétetett velem.

E szavakat Éliane ajkaira ahhoz hasonló érzelem adta, a mely őt gyermeksége óta elkövetett hibái nyílt bevallására bírta. Nem tehetett róla, a séta sokkal is kellemesebb volt rá nézve, hogysem azt teljesen megengedettnek tarthatta volna. Minden-

esetre érzé a szentesítés kieszközlésének szükségét. Azért nagyon megkönnyebbült, midőn a marquisé, folytatva levelei fölbontását, felelé:

— Jól tetted s nagyon örvendek, hogy Raynald ma elég friss volt, hogy téged elkísérhetett.

Újból az olvasásba mélyedt; azután, midőn bevégezte, egy kis asztalhoz ment és elkezdett írni, a nélkül, hogy tovább törődött volna a fiatal leánynyal, a ki nemsokára ép zajtalanul vissza akart vonulni, midőn nénje fölemelte fejét.

— Bocsánat Éliane, már nem gondoltam reád — mondá szórakozottan — de a jövő hét közepe táján vendégeket várok: Longvilliers herceget és nejét, Malseigne-t, mint rendesen, Horace de Trévals-t, azután a szomszédokat, kiknek írnom kell... Végre még tömérdek dolgom van.

— Segítségére lehetek?

— Nem, köszönöm... Ah! de mégis... mondd meg Sylvestre kisasszonynak, hogy jöjjön hozzám...

Azután, mintha egy gondolat villant volna át agyán:

— Nem, nem — mondá — majd magam beszélek vele azonnal... előbb kell, hogy... Menj, kedves gyermekem, most nincs szükségem reád; majd később hivatlak... Töltsd a délelőttöt, a mint tudod, délben reggelizünk. Addig nagyon el leszek foglalva.

Éliane válasz nélkül távozott a szobából s már néhány fokán fölment a széles lépcsőnek, mely szobájába vezetett, midőn észrevette Raynaldot az előcsarnokban; ez gyorsan feléje ment s a lépcső alján levő korlátra támaszkodott, Éliane-t szemlélve, ki a negyedik lépcsőfokon állt.

— Lehet anyámmal beszélni? egyedül van? — mondá kissé zavart hangon.

— Igen, de nagyon el van foglalva. Vendégeket vár a jövő héten.

— Nem tudja, kiket?

— Longvilliers herceget és nejét s azt hiszem, még másokat is.

— Az ördög vigye el őket!

Éliane mosolygott.

— E vendégszerető kívánság daczára nem kétkellem, hogy a legnagyobb udvariassággal fogja játszani a háziúr szerepét.

— Szeretném, ha nem jönne senki, senki a világon. Mindig úgy szeretnék itt lenni, mint most, egyedül anyámmal, Sylvestre kisasszonynyal... és önnel, Éliane!

Éliane nem felelt s lassan folytatta útját a lépcsőn, unokatestvére pedig szemeivel követte őt, mígnem fehér ruhája eltűnt a lépcső fordulatánál. Azután tovament s nemsokára anyja ajtaján kopogtatott.

— Epen jókor jössz — mondá ez vidáman, őt megpillantva. — Ép hivatni akartalak. Komoly beszédem van veled, Raynald.

— Én is, anyám, azért zavarlak ily korán, mert szintén valami fontos mondanivalóm van.

A marquisné meg volt lepetve; Raynald hangja élénk izgatottságot árult el. Egy pillanatig szótlannul szemlélte fiát.

Mondottuk, hogy általában véve nem igen foglalkozott azzal, hogy mások gondolatait leolvassa. De ez inkább ama szokás eredménye volt, hogy a magáét érvényre emelje, mint a mélyrehatolás természeti hiánya. Midőn akarta, sőt majdnem mondhatjuk, *midőn csak arra gondolt*, ép úgy le tudta olvasni, mint mások, a gondolatokat az arczvonásokról, melyeket érdemesnek talált a tanulmányozásra. Raynald arczvonásai most nyugtalaníták.

Daczára, hogy anyja iránt mindig gyöngédséggel, tisztelettel viseltetett, inkább szeretetteljes, mint hódoló volt és anyja nem tudta vele, mint nővérével, közölni saját gondolatának visszfényét. Gyöngéd s egyszersmind heves volt, néha regényes ábrándozásra ragadtatva, mit anyja sajnált, mint betegséget; néha tüzes és meggondolatlan. Anyja képesnek hitte őt arra, hogy az életben nem egy meglepetést szerez számára s e gondolatra gyakran rosszul érzé magát. Jelenleg Raynald, habár mo-

solygott, sápadt és izgatott volt. Mit akar neki mondani? Egy pillanatra azt gondolta, hogy lezárja ajkait, őt megelőzve. De megfontolta a dolgot, el-
tökélte, hogy mit sem tesz, hagyja őt beszélni és
mint mondani szokás, bevárja, hogy mit akar.

Raynald félig ülő, félig térdelő helyzetben volt egy kis alacsony széken, egészen anyja mellett. Megfogta kezét és szótlánul megcsókolta. Szíve dobogott és nyugodtan akart beszélni.

— Hadd halljuk, Raynald — mondá a marquisé, másik kezével fia sűrű hajzatát simogatva. — Mi az? Mi lehet oly komoly mondani valód?

— Igen, anyám — mondá Raynald — a mit mondani akarok, komoly, mert éltem boldogsága függ tőle. De ne félj, nem nyugtalanító vagy irtóztató.

— A dologra, Raynald, a dologra, kérlek.

— Jól van — mondá Raynald, egyszerre gyorsan és határozott hangon beszélve: — huszonhat éves vagyok, meguntam a hányatott és munkátlan életet, melyet élek. Erlon-t elragadónak találom s itt akarok maradni; szóval nősülni kívánok.

— Ej! hát beszélj, te gyermek!... Minek annyi teketória, midőn azt adod tudtomra, hogy óhajtásaimat teljesíted.

Raynald ismét megcsókolta a kezét, melyet a magáéban tartott.

— Köszönöm, oh! köszönöm, anyám — mondá meghatottan. — Igen, te akarod, úgy-e? — Bele fogsz egyezni? mert azt, a kit szeretek, a kit választottam, te is szereted s magad választottad leányodnak!.

A marquisené kivonta kezét fiáéból.

— A kit szeretsz? ... A kit választottál? *választottál*, Raynald, anyád tudta nélkül! ... De hadd lássuk, ki az, kiről beszélsz? ... Talán csak nem ...

Bohó és mégis lehetséges eszme villant át agyán. Eszme, melyet ama könnyűség szült, melylyel képzelte, hogy ítélete mindig a legjobb lévén, másokénak ez előtt önkénytelenül meg kell hajolni. Fia látta a szép Longvilliers Constance-t nővére menyegzőjén, látta és sokáig csevegett vele ... Véletlenül történt ...

De ez ábrándnak nem volt ideje tisztán kidomborodni. Már egy másik név hangzott el Raynald ajkairól. S míg anyja bámulattal ismétlé: «Éliane!..», e névhez hozzáfűzte mindazt, a mit csordultig telt szíve többé nem tudott visszafojtani.

— Igen, anyám, Éliane!... Ismersz-e szebbet, nemesebbet, kedvesebbet... szóval, méltóbbat, a ki leányod lehetne? — Nem mondtad-e ezt még tegnap magad is? — Nem ismételted-e előttem ezerszer, hogy az ő jelenléte hajlékodon az ég áldása? Nem igazán az a nő-e, kit ifjú korom áb-

rándjaiban láttam, melyeket te regényeseknek tartottál s melyek benne teljesen megvalósultak?

Ha a kastély omlott volna be feje fölött, a marquisné nem érzett volna hevesebb megrázkódást. Egyszerre rettenetes akadályt látott föltornyosulni ama terveinek beteljesülése elé, melyek lelkében egyszer kidomborodva, reá nézve törvényekké váltak, melyek előtt minden másnak meg kellett hajolnia. Egy másodperc alatt a gyöngédség, melyet Éliane iránt érzett, ellenszenvvé változott s az iránta teljesített kötelesség édes öntudata lelkiismeretfurdalássá!... Fia bűnösnek és örültnek tűnt föl előtte s mindez érzelmek viharként tombolván szívében, közel volt ahhoz, hogy kitörjön haragja s fiát hosszú időre elidegenítse magától, kemény és jogtalan szemrehányásokkal halmozva el őt. De a marquisné hevessége daczára, nem engedte magát elragadtatni: sőt ellenkezőleg, egészen ura volt önmagának. Tegyük hozzá még, hogy teljesen képtelen volt megérteni a nyelv mélységét, melyen fia beszélt hozzá. Az anyja akaratával ily homlokegyenest ellenkező agyrém csak mulékony lehetett.

Azt gondolta, hogy könnyen czélt fog érni s ezért eltökélte magában, hogy jelenleg nem beszél nagyon komoly hangon s eljárás módjával hamar készen volt.

— Kedves Raynaldom — felelé végre látszólagos nyugalommal, míg fia aggodalommal telten szegzé rá tekintetét — bizonyára érteni fogod, hogy az eszme, melyet ép kifejeztél, sohasem villant át agyamon. Éliane mindenesetre kedves. Magad mondád, hogy szeretem, mint leányomat. De ha valóban az volna, ha igazán nővéred lenne, vele való házasságodat aligha tartanám nagyobb lehetetlenségnek.

— Lehetetlenségnek! — kiáltott föl Raynald.

A marquisé félbeszakítás nélkül folytatá:

— Ő unokatestvéred, atyád borzadt az ily házasságtól s megígértem neki, hogy gyermekeim részére sohasem fogok ilyenbe beleegyezni. Végre, habár nem teljesen vagyontalan, mégis e tekintetben oly aránytalanság van a te helyzeted s az övé között...

Raynald itt hirtelen mozdulatot tett és élénken fölkel.

Anyja meglepetve elhallgatott.

— De végre is, anyám — mondá oly hangon melynek keserűségét enyhíteni iparkodott — e nagy akadályokkal szemben semmibe sem veszi, a mit előbb mondtam?

Most ott állt anyja előtt, lesütött szemekkel, sápadt és elváltozott arczczal. Keze, melylyel az asztalra támaszkodott, megrezgettette a rajta levő tár-

gyakat. A marquisé, szintén megindultan, fölkel s kezét fia vállára téve, szemébe nézni iparkodott.

— És te — mondá — szintén nem veszed semmibe az én helyeslésemet, tanácsaimat, óhajtásaimat? Oly rossz anya voltam, hogy élted legkomolyabb körülményében minden irántam való tiszteletet nélkülözni látszol? Talán a tiszteletteljes bejelentést elégségesnek s beleegyezésemet fölöslegesnek tartod...

— Anyám — mondá Raynald — e szavak nagyon kegyetlenek s nem hihetem, hogy komolyan voltak mondva; jól tudod, hogy irántad táplált tiszteletem és szeretetem sérthetetlen. Ha meg kell is törnie szívemnek, sohasem leszek engedetlen irántad.

A marquisé szóltanul fogadta ez ígéretet s lefegyverzettnek és egyszersmind nyugodtabbnak érezte magát. Korántsem félt attól, hogy fia szíve valóban meg fog törni. Előtte ez teljesen képzelt és a való életben ismeretlen dolog volt. Jelenleg kötelessége volt ismét kezébe venni Raynald sorsának igazgatását, őt okosan vezetni s egy év múlva az hálát fog neki adni s a legboldogabb ember lesz.

Pillanatnyi gondolkodás után komolyan és fiának szemébe nézve, mondá:

— Raynald, szeretném tudni, hogy szándékaidat

tudtára adtad-e unokanővérednek s nem tudja-e meg véletlenül, a mi most közöttünk történt?

Raynald elpirult, de ez inkább a zavar kifolyása volt.

— Nem, anyám, nem adtam tudtára Elianének, mint mondád, *szándékaimat*. Még eddig nincs tudomása a megtiszteltetésről, melyet iránta tanúsítani akartam, következésképp nem is tudom, hogyan fogadta volna ő az értesítést.

A marquisnét nem sérté fiának gúnyos hangja. Elég volt neki a biztosíték, hogy igazat mond.

Tehát semmi sem volt veszve, csak időt kellett nyerni. Még egy pillanatig hallgatott, de észrevevé, hogy fia arcza mindig sötétebb és sötétebb lesz:

— Kedves gyermekem — mondá a tekintély és nyájasság bizonyos vegyülékével, mely szokatlan befolyást kölcsönzött neki azokra, a kik fölött uralkodni akart — eleget mondtam, hogy a dolog megfontolására bírjalak s most hozzáteszem, hogy csak javadat akarván, sohasem fogom megváltoztatni nézetemet. De végre, úgy-e, nincs veszély az együttlakásban? Azt mondod s én elhiszem, hogy nem akarsz irántam engedetlen lenni. Azt mondod s én ezt is elhiszem, hogy Éliane nem ismeri érzelmeidet és a becsület további hallgatásra kötelez. Szeretem hinni, hogy érted ezt. Mára maradjunk ebben. Mindezt később újra megbeszéljük. E héten

más dolgaik vannak s számítok rá, hogy segítségemre leszesz azok illő fogadásában, a kiket várok. Mert végre is, Raynald, te vagy a ház ura.

A pillanat rendkívül meg volt választva, annak megmondására, hogy ő a ház ura, de Raynald ezt nem vette észre. Régóta tudta, hogy anyja nem szereti az oly eszméket, melyek nem tőle indultak ki s el volt készülve, hogy nála élénk ellentállásra talál, még ha végtére siettetné is az ő kívánságait. Jelenleg elvakíttatva a reménytől és megcsalatra a marquisné látszólagos nyugalmától, azt hitte, hogy ellentállása sokkal kevésbbé lesz élénk, mint gondolta. Azért könnyen beleegyezett a még nyolcz-napi hallgatagságba s ez idő alatt arra törekedett, hogy lelkiismeretesen teljesítse a kötelességeket, melyeket anyja a vendégekkel szemben eléje fog szabni.

Távozni készült, ha nem is megelégedetten, de legalább kissé megkönnyebbülten az ép lefolyt beszélgetés után, midőn anyja visszahívta.

— Fölteszem, hogy belátod — mondá — hogy egyelőre tartózkodnod illik a maihoz hasonló reggeli sétáktól.

Raynald nem felelt és távozott, de bizonyos kedélyizgalom folytán, melyet nem tudott elfojtani, sokkal zajosabban zárta be az ajtót, mint akarta.

A marquisé már ismét gondolataiba mélyedve, a zajra fölemelte fejét, az elégtelenség pirja ömlött el arczán, egy köny gördült le arczán és suttogá:

— Oh! ezek a hálátlan gyermekek!

Azután gyorsan megírta a következő táviratot, melyet Malseigne úrhoz intézett:

«Jöjjön mennél előbb, szükségem van önre.»

X.

Malseigne úr nem kapta meg e táviratot a kívánt órában, mert Blanka menyegzője napján ő is távozott Párisból. Bourgogneban fekvő kis birtokára utazott s csak visszatértekor találta meg a reá várakozó levelek közt Raynald anyjának táviratát. Azonnal elutazott s midőn így a marquisé hívására megjelent, a társaság, melyet ez várt, már több nap óta együtt volt Erlonban. Esti kilencz óra után volt. Ma sok szomszéd csatlakozott a rendes vendégekhez, s a szalon ki volt világítva s telve emberekkel, midőn Malseigne, a ház úrnőjét kivéve, mindenkitől észrevétlenül belépett.

— Végre itt van — kiáltott föl a marquisé, fölállva a pamlagról, melyen Longvilliers herczegné mellett ült. — Türelmetlenül vártam önt... Miért jött ily soká... Miért nem felelt?

Miután Malseigne két szóval megmagyarázta

késedelmének okát, a marquisné sietve, halkan folytatá:

— Jelenleg nem mondhatok semmit; de beszélnem kell önnel, Armand. Maradjon ma estére e szalonban, midőn mindenki eltávozott . . . Mennél előbb kell beszélnünk . . .

S nem levén ideje többet mondani, Liminges marquisné elfoglalta helyét a maga körében, míg Malseigne, ki képesebb volt kitalálni, mint a marquisné gondolta volna, ennek aggodalmait, távolról szemlélte, a mi történt s szemeivel azokat kereste, kik e szalonban őt egyedül érdekelték.

Longvilliers hercegnő a marquisné mellett a nagy pamlagon ült s tőlük nem messze voltak Crecy báróné s két-három hölgy a szomszédságból, kiknek egyike ép oly föltűnő volt öltözéke, mint élénk arczvonásai által. Ez l'Heris-né, egy fiatal özvegy volt, ki az egész környéken ép oly elegáns, mint előkelő nőnek tartatott, a mi talán igazabb lett volna, ha a kis C. város, a hol lakott, elég távol lett volna Páristól, hogy soha kisértetbe ne jöhetett volna, ott keresni ép úgy szellemességét, mint piperéit, a helyett, hogy saját magából merítette volna. Ez eljárás által sokat vesztett természeti értékéből, a nélkül, hogy mást nyert volna. Szóval fárasztó volt, különösen azokra nézve, a kiket kiválóan mulattatni akart. Mégis néhány pillanatig valami elég

eleven fecsegés által sikerült neki maga mellett tartani a fiatal háziurat, Trévals urat, Longvilliers herceget s még másokat, de a két előbbi csakhamar a szalon háttérébe vonult, a többiek követték őket, a herceg pedig des Fougères báróhoz ment, kinek a környéken birtoka volt s kivel néha Párisban találkozott. L'Heris-né mellett nemsokára csak két fiatal szomszédbeli lakó — rendes bámulói — maradt, kiknek egyike, Edgard des Hayes úr, elég naivul azt hitte, hogy ő benne ama nagy világ igazi visszfényét látja, a mely után vágyódott s melytől a kegyetlen sors őt távol tartá; a másik fiatal író volt, ki őt választotta muzsájául s tőle kapta az ihletéseket, melyeket az maga gyűjtött az *értelmi tűzhelyénél*, miként Fleuriet Oszvöld magát kifejezte, valahányszor Párisról beszélt. De a jelen pillanatban egyik sem volt előnyben. Raynald nemes vonásai s arisztokratikus magatartása, valamint Trévals úr előkelő fesztelensége a két falusi bámulóra nézve kevésbbé hízalgő gondolatokat és összehasonlításokat szültek l'Heris-né lelkében. Azért csakhamar otthagyta helyét, hogy Longvilliers kisasszonyhoz, Éliane-hoz és des Fougères-né két leányához csatlakozzék, kik egy eddig zárt, de most ép fölnyitott nagy zongora körül voltak.

Longvilliers kisasszony ismételt kérések után, melyeknek sokáig ellentállt, végre beleegyezett,

hogy magát hallassa s most a zongorára téve kezeit, nagy *maestria*-val s oly módon kezdett meg egy preludiumot, hogy figyelmet keltsen és csöndet idézzon elő. Azután e pompás preludium után Chopin egy tanulmányát játszotta, azzal a képességgel, melylyel ma oly sok előkelő fiatal leány és nő bír s melylyel azelőtt csak művészeknél lehetett találkozni. Éliane, mögötte ülve, szokása szerint egyszerűen öltözködve, kissé halványan és komolyan, rendkívül feszült figyelemmel hallgatta őt s midőn bevégezte, oly őszinte és élénk csodálatnak adott kifejezést, hogy ez a szép Constance-nak jobban hízelgett, mint a többi hallgatók tapsai. A megelőző napokon jónak tartotta az őt ostromló kéréseket megtagadni, szokása lévén mindig így kéretni magát és végre csak kellenlenül engedni. Azért az ép aratott tapsok és a hozzá intézett esdeklések daczára, fölkelt, hogy odahagyja a zongorát, midőn Éliane karjára tette kezét s őt a zongoránál tartotta.

— Oh! kérem — mondá — játszék még, esedezem, azt hiszem, mintha életemben először hallanék zenét.

Constance eléggülten és meglepetve állt meg. Sohasem történt meg vele, hogy társnői közül valaki így lelkesült volna játékától s Éliane szavainak világos őszintesége különös és szokatlan gyönyör-érzetet okozott neki.

Mosolyogva visszaült a zongorához s ama *szöveg nélküli románczok* egyikét játszotta, melyeknek titokzatos nyelve ezerszer ékebben szóló, mint a költészet lehetne, melyet helyettesít: ily zene hallatára öröm és aggodalom, remény és szomorúság hozza rezgésbe a szív minden húrját s kétségkívül ezért hat meg oly mélyen. Éliane dobogó szívvel, könnyelábadt szemekkel hallgatta; s habár a darab végeztével nem tudott egyebet mondani egy «köszönöm»-nél, ez egyszerű szó kifejezése szerfölött nagy hizelgés volt oly fülre, mint Longvilliers kisasszonyé, mely elég gyakorlott volt a beszéd értékének megítélésében. Azért egyszerre megváltoztatta modorát és kedélyhangulatát. Eddig fagyos fönséggel válaszolt Éliane tartózkodására. Hozzá volt szokva, egyedül tündökölni, vagy legalább könnyen elhomályosítani mindenkit, most pedig ösztönszerűleg érzi, hogy a figyelem kevésbbé kizárólagosan összpontosul benne, mint rendesen. Trévails úr kétszer volt szórakozott, míg vele beszélt s Raynaldnál, a betanult udvariasság daczára, nem volt meg az a bizonyos sürgés-forgás, melyet tőle várt. Habár nagyanyja egy szót sem szólt neki hallgatag beleegyezéséről Liminges marquisé még nem formulázott szándékába, Constance eléggé megértette, hogy jelenleg amaz esetleges találkozások egyikéről van szó, melyek a döntő értekezé-

seket megelőzik s melyek bizonyos esetekben megengedik azt mondani, hogy «a fiatalok már rég ismerik és szeretik egymást». De Raynald magaviselete nem volt teljes összhangban e helyzettel. Ez gondolkodóvá tette őt és kedélyhangulatán meglátszott. Azonban jelenleg mindezt elfeledte; az önzés elégtétve, melyet Éliane benne keltett, lerontá az akadályt, mely őket eddig elválasztotta s a szép Constance hirtelen oly kegyes lőn iránta, mint a milyen ellenkező eddig volt.

— A mint látom, ön szereti a zenét? — mondá.

— Oh igen! nagyon.

— S zenész ön?

— Egy keveset énekelek s középszerűen zongorázok. Elég jól, hogy magamat kísérni tudjam.

— Énekel!... Oh! akkor énekeljünk együtt egy duót. Minő darabokat tud ön?

— Oh! én nem tudok semmi divatosat, csak svéd, vagy angol régi népdalokat, egyházi énekeket, balladákat.

— Angol zene!... Rettenetes!... Hogyan, ön nem tud semmi olaszt, semmi németet?

Beszédközben Constance élénken átfutotta egy jegyfüzet tartalmát, míg Éliane szemmel kísérte a darabokat, melyeket az átnézett.

— Ezt az egyet ismerem, mondá — ujjával mutatva — a szöveg francia, de a zene német.

— Mendelsohn e duóját? Ön ismeri? pompás! ez egyike azoknak, melyeket legjobban szeretek. Minő hangja van önnek?

— Minő hangom?

— Igen, soprano? contralto? mezzo-soprano?

— Én nem tudom...

— Mit sem tesz. Énekelje a második részt, nekem soprano-hangom van s mindig az elsőt éneklek.

Longvilliers kisasszony visszaült a zongorához. Hangja nagyon közönséges volt, de tudott énekelni s a művészet az éneklésben a természet fölé emelte, legalább ő meg volt erről győződve és mit sem félt az Éliane-nal való összehasonlítástól, a kinek tapasztalatlansága nyilvánvaló volt. Ez, a nélkül, hogy csak eszébe is jutott volna magát kéretni, egyszerűen azonnal fölkelte és a zongora mellé állt.

Éliane ruhája fehér selyem volt s egyedüli ékül nyakán az aranymedaillont viselte, melyet sohasem tett le. Mindazáltal korántsem szorította hátterbe őt a pipere, mely társának szépségét emelte, s ketten elég szép képet alkottak, mely méltó volt a körülállók figyelmére. A társalgás az egyes csoportokban megszűnt. Mindenki a zongora köré gyűlt, Trévals úr a lehető legközelebb foglalt helyet Éliane mellett, míg Raynald elég távolban állt, szemben az éneklőkkel, félig elrejtve az ablakfüggönyök által, Malseigne szóltanul ment hozzá.

Longvilliers kisasszony játszotta a ritornellt s el-
 éneklé az elsőt, ez után Éliane elkezdte a maga ré-
 szét. Természetes és tiszta hangja első megcsöndül-
 tére Constance meglepetve mozdulatot tett; midőn
 Éliane néhány ütemet egyedül énekelt, halkan sut-
 togá: *Bravo!* Végre, midőn a darabnak vége volt,
 e pillanatban minden mást felülmuló művészi érze-
 tével fölkelte és átölelte Éliane-t, oly természetes és
 kecses lelkesültséggel, mely magát is elragadóvá
 tette s a két leány egyszerre teljes összhangban volt.
 Éliane érzi, hogy eddig elég hideg csodálata társ-
 nője iránt majdnem rokonszenvvé változott és
 Longvilliers kisasszonynak lenéző modora egy pil-
 lanat alatt a legnagyobb barátságosságnak engedett
 helyet.

— Önnek gyönyörű hangja van — kiáltott föl —
 bűn volna ezt nem művelni. Okvetetlen kell, hogy
 olasz zenét halljak öntől.

— Nem tudok olaszul.

— Mit sem tesz, majd megtanítom. Önnek oly
 füle van, melynek segélyével könnyen elsajátítja a
 kiejtést. És én dicsekszem ama ritka érdemmel,
 hogy az enyém kitűnő, legalább, mikor éneklek,
 mert az igazat megvallva, nagy zavarba jönnek, ha
 két olasz szót kíséret nélkül kellene kimondanom.
 Tehát megegyezünk, úgy-e? Holnap megkezd-
 jük az első leckét.

— Kész örömmel — felelé Éliane, elragadtatva e nagy kegyességtől és készen ezt viszonzni. — De kérem, üljön vissza a zongorához, hadd halljam önt még egyszer

Constance nem tagadta meg kérését. Jó kedve volt, meg volt elégedve az elért hatással. Szokása ellenére játszott, a nélkül, hogy kéréte volna magát s tetszelgőleg ment át egyik darabról a másikra, környezői kíváratára; s időről-időre röpke tekintet vetett maga körül, hogy lássa, kik figyelnek legjobban. A néhány lépésnyire álló Raynald vonásai árnytalanok voltak, de magatartása meglepte őt. Komoly és mozdulatlan volt s élénk és visszafojtott izgatottságban látszott lenni, a mi neki nem tetszett vissza. Ha figyelmesebben szemügyre vette volna őt, kevésbbé lett volna elégült, mert észre vette volna, hogy a szemek, melyeket önmagára irányzottaknak vélt, távolabbra néztek s e pillanatban feszült figyelemmel kísérték Horace de Trévals mozdulatait. Ez, midőn Éliane a zongorától néhány lépésnyire ismét leült, hirtelen oda hagyta eddigi helyét. S most Éliane székének hátára támaszkodva, egész halkan beszélt vele. Mit mondhatott neki?...

Eleinte Éliane, előre hajolva, nem látszott reá hallgatni, csak Constance-ot hallgatta s egészen elmerülni látszott a zenébe. De Raynald őt egyszerre

csak kiegyenesedni és fejét pirulva megfordítani látta. Nemes és büszke arczéle meglepetést fejezett ki s ajkai néhány szót mondtak, melyeket ő nagyon szeretett volna megérteni ... Talán e célból akart néhány lépést előre tenni, minek következtében kijutott volna a függöny árnyából, midőn egy kezét érzett vállán s fülébe e szót hallá súgni: *Vigyázz.*

Reszketve fordult meg.

— Ön az, Armand! De megijesztett!... Mindazáltal nagyon örülök, hogy önt láthatom — folytatá megszorítva barátja kezét — nagyon sok mondani valóm van.

— Gondolom és rajta leszek, hogy meghallgassalak.

— Mikor beszélhetünk?

— A mikor akarod.

— Ma este?

— Ma estére már van egy légyottom.

— Légyottja?

— Igen, itt e teremben... anyáddal.

— Akkor, Armand, okvetlen azonnal beszélnem kell önnel. Az est szép, menjünk ki a kertbe sétálni, ott nagyon jó lesz, itt megfulladok.

Talán nehezebben távozott volna onnan, ha Éliane vele szemben és Trévals úr mellette maradt volna, de Éliane fölkelt s egy pillanatra eltűnt

szemei elől. A zongora egy nagy könyvtár nyílt ajtaja előtt állt, a mely kevésbbé volt megvilágítva, mint a terem. Éliane arra ment, hogy a másik oldalon foglaljon helyet, a hol Constance mellett ismét megjelenni látta őt. Az utóbbi e mozdulatot egyedül amaz óhajnak tulajdonítá, hogy a zongorához akar ülni, a melynek húrjai még rezegtek egyes ujjai alatt. Trévals úr eltűnt a könyvtár háterében s Raynald nem látta őt többé.

A két barát csakhamar a kastély és a pázsit közt elnyúló széles fasorban volt... a hold fölkelte, az éj illatos és derült vala.

Raynald vallomásai nem vártak magukra, szűksége volt helyzete föltárására s ezt hévvel, szenvedélylyel, keserűséggel tette, míg Armand őt nem ugyan nyugtalanság, de meglepetés nélkül hallgatta.

— Anyád megtagadja beleegyezését? — mondá végre szomorúan — tudtam, előre megmondottam, Raynald, most emlékeztetek reá! Szegény Éliane! — tévé hozzá halkan.

— Engem kell sajnálni, Armand; engem egyedül — mondá Raynald hevesen — mert szenvedek.

Malseigne alig észrevehető mozdulatot tett, mely meglepetést fejezett ki.

— A mi őt illeti — folytató Raynald — mi sem zavarta meg szívének derült egét. Ön nem fog

ebben kételkedni, ha figyelmesebben szemügyre vette őt... Ő nem szeret senkit... legalább remélem, de tegnap óta kínpadon vagyok. Trévails csak azért jött, hogy hozzá közeledjék, ez világos. Anyám észrevette s bátorítja őt. Ezzel felel az óhajokra, melyeket előtte föltártam!... s kétségkívül, hogy engem szórakoztasson, arra kényszerít, hogy reggeltől estig foglalkozzam a vendégekkel, kiket tudtom nélkül ide gyűjtött. De türelmem elfogyott... Szeretem Éliane-t s ha elvesztem őt, Armand, elveszett ember vagyok...

Armand félbeszakítás nélkül hallgatta őt. Némi szünet után mondá:

— És Longvilliers kisasszony?

— Longvilliers kisasszony?... ismétlé Raynald csodálkozva. — Mi köze neki ahhoz, a mit most önnek mondtam? Ő egészen közömbös előttem.

Most Malseigne-on volt a sor, csodálkozni e felelet fölött. Nem értette, hogy a marquisné mit sem szólt fiának terveiről s még kevésbbé, hogy ez nem találta ki azokat.

Mig egy pillanatig bizonytalanságban volt, hogy mit kelljen mondania, nagy zaj és nevetés lőn hallható. A szalon minden ablaka egyszerre megnyílt s a társaság, melyet a szalonban hagytak, a kertbe rohant és zajosan véget vetett a két barát beszélgetésének. A teremben csak két-három egyén maradt,

kik féltek az esti légtől s közöttük Longvilliers herczegné, a ki távolról hasztalan kérte unokáját a maradásra.

— Constance!... mily meggondolatlanság!... ily hirtelen kimenni a teremből, hol az ember el van zárva a friss levegőtől. Constance! megtiltom! Jöjj vissza, akarom, legalább vedd rád köpenyedet...

De Constance már sokkal távolabb volt, hogyszem meghallotta volna. Éliane nem késett őt követni, de mégis meghallá e hívást s visszatért, hogy magához vegye a fehér cachemire-köpenyt, melyet a herczegné unokájára akart adni. A marquisné ekkor megállítá őt még egy pillanatra, hogy vállaikra egy nagy fekete csipkesált tegyen, melyet önmagáról vett le. E rövid késedelem folytán Éliane elvesztette azok nyomát, a kikhez csatlakozni akart. Constance kijelentette, hogy a folyó partjáig akar menni s Raynald akarva, nem akarva, kénytelen volt oda elvezetni az egész társaságot a legrövidebb úton. Ezért majdnem azonnal el kellett hagynia a nagy fasort, a hol voltak s egy másik nagy fákkal beárnyékolt útra térni, úgy, hogy midőn már kint voltak, Éliane senkit sem vett észre, bármily élénk volt is jelenleg a hold világa. De nem-sokára figyelmesen maga elé tekintve, azoknak egyikét vélte visszajönni, a kik Constance-t követték. Azt gondolta, hogy ez észrevette távollétét s őt

érte küldte, miért is néhány lépést tett a közelgő felé, de midőn már oly közel volt hozzá, hogy megismerhette, hirtelen megállt s a helyett, hogy folytatta volna útját, a kastély felé fordult s be akart menni a terembe, nem is gondolva arra, mikép fogja kimagyarázni e hirtelen visszatérést, midőn nevét kiejteni hallja valakitől, a kit a fal árnyában, a melyhez támaszkodott, nem vett előbb észre.

— Éliane!... Hogyan! ön itt egyedül? Azt hittem, hogy elment azzal a víg sereggel.

— Malseigne úr!... Oh! hála Istennek — kiáltott föl Éliane az öröm és megkönnyebbülés oly kifejezésével, mely meglepte azt, kihez intézve volt. — Kérem jöjjön velem, adja karját, menjünk hozzájok. Mind a folyó partján vannak.

S nem várva be a feleletet, karját az övébe ölté s a nagy fasor felé vonta.

Néhány lépésnyire találkoztak Horace de Trévals-lal. Ez meg volt lepette és zavarodva; de fölismerve Malseignet, készséggel nyújtá kezét feléje.

— Attól féltem, kisasszony, hogy egyedül maradt hátra s visszajöttem önt keresni, mert a fasor nagyon sötét s a gyalogút, mely a folyóhoz vezet, nagyon nehéz.

— Köszönöm uram! — mondá Éliane, még jobban megszorítva Malseigne karját, hogy meggyorsíttassa vele lépteit.

— Nem tudtam, hogy ön itt van Malseigne, folytatá Horace. — Mióta van itt?

— Csak egy órája.

Folytatták útjokat. Trévails úr szótlanul haladt Éliane mellett. Végig mentek a földött fasoron, azután a gyalogútra tértek, a mely valóban majdnem veszélyes volt ez órában a világítás mellett, mely majd fénynyel árasztotta el, majd a legfeketébb homályba burkolta őket. Éliane oly gyorsan haladt, hogy az őt támogató kar nélkül ezerszer megbotlott volna... Végre egy, a folyó partján álló boglárfához értek, a mely körül több ülőhely volt. A kilátás innen nagyon szép volt s a kastély lakói szerettek ide jönni leülni. E helyen voltak Constance és mindazok, kik kíséretében voltak.

Éliane hozzá ment és vállaira tette a nála lévő köpenyt. Constance elfogadta azt, csak egy főhajtással fejezve ki köszönetét. E pillanatban élénken beszélt Raynaldal s nem szakítá félbe beszédét.

— Három ló! mondja ön. Három nyerges ló, melyre nők ülhetnek?... Ez több, mint kell. Akkor, Liminges úr, miért ne tennénk egy sétát holnap reggel, mielőtt meleg lenne? Meghalok a vágytól s jó mamám meg fogja engedni, mert bizonyos vagyok benne, hogy l'Heris-né asszonyosság szívesen lesz kísérőm.

L'Heris-né lelkesült beleegyezéssel felelt.

— Azután az egyik kisasszony — folytatá Constance — des Fougères Flóra vagy Hermin kisasszony talán csatlakozik hozzánk.

— Egyik sem tud lovagolni — felelé fagyosan des Fougères-né, ki észrevéve, hogy leányai eltűntek, a folyó partjáig követte őket.

De fázott, ez éji sétát ép oly kellemetlennek, mint illetlennek tartotta; s kedve különben sem volt valami nagyon derült. Leányait mindenütt szépségnek tartották s ma ezt senki sem látszott észrevenni.

— Ha gyakorlott lovaglónőt keres — folytatá csipősebb hangon — itt van Liminges kisasszony, a ki, mint hallottam, fölülmulja a leghíresebb amazónokat.

Korántsem volt szándéka kiemelni Élianet, de e nyilatkozat egészen ellenkező hatást idézett elő, mint a melyet várt.

— Valóban! tehát önnél semmi képesség sem hiányzik! — kiáltott föl Constance élénken fordulva Éliane-hoz. Azután nem is várva feleletre, folytatá: — Akkor annál jobb. Hárman leszünk és egyikünk férjezett nő. Különben a jó papa is igen szívesen lovagol még s midőn csak egy órai sétáról van szó, ez nem fárasztja ki őt. Ő tanított engem lovagolni ... Tehát velünk fog jönni, ha megkérem s a mamának semmi kifogása sem lesz.

Most menjünk hamar vissza, nehogy nagyon megharagudjék s holnap reggel Liminges úr, oda lemegyünk, úgy-e? — Ujjával az épen szemközt fekvő kis Erlon-du-Gué kastélyra mutatott, mely a hold fényében élénken kitűnt az őt környező zöldeből és virágok közül, mely alatt a folyó, mint ezüst szalag kigyózott.

Raynald igent hebegett, de nem igen gondolt Constance-ra. Szemeit jelenleg Éliane halavány arczára irányzá, a ki a boglárfa törzséhez támasztva fejét, melyet nagy fekete fátyol fődött, mely fehér ruháján majdnem a földig hullt, hasonlított a német legendák ama jelenségeinek egyikéhez, melyek szépségük daczára a szerencsétlenség előhírnökei. Szemeit a folyó tulsó partjára szegzé s míg Raynald tekintete az övét követte :

«Tous deux pensaient, je crois, la même chose!»*

Igen, mindketten ama boldog sétára gondoltak, mely nem ismétlődött többé s tán mindkettőjüknek eszébe jutott a terv, melyet e napon alkottak, hogy együtt meglátogatják a kis Gué-kastélyt!... E nap óta változás állt be. Ezt ő csodálkozással és némi bánattal, Raynald sebző aggodalommal érzé. Még közel voltak egymáshoz, de már el voltak választva. Éliane nem tudta, miért, Raynald nagyon is jól

* Azt hiszem, mindketten egyet gondoltak.

tudta s valószínűleg Éliane is csakhamar megtudta volna, ha Reynalldnak lehetséges lett volna elmondani neki szíve érzelmeit, melyeket elhallgatni ígért!

De okvetlen uralkodnia kellett önmagán és fölvennie álarczát. Mindnyájan fölkerelkedtek, hogy oda hagyják a folyó partját. Reynalldnak, miként előbb, a csapat élére kellett állni, karját nyújtva Longvilliers kisasszonyának és l'Heris-né követte őket kíséretével. Malseigne, ki Élianet nem tévesztette szem elől, egy lépést tett előre, hogy ismét elfoglalja mellette a védő szerepet, melyet az neki osztott. De egy súlyos kar visszatartá őt s egyszerre hatalmába keríté az övét. Des Fougères-néé volt.

— Uram, segítsen, kérem! Képtelen vagyok egyedül menni e göröngyös úton...

S előre küldve leányait, erősen rátámaszkodott a karra, mely kénytelen-kelletlen, nem tagadhatta meg tőle segélyét s így vezette az emelkedőn. Éliane utolsó maradt a hirtelen elindulásban s maga mellett csak Trévals urat látta.

Azért gyorsan és egyedül előre ment. De az emelkedő alján Horace elérte.

— Szabad, kisasszony, karomat ajánlani.

— Köszönöm, Trévals úr, de nélkülözhetem az ön segélyét, lábaim biztosak s megszoktam a rossz utakat.

Valóban, egyedül és biztos léptekkel haladt előtte. Horace szótlanul követte őt. De a magasba érve, közeledett hozzá és a nélkül, hogy karját ajánlotta volna, mellette haladt.

— Éliane kisasszony — mondá végre — mivel egy pillanatra egyedül beszélhetek önnel, engedje meg, hogy ezt bocsánatkérésre használjam.

— Valóban semmit sem tudok, mit önnek meg kellene bocsátanom; nem gondolom, hogy meg akart engem sérteni, de ha kedvemre akar tenni, ne beszéljen többé úgy hozzám, mint reggel és előbb a szalonban. Most ne beszéljünk erről többet s legyünk jó barátok.

— Nem, ki kell mentenem magamat, meg kell mondanom, miért mertem önnel arról beszélni, a mit érzek. Tudom, hogy hallgatnom kellett volna mindarról, a mit kelleme, szépsége...

— Trévals úr — mondá Éliane türelmetlenül, igazán nem illik, hogy az után, a mit előbb mondtam, tovább is ily hangon beszél velem.

— Hadd végezzem be. Azért mertem így önhöz beszélni, mert azt hittem, hogy ön, nem Franciaországban nevelkedvén, nem fog ezen csodálkozni s hogy közvetítő nélkül intézhetem önhöz a kérést, melyet a mi szokásaink szerint először nénjéhez kellett volna intéznem.

Horace de Trévals tulajdonkép lehetetlennek

hitte, hogy az, kinek e magyarázatot adta, komolyan megharagudnék. Talán megváltoztatta volna nézetét, ha a homály nem akadályozza meg, hogy Éliane vonásait észrevegye. Ez először felelet nélkül gyorsabban haladt; azután, midőn kisebb lőn a távolság, mely őket az előttük haladóktól elválasztá, hidegen mondá:

— Ebben csalódott; távol nevelkedtem ugyan, de francia nő vagyok s nem ismerem más ország szokásait.

Éliane-nak, midőn így felelt, egyetlen gondolata az volt, hogy Trévals úrtól szabaduljon. Szerencsétlenségére, szavai egészen más hatást idéztek elő, mint a melyet várt. Horace nem tudta vagy nem akarta hinni, hogy visszautasíttatik; azért nem úgy értelmezte Éliane szavait, hogy terveit föladja, hanem, hogy azokat máskép érvényesítse.

Midőn a szalonból távozott fiatalság oda zajosan visszatért, Constance azonnal megragadta a szót. Először, hogy nagyatyját ügyének megnyerje; azután hogy engedélyt kérjen Longvilliers herczegétől, végre, hogy a marquisné beleegyezését kieszközölje. Ez, habár kissé meg volt lepetve, nem boszankodott a terv miatt, melyet fia helyeselni látszott s a melynél fogva ez kénytelen lesz különösen Longvilliers kisasszonnyal foglalkozni. Még inkább

helyeselte azt, midőn Éliane, Constance minden kérése ellenére, engedélyt kért és kapott, hogy a sétától elmaradhat.

Végre megegyeztek, hogy Longvilliers herczeg kísérni fogja unokáját, s hogy a lovagló-társaság többi tagja lesz: l'Heris-né és Raynald, Trévals gróf és Edgar des Hayes úr, a ki sietett kijelenteni abbeli szándékát, hogy részt vesz benne.

Des Fougères-né és leányai ekkor bucsút vettek a marquisnétől, a nélkül, hogy az estélyről oly kellemes emléket vittek volna magokkal, mint rendesen. L'Heris-né ellenben vidáman távozott kis kocsijában, kalapjának fehér tollai lebegtek az éji szellőtől s megigérte, hogy pontosan megjelen a holnap légyottra.

Távozásuk után az est oly későre járt, hogy a marquisné fáradt levén, azonnal visszavonult lakosztályába, azt izentetve Malseignenak, hogy elvárja őt magához másnap reggel, a séta alatt, a melyre ő sem akart elmenni.

XI.

Másnap reggel az ég felhőtlen volt, mint tegnap. A szép napok ama sorozatainak egyike volt, a melyek midőn beállnak, még a mi éghajlatunk alatt is örökkétartóknak látszanak. A természet

ünnepet ül. Az ég mosolyog s úgy látszik, mintha sohasem kellene elborulnia. Az ember úgy várja a nap visszatértét, mintha sohasem látott volna vihart, vagy mintha sohasem kellene látnia. Szóval ilyenkor, mint mindig és mindenben az ember biztonságban ringatja magát, a melyről tudja, hogy hiú, mihelyt reá gondol. De az ember nem akar rágondolni, mert e feledés nélkül e földön az emberi szív számára nem volna semmi öröm, s mert örülni akar. És ebben igazsága van a szegény szívnek, habár a leggyakrabban csalódik az órában és eszközben.

Éliane, ablakánál állva, távolról nézte a lovaglótársaság lassú távozását az erdő felé. Constance szebb volt, mint bármikor, sötétszínű ruhájában, melynek egyszerűsége pótolta a legnagyobb eleganciát; jobbán Raynald és balján Longvilliers herczeg, kinek katonás magatartása nem árulta el korát. Mint több más királypárti, résztvett a császárság nagy harcaiban, s megőrzött bizonyos marciális kifejezést, melyben még észrevehető volt a társaság jó modora, a melynek, mint ezzel dicsekedett, hű képviselője volt. L'Heris-né, ki kevésbé korrektül volt öltözve, mint társnője s nagyon kétes ízlésű tollal díszített kalapot viselt, követte őket, Edgar des Hayes kíséretében. Trévals úr zárta be a menetet.

Ez volt az, a mit Éliane, a nélkül, hogy nyíltan bevallotta magának, előre látott és ösztönszerű sejtelve igazolva lőn: Raynald nem fog egész reggel távozni Longvilliers kisasszony mellől s őt az egész séta alatt Trévals úr kísérte volna.

— Jól tettem, hogy itthon maradtam — suttogá, távozva az ablaktól, bánat nélkül s mégis sóhajtv. Azután vette kalapját s egy könyvet, hogy a kertbe menjen. De útközben hasznos szórakozást talált kissé zavart gondolatai ellen, melyek háborgatták. A levelek ép megérkeztek s még az előcsarnokban levő asztalon voltak rendezve. Éliane észrevett közöttük egyet, mely neki volt címezve: örömmel vette magához, mert megismerte Blanka írását, s ez volt az első levél, melyet unokanővére férjhezmenetele óta neki írt. A marquisné minden nap kapott levelet leányától, a ki két napi tartózkodás után új lakában, férjével elutazott, hogy a mézes-heteket így élvezzék. De a fiatal utazó-nő eddig még nem talált időt arra, hogy «kedves Éliane»-jának megírja azt a «hosszú levelet», melyet az anyjához írt levelekben naponként megígért. E levél most kezei közt volt s Éliane a kertben akarta azt elolvasni s ezért egy árnyas és illatos helyen levő padhoz menni, a hol gyakran időzött már munkájával vagy könyveivel. E pad a nagy fasor egyik végén volt s a ki oda akart jutni, el kellett haladnia a

kastély egyik homlokzata előtt. Nénje földszinti, nyílt és a kertre néző ablakaihoz érve, hallá, hogy a marquisné élénken, a szokottnál emelkedettebb hangon beszél, melyet néha félbeszakított egy másik nyugodt és komoly hang, melyben Malseigne úréra ismert. Éliane távozott a kastélytól, úgy, hogy az ablaktól a fasor egész hossza elválaszsa. De nem tudta magát megtartóztatni, hogy menetközben egy tekintetet ne vessen a szalon belsejébe, mert Malseigne-nek szokatlanul éles hangja folytán a következő szavakat hallhatta: «Egy szót se többet, asszonyom!» melyeket most mély csönd követett.

A marquisné, karszékében ülve, háttal volt fordulva, de keze az asztalra volt helyezve s Malseigne, állva, azt ép megragadta oly ember tekintélyével, a ki akaratának érvényt akar szerezni. Rendesen oly nyugodt arcza föl volt dulva. Éliane-t ez meghatotta s oly nagyon reszketett, midőn a padhoz ért, hogy alig bírta feltörni a levelet, melyet kezében tartott. Miről lehetett szó? S mi volt az, a mi úgy megzavarni látszott a látszólag oly nyugodt és önmagán annyira uralkodni tudó férfit, minő Malseigne volt? Alig tudta eltávolítani a találkozó gondolatokat, melyeket az ép érzett meglepetés szült keblében, s nagy fáradságába került, míg figyelmét végre a levél tartalmára tudta irányozni.

Hagyjuk őt lassankint ez olvasmányba elmerülni,

s ez idő alatt térjünk vissza a kis szalonba s a beszélgetésre, mely ott végbe ment.

Nem adjuk e beszélgetést elejétől, csak ama pillanattól kezdve, melyben Éliane a főntebbi szavakat véletlenül meghallotta.

— Armand — mondá végre a marquisé hosszú szünet után — ön csodálatot kelt bennem és mondhatom, hogy lesujt engem. Hogyan! önnel szemben, kit mint fiút tekintek, vagy legalább is mint olyat, ki elég fiatal, hogy Raynaldnak testvére lehetne, önnel szemben mérlegelnem kell szavaimat, s már nem mondhatok önnek, a mi nekem tetszik?

— Ezt nem — felelé Armand kurtán — ezt nem, asszonyom, esedezem!...

Hirtelen elhallgatott, leült, az asztalra támaszkodott, fejét két kezébe rejtve. Egy pillanat mulva nyugodtabb hangon folytatá:

— Bocsánatot kérek, igen, önnek igaza van s én rosszul tettem; mondjon, mondjon mindent, a mit csak akar. Joga van hozzá.

Kezével végig simítá homlokát, mintha le akarná törölni az érzett fölindulás nyomait.

— Nemcsak lesujt ön engem — folytatá erre a marquisé komolyan — hanem mióta ismerem önt, első ízben tűnik föl előttem ön megfeythetetlenek... Valóban, ön előbb egy okos férfiú ajkairól

a legmeglepőbb dolgokat mondotta nekem s midőn én azokra természetes erélylyel feleltem, ön csöndet akart nekem parancsolni, vagy legfőlebb kegyelemből engedett szólnom. Lesz szíves megmagyarázni, mit jelentsen ez?...

Armand fölemelte fejét s az egyenes feleletet kikerülve, hévvel mondá:

— Mi meglepő van abban, asszonyom, ha azt mondom önnek, hogy Éliane ígésző szép, hogy Raynald szereti őt, hogy ez egyesülés boldogságuk lenne s önre nézve is annak kellene lennie?

— És én — mondá a marquisné oly hangon, mely nem ugyan maró, de néha fagyos és metsző lőn, mint az aczélkard — én azt kérdelem öntől, mi meglepő van abban, ha arra emlékeztetem önt, hogy tíz éve ön is oly rettenetes szerelmes volt egy szép nőbe, kinek kezét anyja öntől megtagadta? Mely megtagadás... a jövő bebizonyította, önt nagy szerencsétlenségtől sőt nagy becstelenségtől mentette meg, Armand!

Armand ismét összerezsent, mintha éles tűr szúrta volna meg; de habár halásápadt volt, hamar visszanyerte megszokott önuralmát, s egy pillanat múlva majdnem nyugodtan mondá:

— Ismétlem, ön mindent mondhat nekem, *ezt* ép úgy, mint a többit. Csakhogy ön nem ismeri a történetet, melyről beszél.

— Hogyan? — mondá a marquisné élénken — nem tudom, hogy ön nőül akarta venni a szép d'Aigremont Laurát, ki azután Therignyné lőn s később.

Armand ismét megállítá őt, de több szelidséggel.

— Elég, az egekre kérem. Hadd beszéljek én róla. Ismétlem, hogy e történetet nem ismeri ön; s én, ki tudom, sohasem beszéltem róla.

— Megvallom, ez az első eset, s ha talán szerénytelen voltam, bocsásson meg. De ön kényszerített ennyire. . . .

— Megbocsátok, annál is inkább, mert habár e régi seb ismét egy fölkiáltást csalt ki belőlem, midőn ön azt előbb váratlanul érintette, mégis meggyógyultam. Igen — ismétlé — teljesen meggyógyultam, s a szenvedés már csak emlék.

Egy pillanatig hallgatott, azután nem sokára minden zavar, de nem minden keserőség nélkül folytatá:

— Beszéljünk hát első szerelmemről, mert nem tudom, miért vitte ön a beszélgetést e tárgyra, s mert ön ebben érvet keresett az enyéim megdöntésére.

— Igen, eszébe juttatni akartam, hogy akkoron a szenvedély elvakította önt, s hogy d'Aigremont-né okosan cselekedett, midőn megtagadta

öntől leánya kezét s ezzel önnek nagy szolgálata-
tot tett.

— Talán. De igazán hiszi ön, hogy e beleegye-
zés megtagadása a leányára nézve sértő előrelátás-
ból és boldogságom iránti mély érdeklődésből
eredt?

A marquisné nem felelt.

— Az igazság ez. Az elbeszélés nem hosszú s
gyorsan elvégzem. Aigremont földje, mint ön
tudja, az enyémmel határos. Laurát gyermeksege
óta ismertem. Nem emlékszem a napra, melyen
szeretni kezdettem őt s a melyen, azt hiszem, az ő
szíve is egészen az enyém volt. Midőn tizenhét
éves lőn, a nélkül, hogy világosan kimondottuk
volna, jegyeseknek tekintettük egymást. Azért
bizonyos, megvallom, elég balga biztossággal men-
tem egy napon az Aigremont-kastélyba, hogy Laura
kezét anyjától megkérjem. Ő megtagadta azt, habo-
zás nélkül, a reménynek még csak árnyékát sem
hagyva meg nekem. Ön kitalálja, miért.

— Nem, egész biztossággal nem.

— Oh! oly okokból, melyeket ön nem fog
rosszaknak tartani. Habár nem vagyok rang nélküli,
de nem is vagyok nagy uraság, s habár nem
vagyok szegény ember, szegény parti vagyok, míg
Laura... (Ön talán nem igen fogja elhinni, de
elfeledtem őt.) Egyetlen leány, roppant gazdag s

elég előkelő születésű lévén, hogy igénye lehetett a legelőkelőbb házasságra s a legnagyobb birtokra Franciaországban, nem lehetett egy egyszerű falusi szomszéd neje, ez az egész. Miként Mercutio mondja, a sebről beszélve, melyben meghal: «Nem oly mély, mint egy kút, nem oly széles, mint egy templomajtó, de épen elég». D'Aigremont-né éleselműsége nem ment sem tovább, sem magasabbra, sem mélyebb nem volt ennél, de elég volt.

Liminges marquisené hallgatott. Gyöngéden szeretete Armandot, oly nagyra becsülte őt, hogy szokása volt azt mondani, hogy hozzá hasonló embert nem igen lehetne hármat találni az életben. Mindazáltal e pillanatban érzé, hogy ha d'Aigremont-né helyett hozzá jött volna leányát megkérni, ő is úgy felelt volna, mint az.

— Ellenvetés nélkül távoztam tőle — folytató Armand. — A rácsajtónál Laurával találkoztam. Kezében virágokkal telt szalmakalapját tartá. Fehér ruhája, rendetlen haja, még gyermeteg arczkifejezése, látásomra csodálkozó és megrémült két nagy szemei (mert gondolom, hogy arczom föl volt dülva), mindez sokáig be volt vésődve emlékezetembe fájdalmas szívóssággal... Reszketve monda nekem: «Istenem! Armand, mi baja?»... Megfogtam kezét, megcsókoltam és «Isten hozzád»-ot mondtam neki. Semmi többet és haza tértem, hol

majdnem meghaltam... Mihelyt fölépültem, elutaztam s öt évig nem láttam őt viszont.

— Emlékszem, ez volt első utazása.

— Igen, akkor körülutaztam a világot s Franciaországba csak akkor tértem vissza, midőn azt hittem, hogy teljesen elértem a célát, melyet e hosszú számkivetés által szándékoztam. Elutazásom után egy év múlva megtudtam, hogy férjhez ment Therignyhez. Ez nem volt vele születésre egyenlő, de oly vagyonnal bírt, melyet ma minden büszkeség óhajt s melyről minden kritika hallgat. Hozzá szoktam őt új nevén nevezni, olvastam az újságokban a fiatal pár által adott fényes ünnepélyek leírását. Házuk olyan volt Párisban, a hol a leggazdagabbak gyűltek egybe, s hol a legelőkelőbb világ volt látható... Midőn visszatértem, erősen meg voltam győződve, hogy veszély nélkül láthatom az elegáns és nagyvilági nőt, a kinek, úgy látszott, semmi közössége sem volt azzal, a kit szerettem... Viszontláttam őt... ön kétségkívül emlékszik rá ez időszakból.

— Mindenesetre, s mint mindenki, eiragadónak találtam őt.

— Igen, de az a szépség és az a ragyogás nem hatottak reám: igazam volt, nem ő volt. Szünet nélkül mozgásban, körülvéve a legveszélyesebb hódolatokkal, társul, de nem védőül bírva a férjet,

a ki örülésig büszke volt szépségére s hitetlen vagy közönyös a veszélyeket illetőleg, a melyekben forgott. Veszély nélkül találkozhattam vele én is s majdnem fagyosan néztem, mint rohan az örvény felé.

— Emlékszem minderre, Armand. De emlékszem arra is, hogy ez nagyon rövid ideig tartott. Egy hónappal később ön ismét elutazott. Visszatértekor, két évvel később, mindennek vége volt s én nem beszéltem önnek róla, mert akkor senki sem beszélt róla soha. Tudja, miért; azt is tudja, hogy én, ki önt akkor is szerettem, mint most, miért áldtam és áldom még most is d'Aigremont-nét, hogy nem egyezett bele az ön házasságába azzal a...

— Hadd végezzem be — mondá Armand, őt félbeszakítva, megújuló izgatottsággal, a melyen már nem tudott uralkodni — azután sohasem fogunk erről beszélni. Egy nap véletlenül, szükségtelen mondanom, hogy hol, néhány pillanatra közel jutottunk egymáshoz s habár ez nagy tömegben történt, úgy beszélgettünk egymással, mintha egyedül lettünk volna. Első ízben beszélt velem tanúk nélkül és fesztelenül s ekkor egyszerre fölleltem benne azt a kedves, gyermeteg, bizalmas Laurát, a kit bálványoztam... A mit e pillanatban nekem mondott, lángra gyújtá egész valómat; mindazt el kellett volna előttem hallgatnia. Boldogtalan volt,

élete üres volt, nem volt többé az, a mi egykor. Nem tudta elviselni, a mivé lett. Végre: «miért utazott el, Armand, vagy miért nem jött vissza?» E szavak egybefoglaltak mindent s e szavak örültté tettek engem, mert igazak voltak... Igen! — folytatá hevesen, megszorítva a marquisné kezét — még most is azt mondom, az Isten színe előtt! ha reám bízott volna ifjúsága, ha megengedték volna nekem, hogy az életben vezére legyek: ma is éretnyes és tisztelt volna, meg lett volna mentve a szégyentől és haláltól!

— De — mondá a marquisné — visszanyert befolyása daczára sem sikerült önnek őt...

Armand ismét majdnem kijött a sodrából, de uralkodott magán.

— Hallgasson végig, asszonyom! Nem nyertem vissza befolyásomat, nem is akartam. Igaz, hogy beszéde által meghatva, egy pillanatig eszemben volt, hogy védőül mellette maradok. Kért, hogy legyek barátja; én a dolgot lehetségesnek tartottam és maradtam. De csakhamar beláttam, hogy ámtottam magamat, hogy a baráti cím tör lesz nekem is, meg neki is. Végre, hogy azt csak úgy érdemelhetem meg, ha megválok tőle. Megtettem. Ekkor Raynald is velem utazott. Két évig nem hallottam kiejteni nevét. S aztán tudja, hogy sohasem beszéltem róla.

— Eltűnése után — mondá a marquisné — eleinte mély titok, azután a feledés fátyola fedte sorsát. Therigny úr eltűnt ugyanakkor, a mikor a neje s midőn öt évvel később visszatért Párisba, már ismét nős volt. Sürögtek-forogtak e második nő körül s nem gondoltak többé az elsőre. Csak határozatlanul mondták, hogy rosszul és szerencsétlenül végezte életét.

Armand elsápadt és vonásai összehúzódtak, mint beszélgetésük kezdetén.

— Rosszul — mondá zavaros hangon — igen, úgy végezte, a mint azon a lejtőn végeznie kellett, nagyon szerencsétlenül, sőt, fájdalom! rettenetesen! . Mégis, — folytatá szemeit az égre emelve, — csak ebben van némi vigasztalásom és reményem! . . .

— Mit akar ezzel mondani, Armand? Nem ismerem a tényeket; beszélje el nekem ma, a mint történtek.

— De kétségkívül tudja ön, hogy férje elégedetlenkedve és nyugtalankodva — nagyon későn — egy idegen gyakori látogatásai miatt, a ki házibárátjukká lőn, hirtelen elhagyatta vele Páris s őt Dél-Franciaországba vitte, a hol Marseilletől nem messze egy villája volt?

— Igen, ezt mindenki tudja, de többet nem, csak azt, hogy férje özvegy lőn.

— No hát . . . egy napon váratlanul Marseillebe ment. Hajóra ült, hogy Livornóban egyesüljön azzal, a kitől férje elválasztá. A hajó, melyen volt, ködös éjben közeledve a kikötőhöz, egy másikkal, mely onnan kijött, összeütközött. E rettenetes összeütközés elég nagy zajt csinált, hogy ön bizonyára emlékszik reá; minden hirlap telve volt vele.

— Valóban, emlékszem, de nem tudtam, hogy ő a hajón volt.

— Férje meg tudta akadályozni nevének föl-
említését. Csak annyit tudtak, hogy elhagyta őt és meghalt; nem tudták, hogy ő ama szerencsétlen hajón volt s hogy a rettenetes katasztrófa áldozata lőn!

— Szegény Armand, ez borzasztó! . .

Pillanatnyi csönd állt be. A marquisé igazán meg volt hatva s Armand, megrendülve az emlékek által, melyeket elbeszél, alig tudta folytatni.

— Oh! igen, borzasztó — szólalt meg ismét végre. — De hiszem, hogy az Isten, ki ítél és büntet, ki lesújt és megbocsát, irgalmának titkait rejti e rendkívüli és rettentő aggodalmak alatt, melyektől az ész visszaborzad; hiszem, hogy ily pillanatok kiengesztelhetnek egy egész életet; hiszem, hogy megnyithatják az eget! Remélem és hiszem végre, hogy az a szerencsétlen, ezeket átélve, irgalmat talált és megnyerte bocsánatát! E gondolat,

mint fölülről jövő világosság ragyogta át lelkemet és száműzte a kétségbeesést! . . .

A szokatlan tűz egy pillanatra ismét föllobbant Armand szemében, azután kialudt s tekintete ismét nyugodt és mély lőn, mint rendesen.

Azellágyult marquisné szóltanul szorítá megkezét.

— Mily lelke van önnek, Armand! s mily páratlan szive! . . .

Armand szóltanul ragadta meg az övét szorító két kezét, tisztelettel megcsókolta, azután mondá:

— No hát! ha méltónak tart egy kis vonzalomra és bizalomra, ha mint mondotta, csakugyan ifjabb testvérének vagy idősb fiának tekinthetem magamat, engedje most azt kérdezniem öntől, vajjon nem hiszi-e, hogy d'Aigremont Laura boldogtalan anyja ma némi bánattal gondol az egyszerű és békés sorsra, melyet én készítettem volna szegény gyermekének?

— Mindenesetre elhiszem, a szegény nőt nagyon sajnálom.

— Ha így van, asszonyom, oh! mindenre kérem! ön iránti szeretetemre, Raynald iránti testvéri vonzalmamra, mindannak nevében, mit magam szenvedtem, s félek, hogy ő is szenvedni fog, ne szerezzen magának hasonló bánatot. Derült és feddhetlen életére ne hozzon lelkiismeretfurdalást, mely azt mindvégig zavarná s mely oly lélekre, mint az

öné, elviselhetlen kín lenne, esedezem, hallgasson reám!

Armand hangja tüzes volt s míg beszélt, szemei nyugtalanul kérdezve függtek Liminges-né tekintetén. De nem lelte föl azon a keresett feleletet.

— Ugyan, Armand — mondá kissé türelmetlenül hátradőlve karszékében — ne legyen oktalan. Az Isten tudja, hogy az ön elbeszélése meghatott engem, hogy sajnálom önt, szegény barátom s hogy sajnálom a boldogtalan anyát. De valóban nem értem, minő következtetést akar ön vonni mind-ebből, vagy hogy minő összeköttetést keres ön a szomorú történet és a között, a mi engem illet. Megvallom, ez esetben a dolgok rosszul fordultak, de d'Aigremont Laura helyében sok leány nagyon boldog és nagyon becsülétes lett volna.

— Tudom, asszonyom — mondá Armand majdnem fagyos hangon — vannak leányok, kik mindenbe beletalálják magukat, csak a keret, melyben éltek helyet foglal, fényes legyen s csak ne legyen éltökben semmi sem nehéz és sebző. Sok ily család van, melyek nem tartoznak a legrosszabbakhoz. Személyes tapasztalatom daczára, mely bennem ellenkező fölfogást kelthetne, beismerem, hogy az anyák, általában véve, okosan vezetik leányaikat s okosan teszik meg helyettök a választást, melyet nekik nem engednek megtenni.

— Örülök, hogy legalább e pontra nézve egyetértünk.

— Megtámadtam-e önt ezért valamikor? Nem tapsoltam-e Blanka házasságának? Nyugtalankodtam-e csak egy pillanatig is a gyermek boldogsága miatt, kit, tudja ön, úgy szerettem, mint testvéremet.

— No hát, akkor engedjen cselekednem.

— Ez egészen más, higgye meg, asszonyom. Raynald azokhoz tartozik, kiknek más boldogság kell; a kiknek különösen szabadság kell, a mely e téren az oly jellemeknek, mint ő, elkerülhetetlen dolog! Tudom, hogy sokan szívesen lemondanak róla s engedik szívöket vezetetni. Annál jobb, vagy annál rosszabb rájuk nézve. De kérem, ha Raynaldé erősebb, ne büntesse érte. Ha nemesen, őszintén tud szeretni, az ég szerelmére, tisztelje benne ez érzelmet.

A marquisé elfeledte meghatottságát s a társalgás oly fordulatot vett, mely mindig jobban és jobban kihozta türelméből.

— Raynald érzelmét!... mondá gúnyos hangon. — Valóban, Armand, elég korosnak hittem önt arra, hogy többé ne beszéljen így hozzám s hogy tudja, mit érnek nála az ily érzelmek. Valóban! ki volnánk téve annak, hogy szép bolondságokat hagyjunk helyben, ha számbavennők fiaink érzel-

meit, midőn azt mondják, hogy szerelmesek; s a mi Raynaldot illeti, ez már nagyon messze vezetne bennünket! Ön ép oly jól tudja, mint én.

— De asszonyom — felelé Armand oly hévvel, melyről nem adott számot önmagának — valóban a bolondságok vagy képzelődések közé sorozható az, a mit fia most érez? Lehet-e érte gáncsolni? Nem természetes, nem észszerű-e, hogy csodálja, tiszteli, szereti Eliane-ban az oly ritka tulajdonok egyesülését? Hogyan nem érti meg, hogy ha Raynaldnak nem akarta megengedni, hogy őt szeresse, sohasem kellett volna megengednie, hogy őt lássa!

A marquisné, hátradőlve karszékében, összefont karokkal, látszólag félig lezárt szemekkel, nagyon figyelmesen szemlélte Armandot, míg így beszélt.

— Kedves barátom — mondá végre könnyed mosolylyal — tudja, hogy ön, oly hévvel védve Raynald ügyét, reám azt a hatást teszi, hogy ön a legékesebben szóló barát, de egyszersmind a legkevésbé tapintatos vagy okos ember!...

Alig mondta ki e szavakat a marquisné, már is megbánta, mert hatásuk majdnem nagyon is tullótt az előre látott czélon.

A meglepetés és boszuság heves mozdulata után Armand vonásai nagyon komoly kifejezést öltöttek.

— Szabad kérdenem, marquisé — mondá fagyos hangon — mit jelent e célzás?

Ama nap óta, melyen Armand tizenöt éves korában úgyszólván tagjává lőn a Liminges családnak, csak ez egyszer beszélt vele ily hangon. A marquisé meg volt lepetve és zavarba jött.

— Semmit — mondá. — Semmit, egyszerű tréfa volt!

— Tréfának nevezi ön a sérelmet?

— Sérelmet? Ugyan, Armand, mi lelte önt? Micsoda rossz szellem bújt önbe?

Armand valóban elvesztette rendes hidegvérét. Mintegy magánkívül felelé:

— Az én szemeimben az! s kell hogy ön a legméltatlanabb és legostobább embernek tartson engem, hogy ezt arczomba meri dobni!...

— Armand!...

— Vagyis inkább nem, most értem, kegyetlen kibúvó lyuk, hogy ne kelljen számba venni, a mit előbb mondtam s hogy engem elhallgattasson. Legyen, asszonyom, nincs több mondani valóm. Csak emlékezzék szavaimra s fontolja meg azokat, Raynald iránti barátságom késztet, hogy önt mindenre kérjem! s ha nem lesz hatásuk, adja az ég, hogy élte utolsó napjáig ne legyen oka megbánnia.

E szavakat mondva, fölkelt és távozott, a nélkül, hogy a marquisenének időt engedett volna a feleletre.

XII.

Mialatt e beszélgetés végbement, Éliane, nem is sejtve a vihart, a melynek oka volt és azokat, melyek reá vártak, másodszor olvasta el Blanka levelét az elégtéttség és meghatottság bizonyos érzetével, a melyet első pillanatban nem egészen igazolt az egyszerű levél.

— Kedves Éliane — írta Blanka — kétségkívül csodálkozol hallgatásomon, s talán nyugtalankodnál, ha anyámnak naponként küldött leveleimből (az egyedüliekből, a melyeket írni időm volt) nem tudnád, hogy csak egy napot töltöttünk Crecyben ... (Crecy! később beszélni fogok róla s különben majd magad is megítélheted!) s azután Olaszországba utaztunk. Most csupán azt akarom neked elmondani, hogy eddig csak Flórenczben voltunk és Rómát néztük meg, csupán két napot töltve az egyikben, négyet a másikban és Comoba menekültünk, a hol most pihenünk, habár távolról sem vagyunk védve a melegségtől, a mely oly gyorsan visszakésztetett bennünket. Mindazáltal Rómában és Flórenczben láttuk mindazt, a mit látni lehetséges volt, korán reggel elkezdve sétáinkat s késő

este végezve. De megtudtam: először, hogy nem vagyok kíváncsi; másodszor, hogy nem tudok mindent, a mit tudni kell, hogy az ember a művészek iránt érdeklődjék; harmadszor, hogy nem vagyok annyira jártas a dologban, a melyek Olaszországban minden időben történtek, hogy azonnal eszembe jusson, mit jelentenek az előttem kiejtett híres nevek (különösen a középkoriak, mert a római történetet illetőleg emlékezetem nem egészen oly ingatag). S a mi a képtárakat illeti, megvallom, reám azt a benyomást tették, mintha mindannyian ugyanazon festményeket és ugyanazon szobrokat tartalmazzák. Te bizonyára ostobának fogsz engem tartani, Éliane, te, ki annyira érdeklődöl mindezen dolgok és minden ezen helyek iránt, a melyeket sohasem láttál s a melyeknek nevét kívülről tudod! . . . de neked igazat kell mondanom. Tudod, hogy sohasem voltam tettető, különösen veled szemben, a ki engem úgy szeretsz, a milyen vagyok s a kit én szintén úgy szeretek, a milyen vagy, szellemeddel, mely nem ejt zavarba engem, okosságoddal, a mely nem rettent vissza s azzal a nem tudom mivel, a mi az életet oly édessé teszi a te jelenlétben s a mit, tudd meg, sohasem tudnék sokáig nélkülözni. S mégis boldog vagyok, Éliane-om! Férjem szeret s úgy látszik, nem talál bennem hibát, valamint én sem találok ő benne. Mindabban, a mit főntebb

mondottam, egyetértünk. Egyetértünk a szép vidékek csodálásában, a melyeket bejártunk, de különösen egyetértünk abban, hogy sietünk visszatérni Crecybe. Yves új ültetvényeket csinál ott. Iskolát épített; végre sok ezer dologgal foglalkozik, a melyek engem ép úgy érdekelnek, mint őt s a hely, a hol csak egy napot töltöttem, szebbnek tűnik föl előttem mindazoknál, melyeket azóta láttunk. De mulattunk, mindenütt temérdek bevásárlásokat téve lakásunk butorzására és szépítésére. Tudod, Yves mennyire ért hozzá s mily jó ízlése van az ily dolgokhoz; hallatlan a gyertyatartók, szőnyegek, butorok, himzések száma, melyeket vásárolt! Nagy tükrök, négerek, ámorok, különösen egy szekrény, minőt még sohasem láttál! Szóval, mind a ketten jobb szeretjük a boltokat, mint a képtárakat. Igazán, mire való is, szemlélni azt a sok szép tárgyat, melyeket nem bírhat az ember soha? É helyett... sokkal nagyobb mulatság visszatéréskor a kastélyban szétosztani csecsebecséinket. És aztán, Éliane, téged ott viszont látni, mert, hisz tudod, anyám megigérte, hogy októberben eljő veled Crecybe. Yves boldog lesz, ha titeket ott fogadhat: nekem pedig kell-e mondanom, mily örömet okoz? Nem, úgy-e? mert te tudod s szeretem hinni, hogy magad is örömet érsz, ha a viszontlátásra gondolsz.

Hű kis Blankád.

Látni való, hogy e levélben semmi nevezetes sem volt s Éliane mégis meghatottan és gyöngéden szorította ajkaihoz, mert Blanka eléggé meg volt boszulva a pillanatnyi feledésért, melyet Éliane elutazása napján elkövetett!... Amaz est s a rá következő regg óta minden megváltozott rá nézve, oly módon, melyet még csak homályosan érzett s melynek okát épen nem értette. Nemcsak azt vette észre, hogy Raynald csak zavarodottan beszél vele, hanem Liminges-né sem volt már iránta ugyanaz. Eddig érzelmetli és helyeslő tekintete megváltozott... Majd nyugtalanul kísérté őt, majd fagyosan állt meg rajta. Éliane, ki gyermeksége óta komoly, de jóakarattal és gyöngédséggel telt légkörben élt s a ki abban, melybe azután átvitetett, nemcsak föltaálta egyiket is, másikat is, most ahhoz hasonló érzetet érzett, melyet a hideg és ködös ég alj kelt azokban, kik a déli melegséghez és világossághoz szoktak!...

Sokáig maradt ugyanazon helyen, elmerülve gondolataiban. Végre lassan visszatért a kastélyba, midőn a perronra érve, hallá a lovaglótársaság zaját s megállt, hogy bevárja.

Raynald ugrott le először lováról, hogy Longvilliers kisasszonynak segélyére legyen a leszállásban; de ez őt tekintetre nem méltatva, nagyatyja kezét fogta meg és könnyedén leugrott a földre.

Kezében nagy rózsacsokor volt, melylyel versenyzett arcának színe, de annak gőgös és elégedetlen kifejezése folytán az élénkség növekvését nem lehetett egyedül a séta, sem az idő hatásának tulajdonítani. Longvilliers herczegnek sem igen volt jókedve. Trévals pedig elég komoly volt, de észrevéve Éliane-t, homloka azonnal földerült. Tüstént hozzá ment, üdvözlé őt az udvariasság és önteltség ama keverékével, mely magatartását rendesen jellemzé, azután halkán, a következő érthetetlen szavakat intézte hozzá:

— Remélem, hogy önt megértettem s nemsokára eljöhettek kegyelmemet kinyerni.

Éliane meglepetve tekintett reá, de ha tudta volna is, mit feleljen neki, nem lett volna ideje, mert Constance már megfogta karját, hogy őt magával vigye a szobába.

Midőn a lépcső magaslatára értek, Longvilliers kisasszony, csokrára mutatva, mondá neki:

— Nézze, Éliane, ezek ritka virágok, vegyen egyet . . . És odaadta neki.

— Ritka virágok . . . e moha-rózsák!

— Igen, ritkák, nem hiszem, hogy ma találna csak néhányat is a divatos, szép kertekben. De ez a kis kastély, melyet meglátogattunk, körül van véve ilyenekkel s az ön szép unokatestvére, kértemre, sziveskedett nekem e csokrot készíteni. *Kértemre,*

— ismétlé gőgösen — mert magától nem jutott eszébe!... Egy pillanatig hallgatott s tán azonnal bővebb magyarázatot is akart adni, midőn a csengetyű megszólalt s észrevette, hogy alig van ideje a reggelihez átöltözködni.

— Később majd találkozunk, Éliane, a nagy szalonban, leczke-óránkra s akkor kedvünkre cseveghetünk. Most meg kell magamat szépítenem, s erre csak egy félórám van.

Constance eltűnt s Éliane egy pillanatig mozdulatlanul és gondolkodva állt ott, kezében a rózsával, azután keblére tűzte azt és lement a szalonba. Vég-tére is, nem ő töltötte-e legjobban a reggelt?

E gondolat, mely fölvidítá lelkét, nagyon meg lett volna erősítve, ha tudja és hallotta volna, a mi jelenleg Longvilliers ur és neje lakosztályában végbe ment.

— Mit mond ön? — kiáltott föl a herczegné, míg férje egy karszékben elterülve, csizmáit veregette a korbáccsal, mely kezében volt. — Bizonyos ön benne?

— Azt hiszem, kedves barátnőm, hogy bízhatik bennem ily esetben, nem igen valószínű, hogy csalódom. Hisz mondtam önnek, előreláttam az egészet.

— Mondotta... előrelátta, mindig ez a refrain, midőn a dolgok rosszra fordulnak; — mondá neje keserves hangon.

A hercegné csüggeteg és beteges asszony volt, kit idő előtt megöregített a fájdalom egyetlen fiának elvesztése fölött, kit Afrikában megöltek és kinek neje, miután Constance-nek életet adott, egy hónapra rá meghalt. E kis árva gondozása és nevelése rá nézve mindig inkább bú volt, mint vigasz s óhajtotta unokája férjhezmenetelét, nemcsak, hogy sorsát biztosítsa, hanem hogy maga is megszabaduljon a felelősségtől, mely gyakran súlyos teherként nehezült rá.

— Igen — ismétlé türelmetlenül — ez az ön szokása, ha a dolgok rosszra fordulnak.

— Rosszra vagy jóra — felelé a herceg — én ritkán csalódom sejtelmeimben, az bizonyos s előre mondtam, ne fogadja el Liminges-né meghívását, míg egészen bizonyos nem lesz, hogy fia vele egyetért. Mivel pedig nem ért egyet, a mint megmondtam, Canstance-ot mennél előbb haza vinni óhajtom.

— De hogy lehet föltételezni ily valószínűtlen dolgot?

— Valószínűtlen vagy nem, előrelátónak kellett volna lenni s a mint én akartam, csak Liminges kérése után jönni ide s nem előbb.

A hercegnő ugyanazon hangon, habár élénkebben felelé:

— Ön nagyon kemény irántam, Longvilliers úr.

Legalább be kellene látnia, hogy ez esetben nem bánom, hogy mielőtt lekötöttem volna magamat, ide jöttem és megnyugtatót szereztem magamnak a felől, hogy e hely valóban

— Olyan, a milyennek ön előtt lefestették, oh igen, bevallom, kedvesem, ebben igaza van.

A hercegné ez engedménnyel megelégedve, élénken folytatá:

— És mivel (habár mi néhány évig kissé visszavonultunk) egykor benső viszony uralkodott a két család között, a marquisé meghívása nagyon természetes volt s így az én elfogadásom is; annál is inkább, mert Párisban észrevettem, hogy a fiatal ember nagyon tetszik Constance-nak.

Longvilliers úr vállat vont.

— Mint neki tetszenék minden más, ha Liminges alakjával, nevével és vagyonával bírna: ő nem egyedül bír ez előnyökkel. Különben nem erről van szó, hanem arról, hogy ma reggel ki kell jelenünk Liminges-nének, hogy holnap utazunk.

A herceg csak akkor beszélt így, ha ellentmondás nélküli engedelmességet kívánt. A hercegné, habár élénk ellenszenvvel, kénytelen volt parancsa teljesítésére gondolni s az udvariatlanságtól való örökös félelme folytán, mely küzdött az előre nem látott vereség által sértett büszkeségével, az egész reggeli alatt oly szórakozott volt, a mi a jelenlevő-

ket sokkal jobban meglepte volna, ha magok is nem lettek volna ma többé-kevésbbé azok. Valóban azoknak kellett lenniök, hogy nem vették észre Longvilliers hercegnél a szemöldök összehuzódását, a mi nem volt szokása, a hercegnénél a szokottnál nagyobb rosszullétet; Constance-nál a rendes gög-jével párosult lenéző magaviseletet. A marquisné észrevehetőleg ideges volt s Éliane nem kevésbbé, mert Trévals úr nagyon zavarta őt szavainál még érthetlenebb új magaviseletével.

Habár nem ült mellette, mégis szüntelen hozzá iparkodott intézni szavait; s miután végre Éliane kénytelen levén neki felelni, feléje fordítá fejét, egy érzelemmel és bizalommal telt tekintettel találkozott, mely rendkívül meglepte és zavarba hozta őt s biborpiros lőn, midőn észrevette, hogy Raynald meglátta zavarát és tudja annak okát.

Az egyetlen személy, ki teljesen jól érezte magát s ki ma a fecsegést nem tartotta szükségtelennek, l'Heris-né volt. Nem mintha meg lett volna elégedve a séta-lovaglással, melyen nem igen foglalkoztak vele, de végre is részt vett benne, ismét szép társaságban volt s ez elég volt neki. Ezentul az Erlon-kastélybeli társasághoz tartozónak fog tekintetni és senki sem fogja tudni, hogy ott hidegen bánnak-e vele, vagy hódolatokkal halmozzák el, mert maga Edgar úr nem igen fogja elbeszélni

(habár eléggé érezte), hogy csak azért nem szorítatott ki, mert senki sem kísérlette meg helyét elfoglalni. Malseigne nem jelenván meg, a marquisné hívatta őt; de azt hozták neki hírül, hogy a tizenegy órai vonattal Párisba utazott. A marquisné eltitkolta boszuságát, melyet neki ez elutazás okozott s azt nagyon egyszerűnek mondotta, mert Malseigne gyakran távozott így szó nélkül s ép úgy vissza is tért; de Raynald nem tudta eltitkolni meglepetését. Tudta, hogy Malseigne-nek beszélnie kellett anyjával a séta ideje alatt. Tudta, mi volt beszélgetésük tárgya s e hirtelen elutazás oly jelentőséget nyert szemeiben, hogy felhők borultak már kissé derült arczára s az éjsötét lőn.

Végre befejeződött a reggeli, mely végtelen hosszúnak tűnt föl a legtöbb étkezőnek s midőn már a könyvtárban voltak (hol a délelőttiöt rendszeren töltötték), a herczegnő a háziasszonyt egy ablakmélyedésbe vonta, hol minden bevezetés nélkül, habár nagy zavarban, tudtára adta neki, hogy «bizonyos váratlan dolog miatt» kénytelenek tőle holnap reggel búcsút venni.

A marquisné fölfogta, mit jelent ez s egy pillanatra elvesztette önuralmát.

Megragadta a marquisné kezét.

— Kérem! — mondá halkan — kérem! ne hártározzon még semmit. Szabadjon legalább azért

esedeznem, hogy ma estig ne változtasson semmit tervein.

Alig tudta, hogy mit remél... sőt még azt sem vette észre, hogy jelenleg úgy beszél a hercegnével, mintha már megegyeztek volna a tárgyat illetőleg, mely mindkettőjüknek szívéen feküdt, de a melyről eddig egy szót sem szóltak egymásnak.

— Ma estig? — mondá a hercegnő, ujjászületni érezve reményeit s kissé megfélekedve méltóságáról.

— Igen, ma estig.

A hercegné az engedményt kiegyeztetni iparkodott a férje rendeletei iránti engedelmességgel.

— Jól van — mondá — abban maradunk, hogy holnap reggel elutazunk, de ha ön óhajtja, estig erről mit sem szólunk.

Megszorították egymás kezét és Liminges-né ismét fölkereste l'Heris-nét, a kit elutazásáig mulattatnia kellett. Raynald, ujsággal kezében, nem igen volt segítségére. Constance duzzogó és elégtelen arczczal, egy könyvvel az egyik ablak mellé vonult vissza. A herceg kivezette nejét s a kertben keresztül-kasul sétálva, beszélgetett vele... Egyedül Éliane segített kissé néniének, midőn jelentették, hogy a kis kocsi előállt.

L'Heris-né azonnal fölkel, mert egy óra óta az oly tiszta ég felhőkkel volt borítva, a lég nyomott

és fojtó volt s minden azt jelenté, hogy ha nem siet haza, a vihar útközben meglepi.

Raynald ekkor eldobta hírlapját s egyszerre rendkívül udvariassá léve, készséggel ajánlta karját szép szomszédnőjének, a ki azt készséggel elfogadta, a nélkül, hogy kételkedett volna az élénk elégtételségről, a melylyel tőle búcsút vett s kezével kecses «Istenhozzád»-ot intve neki, távozott.

Raynald néhány pillanatig kint maradt, az eget szemlélve, a mely nem volt sötétebb és zavartabb, mint gondolatai. Nemsokára lassú léptekkel ment a könyvtár felé, a hova anyja már visszatért; de a csarnokba érve, megváltoztatta szándékát. Csodálatos módon jelenleg szabad és egyedül volt... ez alkalmat föl akarta használni, hogy szobájába zárkozzék s ott kedvére gondolkodjék. A légkör állapota jelenleg elég hű képe volt annak, a mi bensejében végbement. Az ő életét is vihar fenyegette. Ki fog törni, nem kételkedett benne s habár nem látta előre pontosan az órát, de tudta, hogy bizonyos s hogy közel van.

Constance, alig hogy l'Heris-nét eltűnni látta, félre tette könyvét s élénken fölkelve, Éliane-t magával vitte az ilyenkor mindig üres nagyterembe; s midőn a marquisné l'Heris-né távozása után visszatért a könyvtárba, a két leányt már nem találta ott. Nem haragudott érte, mert érezte, hogy

eljött a döntő pillanat, melyben fiával okvetlen beszélni kell véglegesen. Épen a módról gondolkozott, hogy miként intézze a dolgot, midőn az az ajtó, melyet ép bezárt, megnyílt, de fia helyett, kit jönni vélt, Horace de Trévals jelent meg.

A mint ez meglátta, hogy a marquisné egyedül van, gyorsan hozzá ment, s kérdezte, vajjon beszélhet-e vele egy pillanatra.

— Oh igen — mondá a marquisné fölkelve... És első tekintetre megértve, mit akar neki Trévals mondani, élénk öröm villant át gondolatán s mosoly jelent meg ajkain.

Mégis habozott, félve, hogy Raynald félbe fogja szakítani s nyugtalanul tekintett az ajtóra.

— Talán tanúk nélkül akar velem beszélni? — mondá.

— Igen, asszonyom, mivel Raynaldot szobájába s a hercegetés hercegnét lakosztályukba menni láttam.

— Jól van, jól van — mondá a marquisné megkönnyebbülve — s úgy találva, hogy minden a legjobban alakul, mert mielőtt fiával beszélne, nagyon kedvére volt, hogy ne legyen semmi kételye Trévals szándékai felől.

— Jöjjön szobámba, ott jobban beszélgethetünk, mert itt zavarna bennünket a zongora. Unokahugom és Longvilliers kisasszony a szomszéd szobában vannak s együtt zenélnek.

— Trévals úr meghajolt s követte a marquisenét a kis szalonba, hol kevésssel előbb a Malseigne-nel történt beszélgetés végbement, melyet főntebb leírtunk.

XIII.

Alig volt Constance a nagyteremben, azonnal fölnyitotta a zongorát s egy ideig úgy látszott, mintha csakis a leczkére gondolt volna, melyet adni szándékozott. Éliane, kinek nem volt semmi mondani valója, türelmesen várta, mint kutat társnője egy zenekönyvben, melyet térdein tartva lapozgatott.

— Nézze — mondá végre Constance — ez az, a mit kerestem. Az «*Alvajáró*»-ból van, egyszerű, könnyű s az ön hangjához való, mondja utánam:

Ah ! non credea mirarti
Si presto estinto, o fiore !
Passasti al par d'amore.
Che un giorno sol duro.

— Mit jelent ez? — kérdé Éliane.

— Azt jelenti, hogy: *Nem hittem, hogy oly hamar elhervadsz, oh virág! Elenyésztlél, mint a szerelem... mely csak egy napig tart.*

Éliane kezébe vette a zenekönyvet s halkán, figyelemmel átolvasta e szavakat, azután hangosan ismétlé.

— Nagyon jól van, Éliane! Mondtam, önnek oly jó füle van, hogy már is tökéletesen elsajátította e sorok hangsúlyozását s úgy mondta el azokat, mintha értené.

— Értem, mert ön előbb lefordította.

— Akkor most hallgasson reám, eléneklem és azután ön fogja énekelni.

Constance elénekelte Bellini akkor még jobban ismert dalát, mint most, de a melyet Éliane először hallott. Különös megindulással hallgatta, szemeivel követve a könyvet, melyet még kezében tartott.

— Most önön a sor.

Éliane a tartóra helyezte a könyvet, de e mozdulattal megsértette az övében maradt rózsát s szirmai széthullottak körülötte a földre.

— Oh! szegény rózsám! — kiáltott föl oly bánatosan, mi éppen nem volt arányban az azt előidéző okkal.

Constance nevetve mondá:

Ah! non credea mirarti
Si presto estinto, o fiore,
Passasti al par d'amore...

Ez egészen à propos jött, ön nagyon jól fogja énekelni.

Éliane nem felelt s elnyomva az ép érzett ok-

nélküli benyomást, énekelt s valóban a legnagyobb pontossággal hangsúlyozta a hallott szavakat.

Constance-nak igaza volt, Éliane-nak nemcsak oly emlékező tehetsége volt, melynél fogva könnyen és megerőltetés nélkül eltalált a zongorán minden hallott zenét, hanem bizonyos utánzati könnyűsége is, melynél fogva hangja egész híven adta vissza mindazt, a mi fülében csengett.

— Pompás! pompás! — kiáltott föl Constance. Bárki hallaná öntől csak e négy sort, önt olasznak tartaná. Vallja be azt is, hogy én bírok a tanítás ajándékával, a mi tulajdonképen nem más, mint hogy az ember meg tudja magát értetni.

S elragadtatva a kivívott sikertől, kétszer-háromszor elismételteté Éliane-nal ugyanazon részletet, a ki mindig tökéletesebben hangsúlyozott és énekelt s maga is egészen elmerült a munkában, melynek magát szentelte.

De hirtelen megváltozott Constance kedélye s gyorsan odahagyva a zongorát, a szoba közepén álló pamlagra vetette magát, hol könyökét egy vánkosra, fejét kezére támasztva, néhány pillanatig szótlantul feküdt.

Éliane meglepetve ment hozzá.

— Mi baja — mondá végre melléje ülve — talán véletlenül s nem tudva miként, kihoztam türelméből, vagy visszatetszést keltettem önben?

Constance fölemelte fejét.

— Sőt ellenkezőleg, elragadónak találom önt, most értem, miért rajong önért Monleon Blanka... Ha az ön unokanővére volnék, én is úgy tennék. Igazán boszantó, hogy

Elhallgatott... és elpirult, azután egyszerre, látva a meglepetést, melylyel Éliane reá nézett, hangos kacajra fakadt.

— No igen! az ön unokanővére! — folytatá. — Ha a szép Raynald akarta volna, részemről nem kívántam volna jobbat.

Éliane szive gyorsabban dobogott, gyöngéd pir ömlött el arczán; azután, a mint jobban és jobban fölfogta szavainak értelményét, sápadt lőn s zavarát nem tudta volna elrejtetni társnője előtt, ha a terem leeresztett függönyei nem nagyobbították volna a vihar okozta félhomályt.

Néma maradt, égető kíváncsisága daczára nem merte megkérdezni Constance-ot. De ez nem várt kérdéseire. Midőn Longvilliers kisasszonynak nem volt főnhéjazási vagy daczolási rohama, könnyen lőn nagyon közlékenynyé s jelenleg szükségét érzé szive föltárásának.

— Lássa — mondá — nyilt szívvel akarok önnel beszélni, csak ígérje meg, hogy mindazt megőrzi, a mit önnek mondani fogok.

Éliane könnyen megígérte neki.

— Ön bizalmat kelt bennem, Éliane... Különben is köztünk nagyon sok hasonlatosság van.

— Gondolja?

— Igen, mind a ketten árvák vagyunk, sem fivéreink, sem nővéreink nincsenek. Hallottam, hogy gyöngéden szerette nagyatyját, ki önt fölnevelte. Én is nagyon szeretem az enyémet.

— Valóban, erre nem gondoltam.

— No hát, hallgasson meg. Ön érteni fogja, hogy mióta tizennyolczadik évemet betöltöttem (azaz hat hónap óta), arra gondolnak, hogy férjhez adjanak s én is gondolok erre. Miért csodálkozik ön?

E kérdésre Éliane szemöldjeinek önkéntelen kis mozdulata adott alkalmat, a melyen ez nem tudott uralkodni.

— Ez nagyon természetes, nemde?... Nagyatyám igen szeret engem, de nagyon komoly. Öreganyám mindig szomorú, gyakran beteg s a ház nem vidám, azt mondhatom. Azért ez évben, a bőjt végén, nagy örömmel vettem Horace de Trévals látogatásait... Ezen is csodálkozik? úgy látszik, mintha ön minden pillanatban az égből pottyanna le. Igen, Horace de Trévals-ét! Ebben nincs semmi meglepő; anyja Longvilliers volt s ő fogja örökölni nagyatyám címét. Csakhogy atyjával rossz lábon álltak, a ki szerencsére meghalt. Ekkor megjelent nálunk s megvallom, eleinte nagyon jól fo-

gadtam... Nekem nem tetszett ő vissza s én, azt hiszem, kezdtem neki nagyon tetszeni, midőn azután Monleon Yves házassága megtörtént. Ez alkalommal láttam először az ön unokatestvérét, Raynaldot s azonnal neki adtam az elsőséget. Azóta nem foglalkoztam többé Horace-szal. Gazdag, az igaz (e nélkül soha nem is gondoltam volna reá) s herczeg lesz, a mi nem megvetendő. De nem bír Liminges úr vagyonával, nem oly előkelő születésű s különösen, habár megnyerő külsejű, nem hasonlít úgy, mint az ön unokatestvére, Van Dyck egyik arczképéhez s különben is, miben sem hasonlítható össze vele. S így a kettő között hamar választottam.

— Választott? Akkor hát Raynald megkérte az ön kezét?

— Dehogy! Mily gyermek ön! Csakhogy mindenki tudja, hogy Liminges-né vezet és dönt el mindent a családban s én megértettem, hogy ő óhajtja házasságunkat, midőn Blanka esküvője napján bennünket ide meghítt. S ép ezért fogadta el nagyanyám is oly készséggel, ezért jöttünk Erlonba s ezért vagyunk még itt!... Igen!...

«Je n'y suis que pour vous, barbar que vous êtes!»* — mondá tragikus hangon, Raynald nagy arczképe

* Csak érted vagyok, te bárbár.

felé fordulva, mely a terem egyik falát egészen elfoglalta.

Azután hangos kacajra fakadt.

— Oh! higgye el, nem fogok meghalni a búbánattól; de ma reggel óta bizonyos vagyok benne, hogy szép unokatestvére nem gondol reám!...

— Ma reggel óta?

— Igen, ma reggel óta fedeztem föl ezt, minden kétséget kizárólag.

— És hogyan?

— Elmondom önnek. Először is meg kell vallanom, hogy midőn ideérkeztünk, őt legfelebb csak udvariasnak találtam. De azt gondoltam: Mit tesz ez, gazdag vagyok, előkelő születésű, szép vagyok, nem talál jobbat nálam s nem kételkedtem, hogy a dolgok óhajaim szerint alakulnak. Valóban, másnap nagyon szeretetreméltó volt s tegnap este egy pillanatra teljesen az volt. De... ma reggel, a séta alatt, először is azzal kezdte, hogy egy szót sem szólt hozzám; azután, midőn a kis kastélyba megérkeztünk (mely, zárjel közt legyen mondva, valóban csinos), az a kiállhatatlan l'Heris-né, ki, mint tudja, semmitől sem fél, fölkiáltott, hogy ez ideális hely volna a mézeshetek itt töltésére és azzal a fölülmulhatatlan finomsággal, mely őt jellemzi, fogadást ajánlt föl Liminges úrnak, hogy ez hat hónap lefolyása előtt ezt élvezni is fogja.

— És mit felelt ő?

— Mindjárt meghallja. Ép ezt akartam önnek elmondani: ez a dolgozó-szoba bejáratánál történt, melynek végén temérdek ritkaság van fölhalmozva, a melyek szemléletével ép el voltam foglalva. Öreg atyám az ablakon nézett ki, de azt hiszem, hogy jobban figyelt Raynald válaszára, mint én.

— «Én nem fogadhatok — mondá komoly hangon — mert bizonyosan nyernék, biztos lévén, hogy hat hónap alatt nem fogok megnőszülni.»

— «Hát mondjunk egy évet.»

— «Egy év alatt sem.»

— «Akkor *soha*?»

— «*Soha*, ez nagy szó. De a tárggyal, melyről ön beszél, ma talán jobban összeillik, mint minden más.»

Longvilliers kisasszony egy pillanatig hallgatott s gondolatokba mélyedt, észre sem véve Éliane hallgatagságát.

— Igen — szólalt meg újra, míg egyik kezével a homlokára hajló rövid hajat tépte. — Igen, ezt mondotta s hangja e szavaknak oly jelentést kölcsönzött, melynek hordereje fölött már több órája gondolkodom. Összevetettem azokat előbbi tapasztalataimmal s arra a következtetésre jutottam, hogy Liminges úr sem rám, sem másra nem gondol s ez okból én sem gondolok többé reá. Nyilván nem

akar megnőszülni. Ez jobb, mintha mást helyezne elélem.

Éliane, ki feszült figyelemmel hallgatta őt, semmit sem tudott neki viszonzni.

Constance folytatá:

— Kétségkívül boszus vagyok, hogy nem tudtam megváltoztatni nézetét. De azt hiszem, hogy valami viszonya van neki abban a világban, mely nem a mienk s nem akarok küzdeni egy ily fajta ismeretlennel!. Nos, mi az, Éliane?... Már megint kitágulnak szemei, szemöldjeinek szép egyenes vonala egészen megváltozik.

— Mert hát... nem tudom megérteni vagy elhinni, a mit ön mond...

— Magam sem igen értem s tulajdonkép csak úgy véletlenül beszélek és ismétlem, a mit mások mondtak; nem nekem, ez jól megjegyzendő, hanem előttem, midőn nem hallgattam oda s azt gondoltam, hogy valószínűleg ő is... Mit sem tesz!... nem akarom, hogy azt képzelje, mintha én levert, vagy csalódott volnék, ez teljesen ellenkezik büszkeségemmel s míg Erlonban leszek, oly vidám akarok lenni, mint még soha. Különben — folytatá ismét nevetve — ez valóban nem sok búbánatot okoz nekem... mondom, nem *sokat*. Vagyona és szépsége daczára, vannak még mások, a kik fölérnek vele s végre is nem fogok megakadni a választásban.

E pillanatban élénk világosság reszkettette meg a két leányt, a melyet közvetlenül erős mennydörögés követett. El voltak mélyedve társalgásukba s nem vették észre a vihart, a mely, miután sokáig dühöngött a távolban, végre fejük fölött kitorrt.

Mind a ketten fölkeltek:

— Mily rettenetes villámlás — mondá Constance — kétségkívül itt a közelben ütött le... Félőn a vihartól?

— Nem.

— Én sem. De szegény anyám annyira borzadtőle, hogy jelenleg talán idegbántalmai vannak. Gyorsan föl kell őt keresnem, mert nagyatyám csak zsémbelődik, míg én megnyugtatom őt.

Constance futva távozott a teremből. Éliane nem követte őt. Szüksége volt arra, hogy összeszedje gondolatait, a melyek lelkét e beszélgetés alatt megrohanták s eleinte némi fáradságába került tisztázni a nagy zavart. Feje fájt, a szoba fojtó volt. Fölhuzta az egyik redőt s a zuhogó eső daczára kinyitotta az ablakot s kéjjel szívta az üde levegőt. Csak azért, mert a reggeli forróság után érzé az üde lég jótékony hatását? Nem. Nem tartozott azok közé, a kik így surrannak el a fölött, a mit éreznek s habár nem igen gyakran szokta önmagát megkérdezni, de legalább képtelen volt hazugsággal válaszolni önmagának. Tegnap talán habozott

volna beismerni, hogy miért okoz neki Longvilliers Constance jelenléte örökös nyugtalanságot. Ma megértette a kimondhatatlan öröm által, a mellyel a tudósítást fogadta, hogy Raynaldnak eszé-
ágában sincs ezt szeretni vagy nőül venni. Úgy érezte, mintha testvért, vagy testvérnél is többet veszített volna el; most úgy tűnt föl neki, mintha megtalálta volna őt s ismét megújulnának az el-
mult szép napok. A mire Constance czélozni mert, attól megvetéssel fordult el lelke. E tekintetben elég volt emlékeznie Raynaldnak az erdőben mondott szavaira. Lehetett neki bármely hibája, de hazug nem volt... Emlékező tehetsége híven visszaidézte minden szavát. Ezekre gondolt és eszébe jutott mind; azután bolyongni hagyá gondolatait, eleinte határozatlanul, később kissé határozottabban s nem-
sokára egyik kezével elfödte szemeit, oly feszült-
séggel kezdett gondolkozni, hogy nem vette észre sem a lefolyt időt, sem a hajára és homlokára per-
metező esőt, sem a vihar végét, a mely ép oly hirtelen megszűnt, mint a hogy kitört.

Midőn fejét fölemelte, meleg szél tépte szét a fel-
hőket. A nap fényében az esőcsöppek, mint gyémán-
tok, csillogtak a fák levelein; a fák illata, a kertével
vegyülve, mint a természet tömjénfüstje, szállt föl
hozzája, a mely, miként templomainké, vágyat kelt
az emberben, hogy térdre hulljon s imádkozzék...

Legalább ezt érzé Éliane s e benyomást még élénkebbé tették az előbbi gondolatok. Őszinte, mély, ünnepélyes gondolatok, a melyek valóban befolyásolandók voltak egész életét. Kezeit összetéve, a derült égre emelte szemeit. Még mosolygott, de komoly és mély tekintetében rendes nyájasságával vegyült szokatlan szilárdság kifejezése ült.

Ez ábrándozás (mert ez egyszer az volt, habár mint tudjuk, erre nem volt hajlama Éliane-nak), ez ábrándozás még sokáig tartott s mélyen lelkébe véste e hely, e nap s e röpke illatos óra emlékét, mely a nagy vihart követte.

Éliane kelletlen zárta be az ablakot. Bizonyos ösztönszerű ellenszenvet érzett az iránt, hogy helyet változtasson. Mintha csak kitalálta volna azt, a mit ez óra, elröpülve, magával fog vinni...

De ideje volt fölmennie, mert hallotta, hogy négy órát ütött; azért lassú léptekkel megindult a nagytermen át, midőn a zongora mellett elhaladva, meglátta a tartón az ott maradt könyvet s az a gondolata támadt, hogy még egyszer elismétli az imént tanult éneket. Ha Constance most hallotta volna, még jobban meg lett volna elégedve tanítása eredményével. Éliane, tudta nélkül, most új kifejezéssel énekelt, a melynek szabadon átadta magát, mert egyedül volt s mert titkos megindulás rezgette meg hangját:

Passasti al par d'amore
Che un giorno sol duro.

Tökéletesen tiszta kiejtéssel mondotta ki e szavakat, szomorúaknak s mégis kellemeseknek találva azokat s megízlelte azt a bizonyos búskomorságot, melyben az ifjúság tetszeleg, különösen midőn boldog s még nem tudhatja, mit jelenthet annak valódija.

Fölkelt s végre menni akart, midőn a meglepetés s majdnem borzalom kiáltása tört ki belőle: Raynald mögötte állt, a könyvtár ajtajához támaszkodva, a melyet Constance nyitva hagyott; összefonott karokkal, halványan, komoran, elváltozott vonásokkal állt ott.

— Istenem! mi történt, Raynald, mi baja? mióta van itt?

Raynald válasz nélkül s reá sem tekintve, a zongorához ment s hevesen bezárta a könyvet, a mely Éliane előtt volt, midőn énekelt.

— Nem a szerelem az — mondá keserűen — mi egy nap születhetik és meghalhat... hanem a remény!...

Éliane-nak eszébe jutottak az aranyálmok, a melyeket szőtt és szive elszorult: úgy érzé, hogy e szavak hirtelen elröpítették azokat.

— Miről beszél ön, Raynald? s miért tekint úgy reám, mintha valami panasza volna ellenem?

Raynald némileg visszanyerte önuralmát és nyugodtan felelé:

— Bocsásson meg, unokanővérem, önnek igaza van s én nem panaszkodhatom, nincs jogom az ön bizalmára s nem kellett volna ellesnem, a mit ön előttem eddig oly jól eltitkolt.

— Nem értem önt.

Raynald folytatá:

— Beléptem a mellékszobába, nem is sejtve, hogy ön itt van, midőn hangja megcsendült. Midőn az ön hangját új emelkedettséggel, oly szavakat, a melyekről azt hittem, hogy ön előtt ép oly ismeretlenek, mint a nyelv, a melyen azokat énekelte... s azokat a szavakat az ön ajkairól e pillanatban hallottam, elvesztettem fejemet; s alig tudtam, hogy mit mondtam önnek... De végre is, ön ura sorsának s öntől számon kérni elhatározásait, részemről vakmerőség, sőt szemtelenség volna.

— Elhatározásaimat? ismétlé Éliane, mindig jobban és jobban meglepetve — melyeket, ha szabad kérdenem? Lássá, Raynald, most követelem, hogy világosan beszéljen... Nem értem, a mit az imént mondott. Nem is sejttem, miről beszél.

— Éliane — mondá Raynald türelmetlenül — ne beszéljen úgy, ha azt akarja, hogy megőrizzem hidegvéremet. Legyen őszinte, méltatlan önhöz,

nem lenni annak... Ön jól tudja, hogy Horace-ról beszélek...

A vér Éliane arczába szökött.

— Horace-ról! — mondá. — Trévals úrról?

Minő viszony van közöttte és közötttem?

— Minő viszony? Kérem, Éliane, ne játszszej velem...

— Én, játszani?

— Nem játék-e azt állítani, hogy nem tudja, hogy Trévals, *öntől fölhatalmazva*, megkérte az ön kezét?

A méltatlankodás egy sugara villant meg Éliane szemeiben.

— Fölhatalmazva, általam? Mily örültség s mily hazugság!

— Hazugság!... azt mondja... Hazugság! Isteni jószág, lehetséges volna, hogy

Elhallgatott, heves izgatottságban, azután pillanaty csönd után:

— Éliane — mondá rohamosan — rosszat teszek, hogy önt kérdezem, nincs jogom hozzá s ön válasza talán még boldogtalanabbá tesz, mint vagyok, de mégis kérem, mondja meg nekem az igazat. Horace hiú és elbizakodott, de képtelen hazudni; ő kegyed által fölbátorítottnak érzi magát és mint mondám, megkérte az ön kezét.

— Kitől? — mondá Éliane fagyosan, összerán-

czolva szemöldeit s oly hangsúlyozással, melynek maga sem volt tudatában...

— Hát... attól, kinek ön fogadott leánya lőn.

— Liminges-né nem anyám. Ha az volna is, nem határozhatna életem fölött az én beleegyezésem nélkül... A mit pedig Trévails úr e tárgyról föltételez, azt aligha merné nekem vagy előttem ismételni.

Éliane néhány lépéssel távozott Raynaldtól. A függetlenség szellemét, mely, habár ellensúlyozva természetes nyájassága által, benne székel, fölébreszté az, a mit hallott; de valami fájdalmas érzet marcangolta szívét. Hogy hihette el Raynald azt, mit neki mondott? S miért beszélt neki Trévails úrról?

Boszus, megsebzett, szomorú volt, hogy sírni tudott volna. De magatartása hideg és büszke maradt s minden további szó nélkül akart távozni a szobából.

— Egy pillanatra, Éliane! még egy pillanatra! — mondá Raynald fojtott hangon.

Ez mintegy önkéntelen fölkiáltás volt. Éliane megállt, visszafordítá fejét. Nyugodt és komoly szép szeme egy pillanatilag unokatestvérén pihent s ismét azzal a tekintettel találkozott, mely már két ízben oly nagy zavarba hozta őt. A tekintettel, mely oly világosan mondotta neki: «Szeretlek!» s a

melyre önszive is előbb, midőn megkérdezte, első ízben oly világosan felelt.

De ez csak egy csillám volt.

Raynald el tudta fojtani az ajkaira toluló szavakat. Eszébe jutott, hogy tiltva van beszélni az örömről, melyet érzett, annál inkább a szerelemről és fájdalomról, melyek lelkét földúlták. Eszébe jutott, hogy egy óra óta a köztük levő örvény még jobban kitágult. Végre eszébe jutott, hogy a becsület, sőt a tisztelet és gyöngédség, jobban mint valaha, hallgatásra kárhoztatják őt.

Egy pillanatig így szemlélték egymást, csöndben, egyik oly sápadtan, mint a másik, azután Éliane megfordítá fejét és távozott, a nélkül, hogy Raynald őt visszatartani igyekezett volna. Midőn eltűnt, Raynald mozdulatlanul ugyanazon helyen maradt, az ép bezárult ajtóra szegzett szemekkel s oly szívszorulást érzett, mintha egy sírkő záródott volna le előtte!

XIV.

Trévals úr (Raynaldnak igaza volt) valóban képtelen volt hazudni, de még képtelenebb volt megérteni a vereség valóságát, mely őt Éliane hidegsége és tartózkodása által érte. Nagyon sokat gondolt önmagáról, egyesíté magában a rang és vagyon

mindazon föltételeit, melyek biztosíthatták számára a családayák jóakarátát, meg volt győződve, hogy még jobban tetszik leányaiknak s végtelen értéket tulajdonított az önzetlenségnek, melylyel, nem törődve Éliane vagyonának középszerűségével, engedett a vonzalomnak, melyet az benne keltett. Nem tudta elhinni, hogy mindeme körülmények reá nem hatnak. Különösen lehetetlennek tartotta, hogy érzéketlen legyen az érzelmek iránt, melyeket benne keltett s a melyekre mindeddig képtelennek hitte önmagát. Hallatlannak s majdnem természetellenesnek tűnt föl előtte, hogy az, ki benne e csodát művelte, vonakodjék abból hasznot húzni; az igaz (s ez vezette őt félre), hogy Éliane nem hasonlít senki máshoz: és ez által, valamint szokatlan neveltetése által fölbátoríttatva, oly nyelven beszélt vele, melyet talán kevesebb visszatetszéssel hallgatott volna, ha más intézi hozzá, de a mely Trévals úr ajkain gyűlöletes volt előtte. Nem akarta őt sem meghallgatni, sem neki válaszolni. Horace kissé ki levén hozva sodrából, keresni kezdte e nem várt magaviselet magyarázatát s e magyarázatot föltalálni vélte, midőn tegnap este Éliane ama szavakkal felelt sürgetéseire, melyekre az olvasó még bizonyára emlékezni fog.

Trévals úr tehát tökéletesen jóhiszemben ment ügye kivívására Liminges-néhez. Tudjuk, hogy ez

kész volt őt a legjobban fogadni s még inkább az volt, midőn bevallotta neki, hogy érzelmeinek kifejezést mert adni Liminges kisasszony előtt, de a ki értésére tudta adni, hogy alkalmazkodnia kell a rendes szokásokhoz s azt hiszi, neki engedelmeskedik, ha ünnepélyesen megkéri kezét.

Gondolható, hogy a marquisé meg volt elégedve s hogy hamar és könnyen megegyeztek. De a marquisenak ma még más is feküdt a szíven s ezt a mást emez megkönnyíthette. Azért azt kívánta Horace-tól, hogy térjen vissza Párisba s ott várjon holnapig Éliane válaszára. Horace engedelmeskedett s elhagyta a kastélyt, erősen meglevén győződve, hogy huszonnégy óra eltelte előtt vissza fogja őt hívni Éliane akarata, mint vőlegényt.

Alig hogy Trévals úr távozott, Raynald is megjelent, mielőtt anyjának ideje lett volna őt hivatni.

Tegnap este Malseigne-nal való hosszas beszélgetése tájékozta őt a marquisé Longvilliers kisasszonyt illető terveiről s e fölfedezés folytán tetőpontra hágott izgatottsága, melyet neki már a Trévals óhajainak adott bátorítás okozott. Meggyőződhetett arról, hogy fiúi kötelességének szükséges fölláldoznia szive vonzalmát, de ez volt engedelmességének végső határa.

Az anya és fia között rövid volt a beszélgetés. A marquisé, ki talán nem tételezett föl fiában

annyi ragaszkodást elhatározásaihoz, mint a mennyivel valóban bírt, mégis elég gyorsan fölismerte, hogy a tervezett házasságot illetőleg neki kell átengedni a küzdelmet. Ezt fölismerve, egy pillanatilig sem folytatta azt. Mint mindazok, kik parancsolni vagy kormányozni tudnak, nem tett semmi haszontalant s meg tudott elégedni a kivívott sikerrel, midőn nem látott közvetlen lehetőséget egy másíknak kiküzdésére. Jelenleg tehát megelégedett azzal, hogy csirájában elfojthatta fia oktan tervét s a visszatetszés daczára, melyet neki minden fölsülés okozott, minden további szó nélkül elbocsátotta volna fiát, ha Raynald, egy utolsó sugallatnak engedve, nem teszi hozzá:

— Anyám, tudod, hogy milyen, a kit egyedül szerethetek. Ha megtagadod beleegyezésedet, melyért még egyszer és utoljára esedezem, érteni fogod, hogy nem maradhatok közelében. El kell utaznom...

A marquisné egy pillanatig gondolkozott... egy pillanatig, melynek nem fogta föl horderejét, azután mondá:

← Talán. Valóban, azt hiszem, hogy bizonyos időre ennél jobbat nem is tehetnél.

— Tehát elutazom. Most ez hosszabb «Istenhöz-zád» lesz, mint talán előre látod, anyám... Anyám! — ismétlé izgatottan, térdre hullva előtte —

gondold meg, kérlek!. utoljára könyörgöm. Egész életem, sőt egész lelkem most kezeidben van!...

Szerencse lett volna, ha a marquisné fölfogja ez utolsó fölhívásnak őt illető fontosságát s ha előre látja hajthatatlanságának horderejét: de ő a legélénkebb ellenszenvvel viseltetett az úgynevezett *érzelgős beszéd* iránt. Semmivel sem adott reá többet, mint arra, mit az ember lázban beszél. Fia jelenleg olyan benyomást tett rá, hogy így beszélt s ezért kiméletlenül és gúnynyal felelé neki:

— Hogy az ember szeressen, bizonyosnak kell lennie, hogy szerettetik, hogy megházasodjék, bizonyosnak kell lennie, hogy kedvezőleg fogadtatik.

S midőn fia, hirtelen levetkőzve esdő magatartását, őt tekintetével kérdezte, azzal felelt neki, hogy híven elbeszélte neki, a mi közte és Horace között történt...

Ime, ez röviden, a mi a marquisné szobájában végbement az előbbi fejezetben olvasható beszélgetés előtt. Ha Éliane mindent látott s mindent hallott volna, jobban megérti a közte és unokatestvére közt lefolyt jelenetet s talán ez kevésbbé keserű emléket hagyott volna hátra. Szobájába menve, hasztalan iparkodott magát megnyugtatni. Életében először nem tudta visszanyerni önuralmát.

Szenvedést okozott neki, a mi körülötte s a mi szívében végbement. Egy órával előbb a jelenben minden tisztának és világosnak, a jövőben minden fényesnek és ragyogónak tűnt föl előtte. Most, miként a lehelet által elhomályosított tükörben, mindent zavartnak és homályosnak látott. Érzé különösen a természetével leginkább ellenkező kedvetlenséget, mert neheztelt nénjére, neheztelt Horace-ra. Ah! neheztelt Raynaldra s mert reá neheztelt, neheztelt önmagára.

Egy órája sétált szobájában, a nélkül, hogy uralkodni tudott volna izgatottságán, midőn rohamos léptek közeledtek ajtajához s Longvilliers kisaszszony kopogás nélkül belépett.

— Jaj! — mondá, a szobában levő egyetlen karosszékbe vetve magát — ézek aztán szép dolgok!... Szükségem volt idejönni, hogy kifújjam boszuságomat. Egyedül vagyunk, nemde? senki sem hallhat meg bennünket?

— Senki.

— No hát! Liminges úr elutazott!...

Éliane szíve oly hevesen dobogott, hogy eleinte nem tudott szóhoz jutni.

— Elutazott!... Raynald! — hebegé.

— Igen, öt órákor s Horace egy órával előbb.

— Trévails úr sincs már itt?

— Nincs, négy órákor elutazott s reggel Mal-

seigne úr! Általános megszökés, igazi szélroham, mely mindnyájukat elsodorta! Ez nem igen hízelgő önre és reám nézve, Éliane. De jobb szeretnék rajta nevetni, mint azon törni fejemet, hogy mi szállta meg mindannyiukat, ha nagyatyám nem tragikus oldaláról tekintené a dolgot s ha ő is nem szándékoznék még ma elutazni!

— Még ma!

— Igen, azt mondja, hogy a háziúr elutazása, míg mi itt vagyunk, olyan udvariatlanság, melyet nem akar tűrni!...

— De valóban...

— Valóban — mondá Constance, fölkelve, olyan büszkeséggel, mely jelenleg nagyon jól állt neki — Liminges úrnak nem kellett volna megfélemedeznie a Longvilliers herczegnek és herczegnének tartozó tekintetekről; de részemről különösen azt sajnálom, hogy nem mutathattam meg neki, mennyire közönyös reám nézve. Megvallom, szerettem volna, ha e tekintetben semmi kételye sem marad.

Éliane szótlantul, meglepetve nézett reá. Hogyan, gondolá, tegnap tetszett neki, mint senki más; ma teljesen közönyös reá nézve!... Azt hitte, hogy neje leend... (Raynald neje!...) és most búbánat, megerőltetés nélkül, nem gondol többé reá!... Hát ilyennek kell lenni? A szenvedés a méltóság hiánya?

Mindeme gondolatok egy pillanat alatt átjárták agyát és nem engedték visszanyerni nyugalmát.

Constance folytatá:

— De a mi engem lesújt, Éliane, az, hogy önt el kell hagynom!

— Tehát, Constance, ön is igazán el fog utazni!

— Mindenesetre, mert nagyatyám akarja, abból az okból, melyet az imént megsúgtam önnek. De tartsa titokban, mert ő, mint illik, mást fog fölhozni. Már ma reggel azt mondotta, hogy levelet kapott, melynek következtében holnap reggel kénytelen elutazni. Most egy távirat sürgeti elutazását és ma este nyolcz órakor «Istenhozzád»-ot mondunk egymásnak.

Hát csakugyan így kellett végződnie az Erlon kastélyban való összejövetelnek, melytől Liminges marquisné oly szerencsés eredményeket várt? Ez volt az első vereség, melyet életében szenvedett s ez annál érezhetőbb volt reá nézve, mert egyszerre megsebzé szívét és önszeretetét. De mivel egy szóval sem lőn érintve a füstbe ment házasság s mivel Longvilliers-ék büszkesége nem tűrte meg annak bevallását, hogy az tervezve volt, mind a két részről el kellett titkolni az érzett boszuságot s mindannyian sokkal kedvesebb modorúak voltak, hogysen ne játszották volna végig szerepüket. Azért a

távozók részéről semmi hiány sem volt az udvarias sajnálkozás kifejezésében. Valamint semmi hiány sem volt a háziasszony nyugodt és méltóságos udvariaságában, a ki, az igaz, még nem ismerte el magát legyőzöttnek s így könnyebb volt neki jóarczot vágni.

Constance, jobban meg levén sebezve, mint sem bevallani akarta, siettette az elutazást; de mivel igazi előszeretettel viseltetett Éliane-hoz, őszinte sajnálattal vált meg tőle, nem is sejtve, hogy e kedves barátnő volt, habár akaratlanul, oka a nap minden eseményének.

A mit pedig Éliane sejtett e tekintetben, az csak nagyobbítá zavarát s az aggodalmát, minőt éltében eddig semmi sem keltett föl benne. Midőn tehát a nap leáldoztával Longvilliers-ék elutaztak, midőn a tegnap este oly élénk kastély elhagyatott lőn, midőn a marquisé, megszabadulva annak szükségétől, hogy önmagán erőt vegyen, egyedül volt unokahugával az üres nagyteremben, ennek úgy tetszett, mintha jég-lepel borult volna reá. Fölvilágosíttatva az által, a mi reggel végbe ment, részben kitalálta nénje szomorúságának okát és néhány lépésnyire, nem merve hozzá szólni, zavarodottan távol maradt tőle, mintha bűnös volna s még nyugtalanabb volt, mert érzé, hogy nemcsak szenvednie kell, hanem talán, a mitől még jobban félt, ellentállnia is.

Nem igen sokáig maradt bizonytalanságban. Nénje csakhamar föl hagyott a magaviselettel, a minő nála nem volt megszokott s hirtelen letörülve a szemeiből önkéntelenül kigördült könnycseppet, intett Éliane-nak, hogy közelebb menjen.

A marquisné reményeinek utolsó foszlányába kapaszkodott, midőn az unokahugával való beszélgetésre magát eltökélte. Azért sietve fogott hozzá s eleinte érzelmetli és anyai hangon beszélt, melyet vele szemben mindig használt, kivéve az utóbb lefolyt napokat. Éliane, Trévals úr nevének hallatára egészen elpirulva, tiszteletteljes magatartással hallgatta nénjét s nem merte őt azonnal félbeszakítani. De midőn a marquisné, hallgatása által fölbátorítatva, folytatá:

— Látom, kedves gyermekem, hogy a mit most mondtam, nem lep meg téged. Annál jobb, mert ez azt bizonyítja, hogy Trévals úrnak igaza volt, midőn azt mondta, hogy beleegyezésem nélkül vonakodtál őt meghallgatni, a mit csak helyeslek, de hogy általad fölhatalmazottnak hitte magát arra, hogy kezedet tőlem megkérje...

Éliane fölemelte fejét s élénken mondá:

— Vonakodtam meghallgatni Trévals urat, igen, ez igaz, néni; de a többire nézve csalódott, soha eszem ágában sem volt őt fölhatalmazni, Isten ments!

— Isten ments! Miért, Éliane? — mondá a marquisné meglepetve és boszusan. — Trévails úr ellen semmi kifogásod sem lehet; tiszteletre méltó, előkelő, gazdag férfiú, társadalmi állása kitünő, irántad táplált érzelmei csak hizelgők lehetnek reád nézve. Hallgass reám, Éliane, tudod, hogy szeretlek, de tudd meg azt is, hogy épenséggel nem tudod, mi az élet. Kérlek, hadd vezesselek én. Sőt azt mondhatnám, hogy ezt megkövetelem.

A marquisné sokkal többet is mondhatott volna, mert Éliane nem felelt s az egészen leáldozott nap nem terjeszthetett a szobába oly világosságot, hogy észrevehette volna a mellette levő néma és mozdulatlan fiatal leány vonásait. De a nagyterem szögletét, hol a beszélgetés folyt, egyszerre bevilágítja a teljesen kiderült égen fölkelő hold... Élénk sugár vetődött Éliane-ra s nénje most látta, hogy halál-sápadtan és könybe borulva áll mellette...

— Nagy Isten! Éliane, mi bajod, miért sírsz? — mondá a marquisné izgatottan — beteg vagy? Azonnal csöngetek, hogy hívják ide Sylvestre kisasszonyt, hogy hozzanak világosságot...

— Oh! ne, ne, kérem! ne hívjon senkit s maradjunk inkább e sötétségben. Így jobban bátorságom lesz az ön nemtetszését magamra vonni, mert szükségem van e bátorságra... Néném, kedves néném! — folytatá térdrehullva s két kezébe szo-

írtva a marquisné egyik kezét. — Nem akarok férjhez menni, ön mellett akarok maradni... mindenben engedelmeskedni fogok, igen, minden *másban*, de ebben *soha*!

E napon másodszor hallotta a marquisné e szót, mely élétében oly ritkán intéztetett hozzá s habár ez alkalommal a lehető legzengzetesebb hang mondotta ki azt, mégis nem kevésbbé szilárd volt.

De megkisérté e gyermeki akarattal szembeállítani a magáét, melyet a mai napig minden körülmény között oly jól tudott érvényesíteni.

— S ha azt mondanám — viszonzá tekintélyvel — hogy biztosan javadat akarván, ma engedelmességet parancsolok neked?

— Azt felelném, néni — mondá Éliane szilárdan, daczára a könyeknek, melyek megrezegtették hangját — hogy ha a legszigorúbb eszközöket kellene is igénybe venni, ha számúzne köréből, ha megfosztana szeretetétől és Blankáétól s mindentől, mi e világon számomra megmaradt, sohasem tehetném meg azt.

A marquisné legyőzöttnek érzé magát. Az akarat, mely neki jelenleg ellenállt, ép oly erős volt, mint a magáé; erősebb volt, mint fiáé. Raynald néhány órával előbb szintén azt mondotta: «Soha» s ő engedett neki, mert érzé, hogy a győzelem ma lehetetlen; de nem vesztette el reményét, hogy

egy napon megtörve látja a most hajthatatlan elhatározást. De midőn Éliane mondotta ki ugyanazon szót, belátta, hogy többé nincs mit megkísérlenie. Föltétlenül lemondott tervéről, melyhez eddig oly makacsul ragaszkodott s a melyhez annyi más reményt kötött!

Sokáig hallgatott.

— Téged nem neveltek okosan, Éliane — mondá végre — látom, hogy regényes vagy s ezt sajnálom. Mi sem lehetne reád nézve nagyobb szerencsétlenség, de legyen; tégy, a mint akarsz. Ma este megírom Trévais grófnak, hogy visszautasítod kezét.

E fagyos hangon mondott szavak után a marquisné ismét elhallgatott s nemsokára visszatért lakosztályába, nem engedve meg unokahúgának, hogy őt kövesse.

A fiatal leány csak akkor, midőn este felé egyedül volt szobájában, tudott magának számot adni mindarról, a mi reá nézve e napon történt... Előbb nénye előtt bőven folytak könnyei, melyeket bármint akarta, nem tudott visszafojtani. De most nem sírt már. Minden világosan kezdett lerajzolódni előtte. E nap különböző jelenetei, a melyeket csak félig értett, a midőn végbementek, egyik a másik által meg lőnek fejtve. Raynald szerette őt, igen, érezte, kerülgetés nélkül bevallotta ezt önma-

gának, de jelenleg fájdalommal és elragadtatás nélkül. Nem akart megállni e gondolatnál, nem akart időzni szép álma régiójában, nem akart többé elérzékenyülni. Sőt ellenkezőleg, meg akart barátkozni helyzetének hideg és zordon valóságával.

A mit Constance értésére adott a marquisné czéljairól, azok, a mikre ez Trévals urat fölbátorította, Raynald fájdalma, kétségbeesett fölkiáltása, elutazása, mindez fölvilágosítást nyújtott Éliane-nak az áthághatatlan akadályról, a mely köztük emelkedett...

Áthághatatlan, erről nem kételkedhetett. Nem hiába töltött egy évet nénje lakában, megtanulta, hogy az ő határozatai visszavonhatatlanok. Olyanoknak látta, a milyenek voltak, nem kibővítvén azokat s nem törekedvén magát elvakítani következményeik iránt. Sőt némileg Raynald anyjának pártjára állt, az ellen és önmaga ellen.

Azt hitte, hogy a kötelesség, melyet az engedelmesség ily nemes, ily okos, ily gyöngéd anya fia elé szab, elévülhetetlen; hogy hálátlanságot követne el Raynald, ha az alól ki akarna bújni... Azután önmagára irányzá gondolatát s szemügyre vette rendeltetését.

Ablaka tárva maradt s míg a csillagos és derült égboltot szemlélte, az éji szellő hajával játszadozott... Gyermeksége óta szerette így hallgatni azt

az ékesszóló hangokkal telt mély csöndet, szemlélni azt a titokzatos világosságot, melyet titokzatosabb képek népesítették be, mint a nappalit.

Tudjuk, hogy a fensőbb gondolatok könnyen behatoltak lelkébe. De e szép küldöttek fátyolozottaknak látszottak s több nap óta egy sem tett látogatást szórakozott elméjében. Ez este érzé Éliane, hogy visszatértek. Érzé azt az örömmel vegyült kint, azt a *croce e delizie*-t, melyről a költők is beszélnek, melynek igazi jelentése csak az égiben van s melyet legbensőbb mélységében csak a szentek értettek meg!

Másnap reggel Éliane Sylvestre kisasszony mellett térdelt a faluban a misén, mely hétközben hat órakor mondatott. Ez okból a fiatal leány eddig nem jelent meg azon.

— De korán fölkelt ma, kedvesem!... mondá neki halkan öreg barátnője.

— Igen! — felelé Éliane komolyan. — Elhanyagoltam jó szokásaimat, újra elkezdem azokat.

(Folytatása a nyolczadik kötetben.)

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Magyarországi szent Erzsébet. Irta <i>Horn Emil</i> .	Kor.
A francia akadémia által jutalmazva. Fordította <i>dr. Rada István</i> . Füzve	2.—
Kötve	3.—
Az ember eredése, faji egysége és kora. Irta <i>dr. Platz Bonifác</i> . Gazdagon illusztrálva. Füzve	5.—
Szent István király élete. Irta <i>dr. Karácsonyi János</i> . 26 képpel. Füzve	3.—
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i> Olaszból fordította <i>Jánosi Gusztáv</i> . Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, arany Metszéssel	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei. Füzve kor. —.60, kötve	1.—
A Csendes-Oczeánon. Utazási élmények. Irta <i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Szekrényi Lajos</i> . Kötve	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> . Díszes vászonkötésben	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta <i>Divald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára füzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Füzve kor. 2.40, kötve	2.80
Áhitat szárnyain. Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajaival. Irta <i>Bán Aladár</i> . Színes borítékba füzve	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 rajzával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Színes borítékba füzve	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság számára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt.	2.—

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tizenegy kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos*.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár*.

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincses István*.

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Sziklay János*.

A XI. kötet tartalma :

Mit ígér és mit ad a szociáldemokrácia.

Irta *Nagy János*.

Megrendelhetők

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

könyvkiadóhivatalában

könyvkereskedésében

Bpest, VIII., Szentkirályi-u 28.

Bpest, IV., Kecskeméti-u. 2.

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

